

ИНСТИТУТ ЗА СРПСКОХРВАТСКИ ЈЕЗИК

СРПСКИ ДИЈАЛЕКТОЛОШКИ ЗБОРНИК

КЊИГА XXII

РАСПРАВЕ И ГРАЂА

Уређивачки одбор

Др Павле Ивић, др Берислав Николић, др Асим Пецо и др Милар Пешикан

Главни уредник

ПАВЛЕ ИВИЋ

БЕОГРАД

1977

Израду и штампање финансира Републичка заједница науке Србије
Издаје Институт за српскохрватски језик, Београд, Кнез-Михаилова 35

Штампа Издавачка установа „Научно дело“, Београд, Вука Караџића 5

МИЛОСАВ ТЕШИЋ

ГОВОР ЉЕШТАНСКОГ

С А Д Р Ж А Ј

	Страна
СКРАЋЕНИЦЕ	165
УВОД	167
Први одељак: АКЦЕНАТ И КВАНТИТЕТ	172
I. Оишћије најомене	172
1) Даничићеве неакцентоване дужине	172
2) Неакцентоване дужине којих нема код Даничића	173
3) Акцентоване дужине	174
4) Преношење акцената на проклитику	175
II. Акцентнај њојединих врсја речи	176
1) Именице	176
Именице мушког рода <i>o/jo</i> -основа	176
А) Именице са старим акцентом на првом слогу	176
В) Именице које немају стари акценат на првом слогу	177
Именице средњег рода	178
Именице женског рода	179
2) Придеви	180
3) Заменнице	181
4) Бројеви	181
5) Прилози	182
6) Глаголи	182
а) Инфинитив	182
б) Аорист	183
в) Глаголски придев радни	184
г) Глаголски придев трпни	184
е) Презент	185
Други одељак: ФОНЕТИКА	187
I. Вокала	187
1) Основна вредност вокала	187
2) Замена полугласника	187
3) Јат	188
4) О икавизмима у данашњем љештанском говору	192
5) Афереза	196
6) Синкопа	197
7) Апокопа	197
8) Елизија	197
9) Контракција вокала	198
10) Остале појаве	199

II. Консонанти	201
1) Консонант х	201
2) Консонант ф	202
3) Консонант ј	203
4) Остале појаве	204
Трећи одељак: МОРФОЛОГИЈА	211
I. Деклинација	211
1) Именице мушког рода	211
2) Именице средњег рода	214
3) Именице женског рода на <i>-а</i>	217
4) Именице женског рода на консонант	219
5) О генитиву плурала без наставка <i>-а</i>	219
6) Облици именичких заменица	222
7) Придевско-заменичка промена	223
8) Облици бројева	224
9) Прилози	225
II. Конјугација	226
1) Инфинитив	226
2) Презент	226
3) Имперфекат	226
4) Аорист	227
5) Футур	227
6) Императив	227
7) Потенцијал	228
8) Трпни придев	228
9) Глаголски прилог садашњи	228
10) Глаголски прилог прошли	229
11) Поједини глаголи и групе глагола	229
12) Творба итеративних образовања	234
Четврти одељак: СИНТАКСА	236
1) Конгруенција	236
2) Падежне синтагме и рекција појединих глагола	237
3) Глаголски род и слична питања	242
4) Из синтаксе глаголских облика	243
5) Из синтаксе реченица	245
6) Размештај енклитика и друге напомене	245
Пети одељак: ЛЕКСИКА	246
I. Микројонимија и хидронимија	246
II. Антијонимија	249
Мушка лична имена	249
Женска лична имена	251
Мушки хипокористици	253
Женски хипокористици	255
Презимена	256
III. Топоними	257
IV. Речник	259
A. Турцизми	259
B. Друге мање познате речи	265
Шести одељак: ТЕКСТОВИ	298
Седми одељак: ЗАКЉУЧАК	305

I. Табеле са акцентнајским особинама	306
A) Стање у Љештанском и говорима севернијим од њега	306
Коментар табеле	308
B) Стање у Љештанском и говорима јужнијим од њега	309
Коментар табеле	311
II. Табеле са фонетским особинама	311
A) Стање у Љештанском и говорима севернијим од њега	311
Коментар табеле	313
B) Стање у Љештанском и говорима јужнијим од њега	314
Коментар табеле	316
III. Табеле са морфолошким особинама	316
A) Стање у Љештанском и говорима севернијим од њега	316
Коментар табеле	318
B) Стање у Љештанском и говорима јужнијим од њега	319
Коментар табеле	321
IV. Стилистички показатељи односа љештанског говора према говорима с којима је поређен	321
V. Шемајски приказ размајраних односа	323
ЛИТЕРАТУРА	327

СКРАЋЕНИЦЕ

Наводим само оне скраћенице за које мислим да је потребно објашњење. Друге употребљене скраћенице лако је одгонетнути. Неке од њих су прописане и *Правилником српскохрватског књижевног језика* из 1960. године (т. 142—148).

- а) АФФ — Анали Филолошког факултета, Београд
 ГФФНС — Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду
 ЗБФЛ — Зборник за филологију и лингвистику, МС, Нови Сад
 ЗБФФП — Зборник Филозофског факултета у Приштини
 ЈФ — Јужнословенски филолог, Институт за српскохрватски језик, Београд
 НД — Научно друштво
 ППЈ — Прилози проучавању језика, Катедра за јужнословенске језике Филозофског факултета у Новом Саду
 СДЗБ — Српски дијалектолошки зборник, Институт за српскохрватски језик, Београд
 СЕЗБ — Српски етнографски зборник, СКА, односно САНУ, Београд
 СКА — Српска краљевска академија
 HDZb — Hrvatski dijalektološki zbornik, JAZU, Zagreb
- б) вулг. — вулгарно
 ир. — иронично
 непром. — непроменљиво
 н. с. — нова серија
 оном. — ономатопеја, ономатопејски
 погрд. — погрдно
 фиг. — фигуративно
 шаљ. — шаљиво

УВОД

1. Говор села Љештанског испитивао сам од 8. јануара 1973. до 22. јануара исте године, а у више дужих или краћих наврата проверавао сам и допуњавао материјал. Испитивање је било олакшано тиме што је Љештанско моје родно место.

2. Љештанско се налази на петнаестак километара североисточно од Бајине Баште и на тридесетак километара северозападно од Титовог Ужица, што значи — у близини Азбуковице.

3. Становници Љештанског се баве земљорадњом и сточарством. Неколицина житеља овог села ради у оближњим земљорадничким задругама, али ни они нису потпуно напустили сеоске послове.

★

4. Порекло љештанског становништва. — За становништво Србије насељено западно од рудничког развођа Јован Цвијић у студији *Метанастазијска кретања, њихови узроци и последице*¹ констатује:

а) постојање малобројних старинаца: „Западно од рудничког развођа, у западној Шумадији и подринско-ваљевским крајевима, старинаца нема више од 20 процената, и то кад се у њих урачуна и становништво непознатог порекла. Несумњивих старинаца нема више од 10—15 процената“²;

б) имиграционе трагове косовско-метохијске струје: „Интересантно је да су се најстарији исељеници косовско-метохијске струје расипали и по Шумадији и по ваљевско-подринским крајевима“³;

с) постојање огромне већине насељеника динарске струје: „На Западу од рудничког развођа етничка композиција становништва је дакле у главном једноставна: динарска метанастазијска струја толико превлађује да се друге према њој губе“⁴.

¹ СЕЗБ XXIV

² о. с., 69.

³ о. с., 9.

⁴ о. с., 68.

5. Љештанско се налази на крајњем западу Србије, баш на подручју у којем „сасвим превладају динарски досељеници, чинећи 90% од свих досељеника и бар 70% од свега становништва“⁵.

6. Одређујући време насељавања моравске Србије, ваљевских и подринских крајева и проценат досељеника у њима, Јован Цвијић каже: „Око 80% становништва је досељеник, и поглавито у току последња три века“⁶.

7. Даље, Јован Цвијић указује и на динарске крајеве из којих су дошли подрински и ваљевски досељеници: „У подринским и ваљевским крајевима преовлађују досељеници из Херцеговине, нарочито из црногорске Херцеговине, од Никшића и Никшићске Жупе, Дробњака, Пиве и Бањана; затим, у много мањој мери, из источне Босне“⁷.

8. Међутим, постоје подаци да у овим крајевима има досељеника и из подручја која се не помињу у претходном цитату. Наиме, Љуба Павловић у студији *Соколска нахија*⁸ (овој области је припадало и Љештанско) набраја родове који говоре з а п а д н и м д и ј а л е к т о м (тј. икавским наречјем) и сматра их првим досељеницима: „Први досељеници из прве половине XVII века су из западних крајева Босне и Херцеговине, па чак и из Далмације и њених острва“⁹. За њих даље каже: „И по пословима и по месту живљења одвајали су се од позније досељених; ови су их из непознавања и разлика у говору увек сматрали да нису што су они“¹⁰. Занимљиво је да су и сами припадници појединих и к а в с к и х родова знали одакле су им преци дошли“¹¹.

9. Полазећи од резултата Павловићевих истраживања и Јован Цвијић мења своје раније мишљење о икавцима у Србији, по којем је „био уверења да је то икавско становништво врло старо, исто са оним које је у ранијим временима превлађивало у суседним деловима Босне“¹². Прихватајући Павловићеве тврдње да су подрински икавци, којих има „од ужичког села Пилице изнад Бајине Баште па до Брасине низ Дрину и у два три суседна ваљевска села“¹³, пореклом из западних крајева Босне и Херцеговине и из Далмације, Јован Цвијић ове икавце сматра егзотичном оазом становништва која је „нека врло стара и у толико нејасна миграциона струја, што јој не знамо узрок и што је противна

⁵ о. с., 67.

⁶ о. с., 2.

⁷ о. с., 67.

⁸ СЕЗБ XLVI.

⁹ о. с., 346.

¹⁰ о. с., 346.

¹¹ „*Васићи* из Горње Буковице знају, да су из села Цапарића с реке Крке, да су се овде звали Цапарићима, да су један део села звали Цапарићем и да је њихов предак Стипан, кад се одселио у Славонију, тамо засновао род Цапарића. *Бобићи* у Драгодолу знају да су из околине Сплита, да су били православни, да су се и тамо звали Бобићима“ (о. с., 346).

¹² Ј. Цвијић, *Метанасијазичка кретања, њихови узроци и последице*, СЕЗБ XXIV, 12.

¹³ о. с., 12.

нормалном правцу миграционих струја, које су се кретале с динарске системе према Далмацији¹⁴.

10. Поред Павловића и Цвијића на питање порекла подринских икаваца освртали су се, у различитим приликама, и неки други научници. Тако проф. Белић каже: „Икавци, који су се находили између реке Босне и Дрине, отишли су делимице у Србију и Војводину, где их је нестало у шумадиско-сремском говору, или су се сачували као икавске оазе око Дрине у западној Србији“ (Ст. Станојевић, *Народна енциклопедија српско-хрватско-словеначка*, књ. IV, Загреб, 1929, 1076). Проф. Ивић не одбија Павловићево тврђење о пореклу подринских икаваца, већ констатује да је он „на основу народног предања утврдио да родови с икавским говором воде порекло од рудара досељених . . . из Далмације, западне Босне и Херцеговине, како изгледа у XVII веку“ (П. Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика*, Нови Сад, 1956, 183). Сасвим другачије мисли Милош Московљевић који се слаже с првобитним Цвијићевим мишљењем и сматра да су Павловићева тумачења „без икаква основа“, — што ипак није тачно — (М. Московљевић, *Икавски говори у СР Србији*, ЈФ XXVI, 476).

11. Према напред изнесеним тврђењима види се да о питању порекла подринских икаваца постоје потпуно различита мишљења.

Моје је мишљење да има више разлога за тврдњу да су икавци у Подрињу досељеници из западних крајева Босне и Херцеговине и из Далмације, јер за такву тврдњу постоје и извесни докази, којих за другачије тврдње нема.

12. Конкретно, о пореклу становништва села Љештанског дао је податке Љуба Павловић у студији *Соколска нахија*, СЕЗБ XLVI, 413—415.

13. Љуба Павловић тврди да је крајем прве половине XVII века у соколској нахији било „два и три пута више муслимана него православа“¹⁵. Међу села насељена муслиманским живљем убраја и *Шайаре* (данашњи заселак Љештанског), а међу православна села која „тада нису била“¹⁶ наводи и Љештанско.

14. На основу трагова цивилизације Павловић о Љештанском каже: „Љештанско је старо село; доказ су стара гробља у Кузманима, Каравидићима и Братићима, као и стара црквина у Кузманима“¹⁷. И данас у Љештанском постоје сва три поменуто гробља. На њима се налазе оронули споменици. Једино се о црквици не зна ништа.

15. По његовом тврђењу Муслимани су живели у Љештанском све до почетка XIX века и у Шапарима су „имали 17 кућа“¹⁸, а у Братићевићима (данашњем засеоку Љештанског) живело је велико муслиманско братство *Вејзовићи*.

¹⁴ о. с., 13.

¹⁵ Љ. Павловић, *Соколска нахија*, СЕЗБ XLVI, 336.

¹⁶ о. с., 336.

¹⁷ о. с., 413.

¹⁸ о. с., 413.

16. Даљу судбину љештанских Муслимана Павловић описује овако: „Још 1810. год. они су се иселили одавде, прешли у Босну, и више се нису враћали на своја стара места“¹⁹.

17. Павловић даље саопштава да се најстарији род — *Койрићи* — доселио из Пиве „пре 200 година“²⁰, што би значило, с обзиром на време његових испитивања (период од 1908—1926), негде почетком XVIII века. У потомке *Койрића* Павловић убраја *Гавриловиће*, *Глигоријевиће*, *Ковачевиће*, *Лазевиће* и *Петковиће*. Све ове породице, сем Петковића, постоје и данас, а Петковићи су назив за заселак чији се становници презивају *Ђукановићи* и *Максимовићи*.

18. Из Пиве су још досељени родови *Јосијовићи* и *Кузmani*.

19. Један од предака *Јосијовића* звао се *Вилоијије*, те и данас постоји фамилија *Вилоијијевић*. Иначе, потомци *Јосијовића* имају различита презимена, а име њиховог рода је постало назив засеока у који су се доселили.

20. Кузmani су дошли „од пивског манастира Св. Арсенија; довео их је некакав поп“²¹. Потомци *Кузмана* се презивају *Алексићи* и *Тадићи*, а име њиховог рода је постало назив за заселак у којем живе.

21. Од већих родова у Љештанско су се још доселили *Брајићевићи* и *Дражевићи*.

22. Ова су се два рода доста разгранала тако да се данас њихови потомци презивају различитим презименима.

23. Предак *Брајићевића* је „Беклић из Црне Горе дошао прво негде око Пљеваља, па после сишао Вишеграду и одатле се издигао у ово село с два брата. Он је дошао међу муслимане Вејзовиће и међу њима дуго живео“²². Занимљиво је да је једна браћићевска породица која се населила на имање Муслимана *Вејзовића*, пошто су се ови иселили, узела њихово презиме те се и данас тако презива. Потомци *Брајићевића* имају различита презимена, а и име њиховог рода је постало назив засеока у који су се доселили.

24. За *Дражевиће* Павловић каже да су „познији досељеници“ из 1817. године“²³ који су се населили у Шапаре на имање одсељених Муслимана. По њему, у Шапаре „су дошли три рођена брата, Драгојло, Марко и Вук Дражевић, од села Дражевића код Нове Вароши“²⁴. Неки потомци ових *Дражевића* и данас се по прецима *Драгојлу* и *Марку* презивају *Драгојловићи* и *Марковићи*.

¹⁹ о. с., 413.

²⁰ о. с., 414.

²¹ о. с., 414.

²² о. с., 414.

²³ о. с., 415.

²⁴ о. с., 415.

25. У Љештанско су се доселиле неке породице, како тврди Павловић, и после 1878. год. („Габићи од Коромана код Нове Вароши ... *Челиковићи*²⁵, чији је предак из Заовина²⁶ ... *Тешић*²⁷ је из Годечева²⁸ ... *Лазих* је из Јакља²⁹ од Марковића с Кичера“).

26. Неких значајнијих досељавања у новије време није било. Једино су у Љештанско призећени — *Милошевић* из оближњег села *Јеловика*, *Симић* из суседног *Сијерча*, *Вукосављевић* и *Јагодић* из оближње *Овчиње*.

27. Из свега изложеног, очигледно је да огромну већину љештанског становништва чине досељеници динарске струје. Подаци да су у Љештанском извесно време заједно живели Муслимани и досељеници динарске струје и да се Љештанско налази на подручју где је некада било доста икавских породица и на којем има и малобројних старинаца, свакако ће помоћи бољем разумевању неких особина љештанског говора.

*

28. Рад на терену. — Податке за проучавање љештанског говора прикупљао сам од његових аутентичних представника. То сам чинио на три начина: 1) попуњавањем следећих упитника: а) *Упитник за српскохрватски дијалектолошки атлас*, израђен за потребе Међуакадемијског одбора за дијалектолошке атласе при САНУ (раније — Југословенски комитет за дијалектолошке атласе), б) *Инвентар фонетске проблематике шикоавских говора*³⁰, с) *Регистар синтаксичке проблематике у српскохрватским дијалектима*³¹;

2) снимањем говора погодних информатора на магнетофонске траке;

3) записивањем свега занимљивог из мојих свакодневних разговора са становницима или из њихових међусобних разговора³².

²⁵ Они се данас презивају *Панићи*, али их у селу и даље зову *Челиковићи*.

²⁶ Село у ближој околини Бајине Баште.

²⁷ *Тешићи* нису досељени из Годечева после 1878. год., јер су негде тридесетих година овог века помрли најближи преци ове фамилије који су рођени у Љештанском пре 1878. год., а знају се и поименце још три претка из три колена уназад који су живели у Љештанском. Чак су и данас познате неке појединости из њиховог живота.

²⁸ Суседно село.

²⁹ Село у близини.

³⁰ П. Ивић, ГФФНС VII, 99—110.

³¹ М. Ивић, ЗБФЛ VI, 13—30.

³² Информатори су били: *Ђорђе Драгојловић*, *Славко Марковић*, *Срећко Максимовић*, *Милка Тешић* (сви између 70 и 75 година), — *Илија Алексић*, *Лазар Ђокић*, *Миломир Тодоровић* (између 60 и 65 година), — *Предраг Марковић*, *Радинка Марковић*, *Милица Тешић*, *Ђево Тешић*, *Милун Томић* (између 45 и 50 година), — *Драга Милосављевић*, *Радмила Симић* (између 35 и 40 година), — и двадесетогодишњаци *Милош Симић* и *Ђорђе Томић*. — Највише сам података сакупио од моје седамдесеттворогодишње бабе *Милке Тешић*, рођене у суседном селу Годечеву 1900 год., удате у Љештанско 1922., која од тада до данас непрестано живи у њему.

Први одељак
АКЦЕНАТ И КВАНТИТЕТ
I. ОПШТИЈЕ НАПОМЕНЕ

29. Љештански говор има четвороакценатску систему млађих новоштокавских говора и добро чува мелодиозност сва четири акцента и неакцентоване дужине.

30. О приликама у вези са Даничићевим неакцентованим дужинама, о неакцентованим дужинама којих нема код Даничића, о неким појавама из области неакцентованих дужина и о преношењу акцената на проклитику биће речи у наредна четири поднаслова.

1) ДАНИЧИЋЕВЕ НЕАКЦЕНТОВАНЕ ДУЖИНЕ

31. Из приложених табела се види како се Даничићеве дужине чувају у љештанском говору (в. табеле 1—4).

Облици	A	B
	Дужине непосредно иза (˘)	Кад нису непосредно иза (˘)
затворени слог непарадигматског лексичког лика	ра̀дник	
затворени слог парадигматског лика	мбр̄ам	
отворени слог парадигматског лика	па̀лѐ	му̀чница̄

Табела 1. — Дужине после (˘).

Облици	A	B	
	Дужине непосредно иза (˘)	Кад нису непосредно иза (˘) а) (˘) + (-) + (-) б) (˘) + (-) + (-)	
затворени слог непарадигматског лексичког лика	ка̀мѐн	па̀теник	
затворени слог парадигматског лика	йдѐм	вје́рујѐм	
отворени слог парадигматског лика	йдѐ	пу̀цајѹ̄	во̀лво̄а̄

Табела 2. — Дужине после (˘).

Облици	А Дужине непосредно иза (')	В Кад нису непосредно иза (')			
		а)	б)	в)	д)
		(') + (◡) + (-)	(') + (◡) + (◡) + (-)	(') + (-) + (-)	(') + (◡) + (-) + (-)
затворени слог непарадигматског лексичког лика		на́мјеснѣк			
затворени слог парадигматског лика	бра́нѡм	п́рзницѡм	ра́зликујѣм		
отворени слог парадигматског лика	бра́нѣ	лу́тају	ра́зликујѣ	ца́кѡвѣ	лу́талѣца

Табела 3. — Дужине после (').

Облици	А Дужине непосредно иза (')	В Кад нису непосредно иза (')			
		а)	б)	в)	д)
		(') + (◡) + (-)	(') + (◡) + (◡) + (-)	(') + (-) + (-)	(') + (◡) + (-) + (-)
затворени слог непарадигматског лексичког лика	ши́шљаг	бе́збожнѣк	на́поличѣр	у́тѡрнѣк	
затворени слог парадигматског лика	дрѣ́жѣм	на́пустѣм	ѡбагљавѣ́м		
отворени слог парадигматског лика	дрѣ́жѣ	на́пустѣ	ѡбагљавѣ́	пре́влѣчѣ	ђевоја́ка

Табела 4. — Дужине после (').

32. Очигледно је да се дужине у љештанском говору добро чувају. Једино се у бржем говорном темпу неке од њих могу и скратити (нпр.: *ка́же, љде, ра́зликујем, ра́зликује, лу́талѣца, ирѣвѣжем*, и сл.).

33. Дуг је презентски наставак глагола типа *и́рѣсти*: *и́рѣдѣ, и́рѣсѣмо*.

34. Постоје дужине код глагола у којих се презентска основа свјшава на *је*: *би́јѣм, — чу́јѣм*.

35. Глаголске именице акценатског типа *и́йсѣње* увек имају дужину на претпоследњем слогу.

2) НЕАКЦЕНТОВАНЕ ДУЖИНЕ КОЈИХ НЕМА КОД ДАНИЧИЋА

36. Данашњи љештански говор у извесном броју категорија има дужина којих нема у Вука и Даничића:

а) Дуљење пред сонантом постоји у овим случајевима:

1) у присвојној заменици 3. л. сг. м. р.: *њѣгѡв*;

45. С енклитичких облика ак. сг. личних заменица 1. и 2. л. сг. и повратне заменице акценат се на проклитику преноси двојако: а) на једносложну проклитику у виду дугоузлазног — *на ме*; б) на двосложну проклитику у виду краткосилазног на првом и дужине на другом слогу — *ирѣдā ме*.

46. Млађем новоштокавском стандарду одговарају преношења типа: *и ђн, у њи, за њима*.

47. Будући да се у Љештанском каже *двāј, днāј*, на проклитику се акценат преноси двојако: а) у виду краткоузлазног: *ѡд овѡг, ѡд овогā*; б) у виду краткосилазног: *нā онāј, иѡ номē*.

48. Постоје преношења типа *двѣ године, шри године*, али се подједнако често говори и *двѣ гѡдине, шри гѡдине*.

49. Редовна су стандардна преношења акцента на негацију *не*: *нѣ знām, нѣ знāш, нѣ знā; нѣ видѣи, — нѣ смѣи, нѣ смѣиш*.

50. Постоје и примери преношења акцента на везник: *дā видѣиш = дā виш, и ошуд, млāдѣић и ѣб*.

II. АКЦЕНАТ ПОЈЕДИНИХ ВРСТА РЕЧИ

1) ИМЕНИЦЕ

Именице мушког рода о/јо-основа

А) *Именице са старим акценцијом на првом слогу*

Л о к а т и в с и н г у л а р а

51. У данашњем љештанском говору постоји повлачење акцента према крају у лок. сг.: *гראду, зубу, на снѣгу, — на дувāру, — обичāју — нѡсу, — говѡру, камѣну, — чāсу, — мѡзгу, на лāкиш*.

52. Ово је повлачење доследно спроведено само код именица типа *град* које не означавају нешто живо. Код осталих типова појављује се и неповучен акценат: *на мјѣсѣцу, нā мјѣсѣцу, у амбāру, — дбичāју, — на камѣну, нā камѣну, ирѣшѣну, — нā ирагу, нā ирѣшѣу, у раиш, у раиш*.

Н о м и н а т и в п л у р а л а

53. Именице типа *град* имају овакав ном. пл.:

а) *брѣци, дāни, зуби, мрāви, црви*;

б) *глāсови, грāдови, дāрови, зѣчеви, зидови, кумови, сѣновѣ, снѣговѣ, сѡдовѣ, цвѣтѣовѣ*;

с) *дѣлови, жуљеви, млáзеви, рáдови, си́ужеви, си́анови*, а према Даничићевом *му́жєви, црѣйови, чйреви* у Љештанском је: *му́жєви, цр^иѣ-иови, чйреви*;

д) *грѣздо̀ви = грѣздо̀ви, клáсови, = клáсови, рѣ̀дови = рѣ̀дови, = дакле*, код неких именица овог типа јављају се у ном. пл. и акценатски дублети.

54. Према Вуковом: *ви́р — ви́ра — ви́рови*, у Љештанском је: *ви́р — ви́ра — ви́рови (ви́реви)*, а Вуков акценат за ген. сг. забележио сам само једанпут.

Г е н и т и в п л у р а л а

55. Што се тиче померања акцента према крају у ген. пл., у љештанском је говору овако:

а) *брáвā, дáнā, зу́бā, мрáвā (мрáви), црвā, — мјесе́ци (мѣсеци), — ђаво́лā, — ийли́ћā (ийли́ћā), — ири́аи́е́лā;*

б) *бркѡ́вā, гласѡ́вā, градѡ́вā, другѡ́вā, звјерѡ́вā, зидѡ́вā, кумѡ́вā, ситѡ́вā, сњегѡ́вā, судѡ́вā, (али и: брѡ́кѡ́вā, цвјѣйѡ́вā), — лакѡ́вā, — каменѡ́вā;*

с) *дѣлѡ́вā, си́анѡ́вā, си́ужсѡ́вā, чйрѡ́вā.*

Д а т и в — и н с т р у м е н т а л — л о к а т и в п л у р а л а

56. И у овим се падежима акценат већином помера према крају:

а) *дáнима, зу́бима, мрáвима, црвима, — нѡ́кѡ̀шима, — ийли́ћима (ийли́ћима), — ири́аи́е́љима*, али само — *брѡ̀цима*;

б) *брјегѡ̀вима, брѡ̀кѡ̀вима, градѡ̀вима, зидѡ̀вима, кнезѡ̀вима (кне́зовима), кумѡ̀вима, синѡ̀вима, сњегѡ̀вима, — голубѡ̀вима, — дуварѡ̀вима, — каме-нѡ̀вима, — свайѡ̀вима (свájѡ̀вима);*

с) *дѣловима, јѣ́жєвима.*

Н а п о м е н а: Плурал именице *крај* у Љештанском гласи: ном. *кра́'єви*, ген. *кра́'євā (кра́'євā)*, дат.-инстр.-лок. *кра́'євима = кра́'є-вима.*

В) Именице које немају си́ари акценат на и́рвом слогу

57. Плурал именица типа *и́ањ* гласи: *кљу́чеви, л^иѣ́кови, нѡ́жєви и́ањєви, иу́шеви, — нѡ́жсѡ́вā, и́ањѡ́вā, — нѡ́жєвима, и́ањєвима.*

58. У вези с померањем акцента према почетку у ген. пл., стање у љештанском говору је овакво: *врáбāца (врáбāца), — вѡ́лѡ́вā, али: идиѡ́вā, идиѡ́вā, — иѡ́слѡ́вā, — мѡ́ѡ́дā.*

59. Плурал именица *ви́јенац, лáнац* и *чáмац* гласи: ном. *в^иѣ́нци (врло ретко в^иѣ́нци), лáнци, чáмци*, ген. *в^иѣ́наца, лáнаца, чáмца*, ак. *в^иѣ́нице, лáнце, чáмце*, дат.-инстр.-лок. *в^иѣ́нцима, лáнцима, чáмцима.*

75. Ген. пл. именица типа *брáница* у Љештанском увек гласи: *брáниџа, кáрлиџа*.

76. Вок. пл. именице *жéна* гласи *жéне*, а именице *ђéвђка* — *ђéвђке*.

77. У женским хипокористцима који се облички подударају с мушким јавља се акценат као диференцијални знак за ознаку рода: *Мика* (женски хипокористик од *Милéнка*): *Мика* (мушки хипокористик од *Миломир*).

78. Каже се: *жѝрка, зáдруга, зми'а, ћѝрка*. — Према уобичајеном *Кадѝнача* овде је *Кадѝнача*.

79. Занимљив је акценат именица *бјелица* (трешња белог плода) и *мркица* (трешња мрког плода), јер се јавља на претпоследњем слогу. (Именица *бјелица*, кад означава врсту пшенице, има акценат на почетном слогу: *бјелица*).

ѝ-основе

80. Што се тиче померања акцента према крају у лок. сг., ген. пл. и у дат.-инстр.-лок. пл., ситуација је оваква:

а) лок. сг.: у *крѝви, ѝо нѝћи*, — у *жалѝсѝи, у младѝсѝи*, — на *мáсѝи*, али се каже на *чáсѝи*, — у *ѝамéѝи*, али: *сиѝудéни, црѝвени*;

б) ген. пл.: *нѝћи'у = нѝћи, ћѝри'у = ћѝри*, — *вечѝри*, — *бурáдѝ, шѝелáдѝ, чѝелáдѝ = бѝурáдѝ, шѝелáдѝ, чѝелáдѝ*; — *ѝнучáдѝ*.

с) дат.-инстр.-лок. пл.: *кѝсѝима, нѝћима*, — *кѝкѝшима*, — *р'ѝé-чима*, — *шѝелáдима, чѝелáдима*.

2) ПРИДЕВИ

81. У данашњем љештанском говору не чува се разлика у неодређеном придевском виду између облика ж. р. сг. и ср. р. пл., тј. облика у којима је акценат измењен по Сосировом закону, и облика ср. р. сг., м. и ж. р. пл., тј. облика у којима овај закон није деловао: *млáд — млáда — млáдо*, — *нѝв — нѝва — нѝво*, — *бѝс — бѝса — бѝсо*, — *глáдан — глáдна*, — *жéдан, — жéдна*, — *крѝв — крѝва*.

Од придева *јѝднáк* ж. р. сг. гласи *јѝднáка*, ср. р. *јѝднáко*, а ном. пл. м. р. *јѝднáки*.

82. У љештанском говору, у односу на Даничића, знатно је више придева који у одређеном виду имају краткоузлазни акценат на почетном слогу: *нѝви*, — *мѝкá рáки'а, мрки лѝк, слáбá, чѝисѝа*, — *млáдá бурáни'а, шѝу'ђѝ*, — *нѝћни*, — *гѝркѝ, гѝркá, лáднá, р'ѝéѝки*, — *вѝселá, мáѝорѝ*, — *крѝвáвá*, али се каже: *си'áри, глáдни, шѝ'ѝснѝ*, — *бáлáви, вѝликѝ*.

Са Даничићем се слаже: *вѝсок — висѝка — вѝсокѝ, дѝбок — дѝбка — дѝбокѝ*, — *ши'рок — шѝрдка — шѝрокá*; *дугáчак — дугáчко — дѝгáчкѝ*.

3) ЗАМЕНИЦЕ

83. У ген.-ак. личних заменица 1. и 2. л. сг., повратне заменице, личне заменице 3. л. сг. м. р. и заменице *ко*, *шшо*, као што је речено, вокал наставка је дуг: *менē*, *шѣбѣ*, *себѣ*, *њѣгā*, *когā*, *чѣгā*.

84. Ако се ген.-ак. сг. поменутих заменица употреби с предлогом, онда се акценат често преноси на предлог у виду краткосилазног акцената, с тим што на крајњем вокалу заменичких облика остаје дужина: *бѣз менē*, *крај шѣбѣ*, *дд̄ себѣ*, *на себѣ*, *за његā*, *на когā*. (Од заменице *шша* овако је само у ген. сг. (*шш чегā*), док је у ак. сг. *ш шша*).

85. Дат.-лок. сг. ових заменица гласи: *мени*, *шѣби*, *себи*, *комѣ*, на *чѣму*, а у вези с преношењем на проклитику забележио сам: *ѡ мени*, *ѡ шѣби*, *ѡ себи*, *ѡ њему*, *ѡ комѣ*, али оваква преношења нису честа.

86. Ако се уз енклитичке облике ген.-ак. сг. личних заменица употреби предлог, онда се: а) на једносложан предлог акценат преноси у виду дугоузлазног: *у ме*, *на ше*, *за се*; — б) на двосложан у виду краткосилазног на првом и дужине на другом слогу: *узā ме*, *ѡрѣдā ше*, *ѡддā се*, *надā се*.

87. Лична заменица 3. л. сг. м. р. гласи *ѡн*.

88. Лична заменица 3. л. сг. ж. р. има проширен дат. сг. са двојаким акценатом: *њѡзи* и *њѡјзи*.

89. С генитивног и акузативног облика личне заменице *ми* акценат се преноси на предлог у виду краткосилазног акцената: *код нāс*, *дд нāс*, *ѡко нāс*; — *на нāс*, *низ нāс*.

90. Показне заменице *овај* и *онај* гласе: *ѡвāј* — *ѡвогā*, *ѡнāј* — *ѡногā*. С ових сам заменица забележио преношење на проклитику у виду краткоузлазног акцената: *ѡз нѣ сѡрāнѣ*, *ѡ овѡ ѡ онѡ*, *дд овог* = *дд овогā*, а такође и у виду краткосилазног: *на нāј*, *ѡѡ номѣ*.

91. Присвојна заменица 3. л. сг. ж. р. у ном. сг. има два подједнако честа облика: *њѣн* и *њѣзин*.

92. У подједнакој се мери говори: *ѡдликѡ* и *ѡликѡ*, *кѡдликѡ* и *колѡликѡ*, *нѡдликѡ* и *нолѡликѡ*, *шѡдликѡ* и *шѡлѡликѡ*.

4) БРОЈЕВИ

93. Број *јѣдан* у косим падежима гласи: ген. *јѣднѡг* = *јѣднѡга* (*јѣднѡга*), дат.-лок. *јѣднѡм*, *јѣднѡме*, инстр. *јѣднѡм*.

94. Број *ѡва* у дат. и инстр. ж. р. гласи *ѡвѡма* и *ѡвѡма*.

95. Број *чѣѡири* готово увек гласи *чѣѡѡри*, а сасвим ретко *чѣѡири*.

96. У љештанском говору прости бројеви могу постати проклитике, али та појава није доследна: *двá мѣшра*, *двѣ године*, *шрѣ године*, *йѣш мей̄арā*, *сѣб бāнкѣ* = *сѣб бāнкѣ*, али је и *двā мѣшра*, *двѣ гддине* итд.

97. Неки редни бројеви овако се акцентују: *й̄рвѣ*, *шѣсѣи*, *сѣдмѣ*, *бсмѣ*, *дѣвѣи*, *једāнѣсѣи*.

98. Овакав акценат имају неки бројни прилози: *једāмѣуи* = *једā-рѣд* = *једнѣм*, *двāиуи* = *двāиуша*, *шрѣиуи* = *шрѣиуша*.

5) ПРИЛОЗИ

99. За акценат су занимљиви ови прилози, било да имају другачији акценат него што је код Вука, било да у неким другим говорима имају другачији акценат него што је у Љештанском, било да су и лексички занимљиви:

а) прилози за начин: *брзо* и *брже* (оба су истог значења, али се први чешће чује), *нāзāјд*^н (значи *заједно: ајде да рѣчāмо нāзāјд*), *йолāкѣце* = *йолāкѣцо*;

б) прилози за количину: *млдо*, *мāлко* = *мāлчѣце*, *мѣнко* = *мѣнчѣце*, *шдликб* = *шдликб*;

в) прилози за место: *гдрāм* = *гдрāмо*, *гдре* = *гбре*, *грѣдом*, *дāљѣ* = *дйљѣ*, *ддлāм* = *ддлāмо*, *ддле* = *дбле*, *бвде* = *вбде*, *вām* = *вāмо*, *двудā* = *вудā*, *вудгоре*, *вудоле*, *одāклѣ* = *дклѣ*, *бнде* = *нбде*, *свуд* = *свудā* = *свудѣ* = *свѣ-ђе*, *шудгоре*, *шудоле*;

г) прилози за време: *дāнāс*, *дāнāз* *дāњи*, *дāњбм* = *дāњу*, *нбдбм* = *нбђу*, *ддмā*, *дйѣ* = *дйѣи*, *йрѣкосуйре*, *йрѣкучѣ*, *суйре*, *суйрѣдāн*.

6) ГЛАГОЛИ

а) Инфинитив

100. У овим се глаголским типовима уочава деловање закона метатоније, односно Сосировог закона:

а) у глаголима сложеним од **несѣи*: *дднѣи* (*дднѣи*), *зāнѣи*, *йз-нѣи*, *дднѣи*, *йнѣи*;

б) у глаголима сложеним од типа *мрѣи*: *изумр^нѣи*, *йдѣмр^нѣи*, *йзѣи*, *йумр^нѣи*;

в) у инфинитиву тросложних глагола сложених од *ићи*: *йзйћи*, *йзāћи* = *изйћи*, *изāћи*, *дййћи* = *ошйћи*, али је само *йронāћи*;

Н а п о м е н а: Двосложни глаголи сложени од *ићи* (доследно се каже *йћи*) увек овако гласи: *дбћи*, *нāћи*, *йбћи*, *йрбћи*.

г) у глаголима сложеним од *йѣћи* и **весѣи*: *исйѣћи*, *ушѣћи*, *довѣсѣи*, *йровѣсѣи*;

е) у глаголима сложеним од типа *шресѣти*:
озѣисѣти, *исшресѣти* (поред ређег *исшресѣти*), *обући*.
 Прости глаголи гласе: *вр^нѣћи*, *вући* итд.

101. Каже се *додѣ^наѣти*.

102. У односу на прилике у другим говорима, овако се акцентују неки инфинитивни облици: *идѣти* (*идѣѣ*), ређе *идѣти*, *сидѣти*, ређе *сидѣти* (*сидѣ*); — *кашљаѣти*; *јурнуѣти*, *клицнуѣти* = *клицнуѣти*, *мѣшнуѣти* = *мѣшнуѣти*, *шдануѣти*; — *куйоваѣти*; *ливсаѣти*; — *играѣти* (*играѣти*), *дѣварѣти* (*дѣворѣти*) = *ошварѣти*, *сирѣмаѣти*, *йушиѣти* = *йушиѣти*, *йијуцаѣти*, *йијуцаѣти*, *кашљуцаѣти*, *ћерѣшаѣти*; — *баѣти* (*баѣти*), *борѣти се*, *крѣчѣти*, *окрѣчѣти*, *сирѣмиѣти*, *йушиѣти*; *оћелавѣти*, *йочаћавѣти*; *видѣти*, *грѣмиѣти*, *йрогрѣмиѣти*³⁵.

б) Аорисѣ

103. У љештанском говору, као и у књижевном српскохрватском, постоје два акценатска типа аориста: а) с повлачењем акцента у 2. и 3. л. сг. на први слог (*окоѣа* (књ. *окоѣах*) — *окоѣа* — *окоѣасмо*); б) без повлачења (*луѣа* — *луѣа* — *луѣасмо*).

104. Из примера ће се видети да у љештанском говору акценат 2. и 3. л. сг. аориста није увек једнак са Даничићевим.

а) *дѣнесе*, *зѣклѣ*, *йзнесе*, *йзумр^нѣ*, *йс^нѣче*, *лѣжѣ*, *нѣвѣче*, *дѣнесе*, *дѣзебе*, *дѣйде*, *идѣвѣче*, *иднесе*, *идс^нѣче*, *идшресѣ*, *шресѣ*, *уѣвѣче*; — *йзѣйрѣ*, *нѣсми^нѣ*, *дѣзѣвѣ*; — *зѣбрѣну се*, *дкрѣну*, *дсѣвѣну*, *идгѣну*; — *йсовѣ*, *дсовѣ*, *дѣйровѣ*, *идѣлуѣвѣ*; — *дѣрѣвѣ га*, *дѣрукѣ га*, *идзаборѣвѣ*, *йрѣчѣиѣ*; — *брѣни*, *гѣни*, *жѣвѣ*, *йзгоре*, *дборѣ*, *длушѣиѣ*, *дѣкрѣвѣ се*, *йрѣм^нѣни*, *идлудѣ*, *йушѣиѣ*, *склѣни*, *шрѣжѣ*, *уѣвѣиѣ*, *уѣвидѣ*, *урѣди*, *уѣрѣни*, *уѣчини*;

б) *дѣђе*, *дѣсѣиѣже*, *лѣже*, *мѣче* = *мѣкѣну*, *мѣже*, *дѣде*, *идѣдѣже*, *йрѣђе*, *слѣже*; — *дѣзѣвѣ*, *исѣра*, *дѣра*, *идѣзѣвѣ*; — *дѣшѣде*; — *идѣби*, *сѣвѣ*, *уѣби*; — *вѣка*, *кѣзѣ*; *вѣјѣнѣча*, *йзѣдѣде*, *йрѣдѣ*, *йрѣдѣде*, *чѣиѣ*.

105. У 2. и 3. л. аориста ови глаголи имају двојак акценат: *йзѣйђе*, *йзѣйђе* = *изѣйђе*, *изѣйђе*, *нѣййђе* = *наййђе*; — *зѣййсѣ* = *заййсѣ*, *нѣййсѣ* = *наййсѣ*, *уѣййсѣ* = *уѣййсѣ*, *идѣйкѣ* = *йовѣка*, *уѣкѣзѣ се* = *уѣкѣзѣ се*; — *зѣвѣлѣдѣ* = *завѣлѣдѣ*, *зѣййиѣ* = *заййиѣ*, *йзѣгѣрѣ* = *изѣгѣрѣ*.

106. Каже се *клѣсмо* — *зѣклѣсмо*.

107. Само је: *зѣд*, *йрѣ*.

108. Са облика 3. л. сг. аориста глагола *хѣиѣти* акценат се преноси на проклитику у виду краткоузлазног: *нѣ ће нѣ чуѣти*; *нѣ ћеде ми нѣиѣиѣ рѣћи*.

³⁵ Неки од наведених глагола нпр. у колубарском говору имају овакав акценат: *бѣриѣиѣ*, *крѣчѣиѣиѣ*, *окрѣчѣиѣиѣ*, *сирѣмиѣиѣ* (*сирѣмиѣиѣ*), *оћелѣвѣиѣиѣ*, *йочаћѣвѣиѣиѣ*, *грѣмеѣиѣиѣ*, *йрогрѣмеѣиѣиѣ* (исп. Берислав М. Николић, *Колубарски говор*, СДЗБ XVIII, 28—29).

с) Глаголски *и*ридев радни

109. У радним придевима љештански говор не показује разлику између облика ж. р. сг. и ср. р. пл., код којих је деловањем Сосировог закона измењен акценат, и облика ср. р. сг. и м. и ж. р. пл., у којима овај закон није могао деловати: *дднѣла, љдчѣ — љдчѣла, ддбѣла, љдѣла, ддѣ — ддѣ, — дала — дало, љрдѣла, брдѣла, дрѣжѣ — дрѣжѣла.*

110. Акценат радних придева који у разним српскохрватским говорима имају различите акценте:

а) *љрѣсѣ — љрѣсла — љрѣсло; — сложени глаголи: исљрѣсла = исљрѣсла, али је само наљрѣсла, ољрѣсла;*

б) *љѣкѣ — љѣкла — љѣкло, — рѣкѣ — рѣкла — рѣкло, — љѣкѣ — љѣкла — љѣкло; — сложени глаголи: љсеѣкѣ — љсеѣкла — љсеѣкло, — љсеѣкѣ — љсеѣкла — љсеѣкло;*

с) *љшѣ — љшла — љшло; — трособјени глаголи сложени од *и*ћи: љзашла, љзшла = љзшла, љзшла, али је само: нашла, дљшла = дѣла;*

д) *кљљѣѣ, -ѣла, -ѣло, — зљљѣѣ, -ѣла, -ѣло, — љљљѣѣ, -ѣла, -ѣло;*

е) *лѣкала — љлокѣла, љѣсала — зљљѣсала, али: љѣѣла — љѣѣѣла;*

ф) *грѣѣѣла — зѣгрѣѣѣла (зѣгрѣѣѣла), љѣѣѣла — зѣѣѣѣла, грѣѣѣла — зѣгрѣѣѣла (зѣгрѣѣѣла);*

г) *грѣѣѣла (грѣѣѣла) — љзгрѣѣѣла, нагрѣѣѣла, кољѣѣла — зѣкољѣѣла = закољѣѣла, крѣѣѣла — љскрѣѣѣла — љскрѣѣѣла, дѣѣѣла — рѣѣѣѣла, рѣѣѣѣла — љрѣѣѣѣла, љѣѣѣѣла — дѣѣѣѣѣла, љѣѣѣѣла = љѣѣѣѣла — љѣѣѣѣла;*

н) *мљѣѣла — зѣмљѣѣла, наљѣѣла, љѣѣѣла — љрдѣѣѣѣла, љѣѣѣла — љѣѣѣѣла, наљѣѣѣла;*

и) *љѣѣѣѣла — зѣљѣѣѣѣла, брѣѣѣѣла — зѣбрѣѣѣѣла, гласѣѣѣѣла — љзгласѣѣѣѣла, гљѣѣѣѣла — љзгљѣѣѣѣла, дѣѣѣѣѣла — дѣѣѣѣѣла, кљѣѣѣѣла — љрдѣѣѣѣѣла, љѣѣѣѣѣла — љрдѣѣѣѣѣла, љѣѣѣѣѣла, рѣѣѣѣѣла — зѣрѣѣѣѣѣла;*

ј) *љдѣѣѣѣ — љдѣѣѣѣла, љрѣѣѣѣ — љрѣѣѣѣла;*

к) *зѣдѣѣѣѣ.*

д) Глаголски *и*ридев *и*рѣни

111. Исто се ни у трпном придеву у љештанском говору не чува разлика између облика ж. р. сг. и ср. р. пл., код којих је деловањем Сосировог закона измењен акценат, и облика ср. р. сг., и м. и ж. р. пл., у којима овај закон није могао деловати: *љдѣѣѣ — љдѣѣѣѣ — дрѣѣѣѣѣ — дрѣѣѣѣѣѣ, дѣѣѣѣѣ — дрѣѣѣѣѣѣ, дѣѣѣѣѣѣ — дрѣѣѣѣѣѣѣ, брѣѣѣѣѣ — брѣѣѣѣѣѣ, љрѣѣѣѣѣ — љрѣѣѣѣѣѣ.*

112. У љештанском говору постоје овакви акценти трпног придева за примере који немају у српскохрватским говорима уједначен акценат:

126. Одрични облик 3. л. сг. презента глагола *јесам* гласи *није*.

Н а п о м е н а: Неки акценатски занимљиви облици имперфекта, императива и садашњег прилога:

а) за имперфекат, који се ретко употребљава, занимљиви су ови акценатски облици: *бијаше*, *бијасмо*, — *знади'а*, — *ћади'а*;

б) за акценат императива, с обзиром на ситуацију у другим говорима, интересантни су ови примери: *иди*, — *дбђи*, — *бацај*, — *кдйāj*, (*кдйāj*), — *имāj*, — *мдйāj*, — *држи*, — *задржи* = *задржи*, — *задршије* = *задршије*, — *ајде*, — *ајдемо*, *ајше*, — *узми*, — *скакући*, — *цвркући*.

с) за акценат садашњег прилога, који овде најчешће, занимљива су ова четири примера: *играјући* (*играјући*), — *идући*, — *идсећи*, — *шрчећи*.

Други одељак

ФОНЕТИКА

І. ВОКАЛИ

1) ОСНОВНА ВРЕДНОСТ ВОКАЛА

127. Вокали *и, е, а, о* и *у* имају у Љештанском нормалан књижевни изговор. За то није неопходно наводити примере.

2) ЗАМЕНА ПОЛУГЛАСНИКА

128. Ни рефлекси полугласника, било да се ради о дугом или кратком постојаном, о непостојаном, покретном и секундарном полугласнику, не представљају одступање од стандардног језика, те ћу за ову појаву навести само неке занимљивије примере:

- a) *жњѣм, жњѣмо; шдљѣм = шљѣм, ѿдшљѣм = ѿдшљѣм;*
- b) *изагнаѣи, ѿзајуѣра, обагнај, одасиѣм, ѿодагнај, сакрила* (примери с рефлексом покретног полугласника);
- c) *ѿсиерѣш, одберѣш* (примери без покретног вокала);
- d) предлог *с(а)* гласи *са (са нама)* и *с (с нама)*.

129. Нема неке битније разлике у односу на књижевни језик у вези са судбином полугласника у другим случајевима: *сѣѣкло*; — *рѣж*, али постоји микропоним *Ржѣиѣѣ*; — *мрѣвац* — *мрѣваца*; — *јасѣук, јасѣуче, сандук*.

Једино је судбина полугласника у суседству консонанта *ж* у једном примеру другачија него у стандардном језику: према књижевном *даждевѣѣк* у Љештанском се каже *дѣждевѣѣѣк*.

130. Сонант *в* пред слабир полугласником двојакo се понаша:

- a) *в > у*: *ѣѣѣрник, ѣѣѣ — ѣѣѣм, ѣѣ — ѣѣѣ'ѣ;*
- b) *в > ва*: *ѣѣи = ѣѣѣѣ, ѣѣѣѣ = ѣѣѣѣ'ѣ.*

За црквени празник *Ускрс* постоје два гласовна лика: *Васкрс* (*Ўскрс*).

3) ЈАТ

131. Љештански говор припада ијекавском источнохерцеговачком дијалекатском типу у западној Србији.

132. Рефлекс *ѣ* под дугосилазним акцентом је овакав:

а) $\hat{b} > u^i \bar{e}$ (дакле, на *e* пада дугосилазни акценат, *u* је захваћено делимичном редукцијом, неслоговно је и при крају се своје артикулације приближава артикулацији сонантног, нешто пасивније артикулисаног ¹⁾). Овакав је рефлекс *ѣ* типичан за становништво које од рођења живи у Љештанском: *б^uѣлѣ лѣк, в^uѣк, д^uѣлѣм, ждр^uѣбе, зв^uѣр, л^uѣвак, л^uѣн, л^uѣѣ, р^uѣч, сн^uѣг, ш^uѣсѣо, цв^uѣће*.

Групе *лѣ* и *нѣ* могу се и јотовати: *жлѣѣ, лѣк, лѣѣо, снѣг*.

У примеру *цв^uѣће* потпуно се губе, иако необавезно, гласови *в* и *ѣ*: *цјѣће*.

б) $\hat{b} > i^i \bar{e}$ (овако говоре жене удате у Љештанско из крајева ближих Титовом Ужицу): *ждриⁱѣбе, лиⁱѣк, лиⁱѣн, сиⁱѣно, снⁱѣг*.

с) Речи *вѣсѣи* и *шѣло* увек имају екавски лик, а поред *б^uѣдан, -дна, -дно*, каже се и *бѣдан, -дна, -дно*.

д) У речима: *дѣи* (поред *дѣѣ, дѣи^e*), *ѣри* (поред *ѣрѣ, ѣри^e*) и *сми^m* постоје икавски рефлекси за *ѣ*, који су могли постати и фонетским путем: *смиⁱѣм > смиѣм > сми^m*, а не само под утицајем говора икаваца (в. о овом и т. 154₆).

133. Ситуација у погледу замене *ѣ* под дугосилазним акцентом у говорима који су слични љештанском говору изгледа овако:

источнохерцеговачки говор: *лиⁱјѣи, лиⁱјѣи³⁶*;

пивско-дробњачки говор: *гриⁱјѣк, бриⁱјѣг³⁷*;

горобилски говор: *лиⁱјѣк = лиⁱјѣк* (најчешће) и *риⁱѣч* (ређе и обично код млађих)³⁸;

тршићки говор: *л^uѣѣо, цв^uѣће³⁹*.

134. На основу приказаног стања у наведеним говорима за љештански би се говор могло рећи да представља, у вези са заменом *ѣ* под дугосилазним акцентом, прелаз између горобилског говора (најближег проученог говора) на једној страни и тршићког говора (најближег проученог подринског говора) на другој, с тим што је љештански говор овом особином ближи тршићком него горобилском.

³⁶ А. Пецо, *Говор источне Херцеговине*, СДЗБ XIV, 47, 48.

³⁷ Ј. Л. Вуковић, *Акцентај говора Пиве и Дробњака*, СДЗБ X, 198, 200.

³⁸ Мирослав Б. Николић, *Говор села Горобила*, СДЗБ XIX, 652.

³⁹ Берислав М. Николић, *Тршићки говор*, СДЗБ XVII, 397.

135. Рефлекс продуженог *ǃ* у ген. пл. именица које имају кратко *ǃ* у крајњем слогу основе изгледа овако: *биљѣга̄, вјѣра̄, кољѣна̄, мѣђѣда̄, мјѣсѣа* (у примерима *кудиља̄, недѣља̄ ǃ>и* испред *љ* (в. т. 146)).

136. Ни рефлекс *ǃ* под данашњим дугоузлазним акцентом не одговара ситуацији у класичној ијекавштини:

ǃ>и́ѣ (дакле, на *е* пада дугоузлазни акценат, *и* је и овде захваћено делимично редукијом, неслоговно је и при крају се своје артикулације, као и под т. 132а, приближава артикулацији сонантног, нешто пасивније артикулисаног, *и́*): *врѣме, глѣвило, гнѣздо, дѣше, звѣзда, лѣшак, млѣко (мѣко), њѣсак, рѣка, сѣна, црѣво*; — *бѣла, лѣно, лѣја, рѣдак*; — *дѣлѣти, измѣшало, исцѣјала, освѣстила, њлѣвити, њрѣшѣти, њромѣниши, уврѣдиши*.

И овде се групе *лѣ* и *нѣ* могу јотовати: *гњѣздо, љѣшак, кљѣшиа* (једино тако), *млѣко, љѣна, љѣно, сњѣти, сњѣла*.

Поред ијекавских ликова могу се чути, нарочито у говору млађих, и екавски: *врѣме, дѣлови*, а ликови *Нѣмци, наслѣдили, рѣшили, уношрѣбили, цѣла* увек имају екавски облик.

137. Неакцентовано дуго *ǃ* изговара се са дужином на вокалу *е*, а вокал *и* се и овде делимично редукује и при крају своје артикулације приближава сонантном *и́*: *зѣмѣнѣм, зајдѣда̄, нѣмѣнѣм, нѣцѣиѣм, дѣрѣши се, дсѣче*; — *дѣвѣк, зѣнавѣк, љвѣк*.

У овим речима постоје, углавном, екавски ликови: *дѣнѣла, дѣнѣти, дѣринѣла, љнѣти, нѣнѣла, дѣнѣла, ујдѣрѣбим*; — *нѣрѣд*, мада се, истина ређе, у наведеним примерима са гласовном групом *нѣ* јавља и јотовање ове групе: *дѣнѣти, дѣнѣла* и сл.

У примерима *љригрјѣвке* и *љвјѣнчиши* се *ǃ>јѣ*.

138. Кратко *ǃ* се најчешће рефлектује као *је*: *кољѣно, љѣб, љѣшиѣ = љѣшиѣ, снѣгови*; — *ѣтеѣта, ѣтеѣшѣ, ѣѣца, љраѣед, љјѣме; шѣѣла — ѣѣла (сѣјѣла), ѣѣрам*; — *љзѣсти, саѣдосмо, сјѣдѣм, сјѣдѣти, сјѣшѣо се, љѣјаниѣа*; — *вјѣроваѣти, вјѣшар, вјѣшиѣ, мјѣсѣц, љѣсма, љдѣѣѣи*; — *мѣѣед, Звѣздиѣа* (микротопоним), *свѣдѣк (сјѣдѣк), љѣѣѣѣ (љѣѣѣѣ)*.

Увек се каже *Нѣмачка̄*, а поред *љзѣсти, ѣѣрам* готово се чешће чује *љзѣсти, ѣѣрам*.

У речима *биѣшѣти, разѣмиѣти, смѣти* и *свѣдѣк* (поред *свѣдѣк, сјѣдѣк*) постоји икавски рефлекс кратког *ǃ*.

Говори се *чѣк* и *чѣѣк* (в. о овом т. 206b₂).

139. Кратко *ǃ* иза *р* не даје увек *е*, премда је такав рефлекс најчешћи:

а) *р+ǃ>ре*: *брѣска̄ѣ=брѣски, брѣстиѣѣ, бѣбрег, бѣбрезѣ, врѣѣѣно, љрѣѣѣѣ, љрезак; љрѣѣѣѣ; зрѣѣ, сѣзрѣла, гѣрѣла*;

б) *р+ǃ>рје*: *брјѣгѣѣѣма, врјѣѣѣѣма, врјѣѣѣѣма* (да не будѣ *сѣмо* *каѣѣѣѣ врјѣѣѣѣма*; — *лѣѣѣѣ љо рѣѣѣѣѣма*), *љрјѣѣѣѣѣѣѣ*;

с) *р+ǃ>ри*: *гѣриѣла, дѣшариѣла*, али се каже и *гѣрѣла*.

с) $\check{b} + o > je + o$: *сијџо* = *сијџѓ*.

Говори се *Бџоград* = *Бџѓград*, а од старијих се чује и *Би'џград*.

146. Кратко *џ* испред *љ* прелази у *и*: *Би'љеге* (микротопоним), *би'љег*, *заби'љезиџи*; *би'љуга* (крмача беле длаке); *неди'ља* (према овом, поред новијег екавског *Недѓљко*, и *Недѓљко*, према чему и микротопоним *Недѓљковача*), *ионеди'љак* = *ионедѓљниџ*, *куди'ља*.

147. У следећим је категоријама однос између рефлекса *џ* и *и* у флективним наставцима овакав:

а) лок. пл.: *зубима*, *на њрсти'има*, *ио брјегдвима*, *на коњима*, *на колима*, *враџи'има*, *ио кољенима*, *леђима*;

б) дат.-лок. сг.: *заови* (*заови*), *џевѓџи*, *мађи'и*, *снаи*, *мачки*, *гусци*, *и'дѓи'ки*, *сузи*, *џџи*, *брађи*, *у школи*, *у води*, *на нѓзи*, *у руџи*, *Ми'лџи*, *Ра-дѓџи*;

с) дат.-лок. сг.: *мени*, *и'дѓи*, *себи*;

д) INSTR. СГ.: *и'и'м*, *двѓ'м*, *са онѓ'м*, *с мѓ'и'м*, *с и'вѓ'и'м*, *његовѓ'м*, *дѓбрѓ'м*, *јѓднѓ'м*;

е) ген. пл.: *и'и'и*, *двѓ'и*, *свѓ'и*, *мѓ'и*, *младѓ'и*, *дѓбрѓ'и*;

ф) дат. пл.: *двѓ'и'м*, *днѓ'и'м*, *свѓ'и'ма*, *мѓ'и'м*, *и'вѓ'и'м*, *свѓ'и'м*, *нѓкѓ'и'м*;

г) INSTR. ПЛ.: *са и'и'и'м*, *са свѓ'и'ма*, *с мѓ'и'м*;

ђ) лок. пл.: *и'д овѓ'и'м*, *ио свѓ'и'ма*, *о мѓ'и'м*;

и) 2. л. пл. IMP.: *и'и'е* = *и'ди'и'е*, *дѓђи'и'е*, *и'дѓбјегни'и'е*, *ос*1'ѓи'и'е*, *вѓџи'и'е*, *жнѓ'и'е*, *ђу'и'и'и'е* (*ш'у'и'и'и'е*), *би'жси'и'е* = *би'и'и'е*;

ј) инф.: *бѓли'и'и*, *вѓди'и'и*, *вѓли'и'и*, *грми'и'и*, *жсѓ'и'и'и*, *леђи'и'и*, *ми-ли'и'и*, *мрзѓ'и'и*, *сјѓди'и'и*, *и'ђри'и'и*;

к) р. прид.: *вѓдила* = *вѓдла*, *вѓлила*, *гѓрела* = *гѓрила*, *жсѓ'вила*, *сјѓ-дила*.

148. Друге појаве у вези с рефлексом *џ*: *џевѓџа*; — *сиџира*; — *сиџѓлац*, *усѓџѓлица* (у овим примерима за прво *џ* постоји икавски, а за друго ијекавски рефлекс); — *Брѓза*, *Дрѓње*, *Јѓлин*, *Осѓи'њак*, *Срѓдова вода*, *Срѓдо'евић*, *Срѓћ-раван* (микротопоними с икавским рефлексом за *џ*; исп. о овом и т. 154.); — *џѓ*, *ниџе*, *нџе*; — *двѓ*, *двѓи*; — *гри'ѓи'а*; — *дѓѓѓлина*, *зѓница*, *џѓѓа* (ретко се чује); — *обѓѓаѓи*, *дѓѓѓа*; — *нѓѓѓи*, *нѓколико*, *и'днѓкѓи*; — *дѓле*, *ѓвде* = *вѓде*, *ѓнде* = *нѓде*; *и'дсли* = *и'дѓли* = *и'дѓли'н* = *и'дѓље* = *и'дѓље* (говоре старији), *и'дсле* (тако кажу млађи); — *д*1'ѓи'е* — *д*1'ѓи'е* (вок. сг.); — *џѓли'ваџу*; — *ѓзл*1'ѓи'и*, — *дз'љѓда*; — *ѓра*, *ѓраси*, *ѓра* (*ѓра'ѓа*), *ѓрасе*, — ген. сг. *ѓра* (*ѓра*).

149. Поред *гн*1'ѓдо* каже се и *гњѓдо*.

150. У облицима *куџурѓчѓ* и *вѓдѓм* налази се вокал *и* а не *џ*, али у *кољѓба* постоји *џ*.

151. У облицима *јѓѓѓр*1'ѓѓ* и *кѓдр*1'ѓѓ* јавља се секундарно *џ*, којег нема у: *бѓлѓѓѓ*, *бѓлѓѓѓн*, *кѓѓѓ*, *кѓѓѓѓ*, *кѓѓѓѓѓ* (*кѓѓѓѓѓ*).

- a) 9 се икавизама сачувало само у таквом лику — 16,66%;
- b) 2 се икавизма употребљавају паралелно са ијекавским и екавским ликовима — 3,70%;
- c) 10 се икавизама употребљава паралелно са екавизмима — 18,51%;
- d) 22 икавизма данас има ијекавски лик — 40,74%;
- e) 6 икавизама данас има екавски лик — 11,11%;
- f) 5 се икавизама појављује и у ијекавском и у екавском лику — 9,25%.

2) Мало је чудно да је, после 40 година од Московљевићевог испитивања, ситуација у погледу сачуваности икавизама у љештанском говору доста другачија, јер је Љештанско доскора било забачено место, лишено разноврсних средстава масовне комуникације која би могла битније утицати на развој његовог говора.

3) Свакако би се о овоме проблему могло нешто и више рећи да је Московљевић уз текст из Љештанског навео име и број година информатора. (То је учинио у истом раду за један други текст⁴⁸). Наиме, данас би се могло знати да ли је та особа била типичан представник овог говора.

4) Судићи по томе да и данас старије особе у Љештанском с подсмехом говоре о неким икавизмима (*дише, лишо*) којих, по њиховом мишљењу, има у говору суседних ужичких села, ближих Азбуковици од Љештанског (нпр. у Гвосцу), може се претпоставити да Московљевићев информатор није био типичан представник љештанског говора. Наиме, данашње старије особе у Љештанском имале су у време Московљевићевих испитивања око 40 година и сигурно се не би подсмевале неким икавизмима у говору оближњих села који су, по Московљевићу, постојали и у говору њиховог села.

5) Пошто становништво Љештанског чине исељеници динарске струје, икавизми у њиховом говору (којих нема данас, а вероватно их и није било онолико колико Московљевић тврди) могу се објаснити утицајем говора икаваца којих је било „од ужичког села Пилице изнад Бајине Баште па до Брасине низ Дрину и у два три суседна ваљевска села“ и који су живели „измешани са исељеницима јужног дијалекта, који преовлађују и поуздано се зна да су млађи од икаваца, поглавито досељеници из Пиве, Дробњака, Херцеговине и старе Рашке“⁴⁹.

6) С друге стране, неки икавизми у данашњем љештанском говору могли су настати, како се то и за друге говоре тумачи, фонетским или морфолошким путем, тј. независно од утицаја икавског говора. Тако формиран икавизми у говору динарских досељеника отворили су пут за прихватање икавизама и из говора раније досељених икаваца. На тај је начин број икавизама у љештанском говору, и уопште у говору оног дела Подриња насељеног икавцима, постао знатно већи него у околним говорима ијекавског типа, што је створило утисак да се у овом

⁴⁸ о. с. под 41, 495.

⁴⁹ Ј. Цвијић, о. с. под 1, 12.

делу Подриња говори икавски. Међутим, говор малобројнијих икаваца је потпомогао да се увећа број икавизама у говору новодосељених, али није могао њихов говор потпуно икавизирати.

7) Ако се има у виду чињеница да се икавизми данас чувају у говору најстаријих особа у Љештанском, онда је логично претпоставити да ће њих у даљем развоју овога говора бити све мање.

8) Према свему реченом, љештански говор не спада, како Московљевић тврди, у места „с добро сачуваним икавским говором“⁵⁰, већ је то, првенствено, ијекавски говор са извесним ограниченим бројем икавизама, којих ће из наведених разлога бити све мање, и екавизама, према којима остаје и даље отворен и којих ће бити све више.

9) Ипак, у Московљевићевом материјалу, који, као што се из поређења његовог и мог материјала види, није, углавном, свидентан за љештански говор, постоје неки икавизми који заслужују посебну пажњу. То су микротопоними *Брџа* и *Јелин*. Поред ових, у икавском облику сачуваних микротопонима, постоје још у данашњем љештанском говору, у истом облику сачувани, микротопоними *Дрџње* (према *дрен*), *Осџињак* (према *сџена*), *Срџи-рџан* (ваљда према *срџа*, *срџан*) и хидроним *Срџдова водда* (према *Средоје*).

Оволики број икавизама у љештанској ономастици несумњиво потврђује тезу да су у овом делу Подриња заиста живели икавци.

Нема разлога да се не прихвати тумачење по којем су се подрински икавци доселили у Подриње из западних крајева Босне и Херцеговине и из Далмације и то пре досељеника динарске струје. На основу овог, логично је претпоставити да су раније досељени икавци именујући различите географске објекте у њих уносили особине свог говора, па су каснији динарски досељеници затекли већ у икавском облику оформљене поменуте примере из љештанске ономастике, те су их као такве и унели у свој говор.

Међутим, кад се постави питање, зашто у данашњем љештанском говору постоје неки микротопоними у ијекавском или екавском лику, а не у икавском (нпр. *Звијездица*, *Трешњица* и др.), онда би се на такво питање могла дати два одговора.

Први. — Ови микротопоними су настали тек када су се доселили досељеници динарске струје, који су били ијекавци, па је сасвим нормално да су у микротопониме уносили особине свог ијекавског говора (*b > je*, *p + b > pe* и сл.). Вероватно је тачно да је овако насталих микротопонима у данашњем љештанском говору највише.

Други. — Мора се, прво, претпоставити да су неки данашњи микротопоними са ијекавским или екавским ликом некад имали икавски лик, што опет намеће питање — зашто су се једни облици сачували у икавском лику, а други нису. То би се могло овако објаснити. — Већина микротопонима у икавском лику у којима се порекло гласа *и* лако могло идентификовати добила је у говору новодосељених ијекаваца, у зависности од позиције у којој се *b* нашло, ијекавску замену за *b*. На тај су начин нпр. микротопониму *Звијездица*, наравно ако је он постојао

⁵⁰ о. с. под 41, 497.

у икавском лику, досељеници динарске струје лако могли дати такав лик, јер је овај микротопоним деминутив од речи *звјезда* коју су они сигурно имали у свом говору. С друге стране, у неким икавским примерима љештанске ономастике новији досељеници, из различитих разлога, нису могли лако идентификовати порекло гласа *и*, тј. нису имали довољно елемената на основу којих би примере са *и* заменили својим рефлексом за *ѣ*. — Тако је у микротопониму *Брѣза* акценат представљао препреку за идентификацију гласа *и*, јер се у Љештанском каже *брѣза*, па су га таквог неразговорног досељеници динарске струје прихватили у затеченом лику. Исто је тако микротопоним *Јѣлин* у облику са *и* био толико нејасан да га новодосељеници нису могли везати за неку конкретну, њима добро познату реч. Микротопоним *Дриње* је остао неизмењен јер у говору досељених динараца није постојала, као што и данас не постоји, зб. им. *дрѣње* или *дријење*. Микротопоним *Оштињак* остао је такав јер се реч у којој је *ѣ* > *и* тешко могла одгонетнути у вези са окрњеним предлогом *од*. Уз то, на такав окрњен предлог пренет је и акценат, па је и то утицало да се овај микротопоним сачува у икавском лику. Микротопоним *Срић-раван* није се могао лако везати за именицу *срећа* или придев *срећан* због окрњености облика у овој полусложеници, а евентуално и због тога што се данас, а можда је тако и пре било, у Љештанском каже место *срећан* — *срѣтан*. Хидроним *Сридова вода* није изменио лик јер вероватно у говору новодосељених није постојало име *Средоје*. На такву претпоставку указује и презиме *Средојевић* које се у љештанском говору среће и у лику *Сридојевић*. Наиме, ово је презиме начињено тек пошто су се досељеници динарске струје доселили у Љештанском, јер данашња породица с тим презименом припадала је у време досељавања роду с презименом *Јосићовић*, који се с тим презименом доселио из Пиве (исп. т. 18 овог рада). Презиме *Сридојевић* у икавском лику могло је настати према хидрониму *Сридова вода*. Чињеница да се Сридова вода налази на имању које припада Средојевићима поткрепљује ову претпоставку. Иначе, у данашњем љештанском говору све се чешће чује *Средојевић*, а име *Средоје* једино се и јавља у екавском лику.

Уочљиво је да се највећи број микротопонима сачувао у икавском лику у речима чије се *ѣ* нашло иза *р*, али то није разлог за очување гласа *и* у њима, јер је у данашњем љештанском говору *е* најчешћи рефлекс *ѣ* иза *р*. Претходно наведени разлози за очување икавизама у љештанској ономастичи свакако могу да буду колико-толико уверљивији.

5) АФЕРЕЗА

155. За аферезу сам забележио ове потврде:

- а) код прилога: *ндмад*, *шдич*, *вѣм* = *вѣмо*, *вудѣ* = *вудѣ*, *нудѣ* = *нудѣ*;
- б) код придевских заменица: *ѣкав* = *ѣкѣ*, *ѣликѣ* = *воликѣ*, *ндликѣ* = *ноликѣ*, *ноликѣчкѣ*;
- с) код именица: *видѣнциѣ* (<евиденциѣ), *дѣвѣкаѣ*, *некѣциѣ*, *сѣвина*;
- д) код глагола: *коѣѣра* (<окупира): *коѣѣра нас Аустѣриѣ*.

9) КОНТРАКЦИЈА ВОКАЛА

159. У овом се говору медијална група *-ао-* не контрахује доследно, па поред примера с контракцијом: *ра̀ник, со̀ник, со̀нице*, има и ликова без ње: *гра̀овина, гра̀ораси́, за̀ова (з̀дова), си́радба*.

160. Финална група *-ао* у радном придеву остаје неизмењена кад је вокал *а* под краткосилазним акцентом: *да̀о, зна̀о, ја̀о, и́ра̀о* (и *да̀б, зна̀б, ја̀б, и́ра̀б*).

161. Насупрот овом, ненаглашено *-ао* (<*-ао, -ао*) редовно се контрахује у радном придеву: *ву̀кб, иш̀б, на̀йб, двр̀б, др̀б, дџи́иш̀б, њозив̀б, ѝди́ег̀б, и́реси́б, рѣк̀б, си́б, смѝ́б, сиш̀б, си́йг̀б, и́рѣб̀б, и́рч̀б, иш̀кб, ужи́вб, укрес̀б, чу́йб*.

Исто је тако и код именица: *де́и́б (дѐи́б), ми́сб, др̀б* (поред *орлу̀шина* и ређег *дрл̀бв*, које је настало према плуралским облицима ове именице), *ид̀сб, свр̀дб*.

162. Ликови поредбеног везника као: *к̀б* (најчешће), *ка̀б, к̀бј* (ређе).

163. Према књижевном *си́еона* овде се каже *си́гвана*.

164. Ненаглашена финална група *-ео* врло се често контрахује: *д̀дн̀б, н̀дн̀б, за̀кл̀б (ла̀жно се за̀кл̀б), за̀йб, за̀йоч̀б, из̀јб, д̀дн̀б, ѝдј̀б, ѝдч̀б, у̀зб*. Међутим, има примера и без контракције: *за̀вео, за̀мео, за̀йлео*, (понекад и *за̀йл̀б*), *за̀сјео, и́силео, на̀вео, д̀двео, и́дмео* (и *за̀веб, за̀меб, за̀йлеб* итд.). Уочљиво је да се, мада не увек, ненаглашена финална група *-ео*, углавном, не контрахује у радном придеву оних сложених глагола чији радни придев у основном облику има наглашену финалну групу *-ео* која, као таква, у овом говору остаје неизмењена: *м̀ео* — *за̀мео* (исп. за ово и наредну тачку).

(Пошто је у Љештанском *види́о, обд̀ли́о*, тј. *-ио* место *-ео*, не може се говорити о контракцији групе *-ео*).

Према књижевном *ан̀ђео, и́еи́ео*; — *весео, дебео, кисео* — у Љештанском је *ан̀ђ̀б (ан̀ђел), и́дѝ́б*; — *в̀ес̀б, д̀еб̀б, ки́сб*.

165. Ако је финална група *-ео* наглашена, она остаје неизмењена у радном придеву: *ж̀ео, ј̀ео, м̀ео, и́л̀ео, сј̀ео, ср̀ео* (и *ж̀еб, ј̀еб, м̀еб* итд.). Кад се с радних придева *жео* и *јео* акценат пренесе на негацијске проклитике *не* или *ни*, онда се њихово *-ео* може необавезно и контраховати: *ни́е ни́ ж̀б дан̀ас, — не́ ј̀б ја́ се дѝ́и́б, ни́е ни́ ј̀б*.

166. Ненаглашено финално *-ио* у радном придеву се никад не контрахује: *б̀драви́о, ми́сли́о, и́устѝ́и́о, си́вдори́о, си́двари́о*. — Овим пре контракције неће бити ни у примерима где је *-ио* под нагласком: *би́и́о, зби́и́о* (и *би́и́б, зби́и́б*).

167. Финално *-уо* у радном придеву глагола *и́зуи́и* или остаје неизмењено (*и́зуо*) или се контрахује (*и́зб*). Иста ова група у радном

придеву глагола III врсте обавезно се контрахује: *мѣйнѡ, нѡмигнѡ, ѡшѡднѡ, скѡнѡ, шѡнѡ*.

168. У примеру *ѡдѣм Ѱжѣце* (м. у *Ужѣце*) контраховала су се два у, што је утицало да дугосилазни акценат на другом у постане нешто дужи ($y + \hat{y} > \hat{y}$) и тиме услови скраћивање дужине у наредном слогу на полудужину (*Ѱжѣце*).

169. Медијална секвенца *-ae-* у бројевима од 11 до 19 није се задржала: *јѡдѡнѣс, двѡнѣс, шѣрѣнѣс, чѣшѣрѣнѣс, ѡдѣшнѣс, шѣснѣс, седѡмнѣс, осѡмнѣс, девѣшнѣс*.

170. Именица *зец* има књижевне облике: ном. сг. *зѣц*, вок. сг. *зѣче*, INSTR. сг. *зѣцом*, — ном. ПЛ. *зѣчеви*.

171. Пошто је у вокалским групама после евентуалног губљења консонаната или сонаната могло доћи до различитих гласовних процеса, с тим у вези наводим ове примере:

- ѡ(к)а-*: *нѣкакѡ = некѡкѡ*;
- ѡ(к)о-*: *ѡреко = ѡрико, ѡрѣкосуѡре*;
- и(ј)а-*: *ѡриѡѡѣл*;
- и(ј)и-*: *ѡшѡѡнѡ, ѡрдѡѡѡ, сѡѡрѡ, чѡсѡѡ*;
- о(ј)а-*: *ѡдѡѡс; сѡѡдѡѡѡ = сѡѡѡѡѡ*;
- о(ј)а-*: *мѡѡ*;
- о(ј)е-*: *двѡѡѡце (<двојница)*;
- о(в)ѡ-*: *чѡѡк чѡѡк, чѡѡком = чѡѡѡком, чѡѡче = чѡѡѡче*.

172. Готово се увек каже *Трѡѡце*, а врло ретко *Дукови*, где је група *-ухо->-уко-*.

173. Према књижевном *уочи* овде је *ѡче, ѡчи* (*уче Мѡрковѡѡна, учи суѡѡѡѡѡ*), тј. група *уо-* се не чува.

10) ОСТАЛЕ ПОЈАВЕ

174. Каже се *изѡѡѡѡѡ, ѡѡѡѡѡ*, што значи да се *и* изговара.

175. Назал *ѣ* увек даје *е*: *ѡзѡѡѡ, јѡѡѡ*. Једино је пример *жѡѡѡѡѡ* изузетак.

176. Вокално *р*, и дуго и кратко, по изговору одговара стандардном језику: *кѡѡ, вѡѡѡ, ѡѡѡ, ѡѡѡ, чѡѡѡѡѡ, жѡѡѡѡѡ*; — *рѡѡ, рѡѡѡѡѡ се, ѡѡѡѡѡ, дрѡѡѡѡѡѡ, ѡѡѡѡѡ, Срѡѡѡѡѡ, ѡѡѡѡѡѡ, ѡѡѡѡѡѡѡ*.

177. Каже се: *ѡѡѡѡѡ, сѡѡѡѡѡѡѡ, ѡѡѡѡѡѡѡ, ѡѡѡѡѡѡѡ*.

178. Рефлекс вокалног *л* не показује никаква одступања од књижевног језика.

179. Овде је као и у књижевном језику: *ѡѡѡѡѡ, ѡѡѡѡѡѡѡ*.

- o : e — чейворо, йейворо, шейворо, д'сейворо;
 o : e — грѣб, грѣбље;
 o : e — ѓво, ѓвѣ (ѓвѣ га йдѣ);
 o : e — нѣ море;
 o : y — Рогачица = Ругачица;
 y : u — мй'ур;
 y : o — куйус;
 y : o — близу;
 y : ø — шайшайи;
 p : po — свѣкрва, свѣкрву;
 l : lb у 3. л. пл. през. — вучѣ;

185. Увек — йѡднѣ.

186. Само — јѣчѣ.

II. КОНСОНАНТИ

1) КОНСОНАНТ x

187. Консонант *x* се у љештанском говору или потпуно губи, што је најчешће, или се замењује другим консонантима. Истина, у говору млађих, под утицајем школе и средстава масовне комуникације, овај се консонант може чути, па се стога не може говорити о његовој потпуној одсутности.

188. Према овом, стање у вези с консонантом *x* је овакво:

а) *x* у иницијалној позицији:

1) *x* > ø: *ѡбайи*, *ајдѣмо*, *ајдѣк*, *ајдѣчи'а*, *ајѣте*, *алалыйи*, *аљина*, *ајс*, *ајсийи*, *армуника*; — *вѡла*, *вѡшайи*; — *ѣкѣар*, *ѣља*; — *йљада*, *йтар*, *йшайи*, *ийрина*; — *лад*, *ладан*, *ладњикаво*, *ладдвина*; — *љѣб* (*љѣбац*), — *рамайи*, *рана*, *рани'о* (*рани'о* о свѡјѡј *рани*), *ранило* (обор за товљење свиња), *рањѣник* (свиња која се тови), *рийавац* (јак кашаљ), *рѣайи се*, *рѣм*, *рѣма* (име овци); — *ѡдѡње*, *ѡђа* (путовање), *ѡђу*, *ѡма*; — *ћѣла* = *шћѣла* (*сѣјѣла*); — *удан*, *удник*, *удница*; — *Асан*, *Усо* (само у говору старијих).

2) *x* > к-, што је подражавање књижевног изговора: *каљина* (једанпут забележено); *кѡдник*, *кѡшел*, *Крѡйш*, *крѡбан*, -*бна* (према књижевном *храбар*, -*бра*), *Крѣсийос*, *крѣшићанин*, *кѣјѣла* (доста ретко), али сви ликови овакве замене консонанта *x*, изузимајући ликове *Крѣсийос* и *крѣшићанин*, који једино тако гласе, чују се од најстаријих особа;

3) остаје неизмењено (у говору млађих): *хибрид*, *хидроцентриѡла*, *хѡдник*, *хѡшел*, *храбар*, *Хрѡйш*, *Хрѡјскѡ*, *Хѡсан*, *Хусо*;

б) *x* у медијалној позицији:

1) -*x* > ø-: *ѡра* = *ѡрѡ* (ген. сг.) *ѡраом* (инст. сг.); исп. и: *врѡшак*, *зѡшыйи*, *кѡжуом*, *мѡний* *мѡнийѡсѣ*, *мѡнуши*, *мѡрама*, *нѡшайи*,

1) *ф*->*в*-: *в̀абрика*, *в̀алинка*, *в̀амили'а*, *в̀антй̀азиа*, *вантй̀азирайи*, *вантй̀азирб*, *в̀ермайи* (нй̀ко тй̀е не в̀ерм̀а), *в̀ењер*, *в̀ењерчић*, *в̀ењерчина*, *вијока*, *вијочица*, *Вй̀лий*, *вй̀н*, *вй̀но*, *вй̀шек*, *вй̀шечић*, *вл̀аша*, *влй̀ниа* (жена лаког морала), *влй̀нишара*, *Вранй̀уск̀а*, *врй̀шак*, *врй̀шикбг м̀еса*, *вруна*, *врунца*, *вурна*, *вурнчина* = *вурнчина*, *вўзбало* (фудбалска лопта), *вузбалери* (тако увек говоре старији);

2) остаје неизмењено (у говору млађих): *ф̀абрика*, *фй̀н*, *фй̀но*, *фўдбал*, *фудбалери*;

b) *ф* у медијалној позицији:

1) *-ф*->*-в*-: *завр̀кав̀а ме*, *завр̀кавайи*, *завр̀канци'а*, *Јв̀ейара* (аугм. од Јевто), *Јв̀ейић*, *Јв̀ейо*, *јв̀ейин*, *-а*, *-о*, *јв̀ейинд̀а*, *кадй̀ва*, *Сй̀дв̀ан*, *сй̀рв̀ви ме*, *сй̀рв̀вило ме*, *шр̀евй̀ши*, *шр̀евй̀ло ме*, *шр̀евл̀ам га св̀акй̀ дан*, *шр̀евл̀айи*;

2) *-ф*->*-й̀*-: *заћ̀еий'о*, *заћ̀еийй̀и*, у *ћ̀еийу*, *Јд̀сийовић* = *Јд̀сийовић*, *Сй̀јдй̀ан*, *Трй̀йун*, *Трй̀йундан*;

c) *ф* у финалној позицији:

1) *-ф*->*-в*: *ч̀аршав*;

2) *-ф*->*-й̀*: *с̀едей*, *ћ̀еий*.

195. Говори се и *й̀асуљ*, али се чешће каже *гр̀а*.

196. Консонантизам другог слога именице *кафа* и њених изведеница: *кава*, *каву* (д̀еши *каву*), у *кави*; *кавенисайи*, *кавенишў*; *кавен*, *кавен̀а бд̀ја*.

3) КОНСОНАНТ *ј*

197. Консонант *ј* има нестабилну артикулацију. Таква артикулација условљена је његовом дистрибуцијом, активнијом или пасивнијом артикулацијом, а и акцентом.

У овим се случајевима консонант *ј*, углавном, добро артикулише:

a) у почетку речи: *Јбр̀до*, *Јбка*; *ј̀аз*, *ј̀ање*; *ј̀ачи*; *ј̀едан*; *ј̀ди*; *ј̀к*;

b) кад се налази уз неки други консонант: *мај̀ситоре*; *мај̀ка*; *ај̀де*, *знај̀ше*, *нѐмб̀јше*, *ч̀екај̀ше*;

c) кад се налази између вокала задњег реда: *уј̀утиру*; *св̀дј̀дј*; *Рај̀а*; *у Видоја*, код *Радивоја*; *кај̀уна* (име крави), *й̀дгледај̀у*, *й̀дзнај̀у*, *й̀уцајај̀у*.

d) кад се с вокалом задњег реда налази у акценгованом слогу или слогу са дужином (*узвиј̀днуй̀и*; *камй̀ј̀дн*), али то није обавезно, особито кад се *ј* налази у слогу са дужином, а нарочито кад је такав слог отворен и на крају речи (*й̀ри'днуй̀и*; *авй̀'дн*; *ћ̀ади'а*).

198. У везама: вокал задњег реда + *ј* + вокал предњег реда, *ј* се пасивно артикулише, а и губи:

у + *и* : *жуј̀ца* (теле жуте длаке);

у + *е* : у *Ву'етй̀иће*; *нѐ чу'ј̀е*, *нѐ чу'ј̀и*, *оц̀еку'ј̀е*;

o + u : *Вòин; Нòин; ѿрòица = ѿрò'ица; кòи;*
o + e : *сà Видо'ем; кòè; мòе = мò'е;*
a + u : *Сѿрòин; дàи;*
a + e : *Рàè, Сѿрàè; гàене; òс'аè, ìòзнаèм = ìòзна'èм.*

199. И у везама: вокал предњег реда + *j* + вокал задњег реда, *j* се исто слабо чује, али се ипак нешто боље чува него у претходним случајевима:

u + y : *рàки'у, ћèри'у; нè сми'у, уби'у;*
u + a : *Їли'а, Мили'а; рàки'а, суди'а;*
e + y : *Мé'у (мушки хипокористик);*
e + a : *сé'а.*

У позицији између *u* и *o* јавља се секундарно интервокално *j*: *мили'òн, ками'òна* (овде се *j* добро чује јер се налази у акцентованом слогу); *вра'иш'ò, зàкасни'ò, зарàди'ò, извòди'ò, ìу'сѿи'ò.*

200. У позицији *e + u* и *j* се готово увек губи: *Мéи, мèиш, блéи*, а у обрнутој (*u + e*) неизразито се чује: *ар'иш'èишну, рàки'è, н'è, сà-кри'èмо.*

201. У позицији између два *u* или *e j* се:

а) губи: *Їлин, -а, -ò, Мàишн, -а, -ò, — Злàишн, -а, -ò, Томàнн, -а, -ò* (присвојни придеви од имена *Їли'а, Мàиш'а, — Злàиш'а, Томàни'а* у којима су се после губљења *j* два *u* контраховала: *-и'и > ии > ù*); — *блéè; свéдно;*

б) или пасивније артикулише: *Јерèми'и, Рàди'и, — Бурђи'и, Пèи-ри'и; — Мé'è, сé'è; òвце блé'è.*

202. У императиву иза *u*, тј. у финалној позицији, *j* се губи: *ìòиш, сàкр'и, ùми се*, али се добро чује иза *a* и *o*: *и'ишàј, сàчекàј, скидàј; — нèмòј, с'иòј.*

203. Сонант *j* нема увек стабилну артикулацију иза некадашњих меких непчаних сугласника: *зèч'и, м'иш'и, м'ач'и*, али се каже *кокòш'јè јàè; Б'и'ч'е, Ораш'е, Оскр'уш'е* (микротопоними) (в. о овом и т. 223).

204. У примеру *јулар* (увек се тако каже) јавља се секундарно *j*. Нешто пасивније артикулисано *j* може се чути као прелазни глас у сандхију: *ì'òн, и'òна*, али та појава није редовна.

205. Према књижевном *ѿрек'јуче* каже се *ѿрèкучè.*

4) ОСТАЛЕ ПОЈАВЕ

206. Стање у љештанском говору у вези са сонантом *в* је овакво:

а) *в-* се у иницијалном положају добро чува: *вòда, в'уч'èм, в'уч'у, в'ид'и'м, вèлик'и; вра'бац, вра'бàцà; —* једино се у примерима *јèвèрица* (према стандардном *в'èвèрица*) и *Лàс'иш'и'р* (поред *Влàс'иш'и'р*) *в-* губи.

б) у интервокалном положају *в-* се двојачко понаша:

- 1) чува се: *ћѣвѣјка*, *ѣвѣ* = *ѣво*, *ѣо* брјегдвима; *забѣрави^о*;
 2) или губи: *чѣек*, *чѣече*, *чоѣком*, тј. *-овѣ->-оѣ-*, али се настали хијат често уклања развијањем прелазног гласа: *чѣ'ек*, *чѣ'ече*, *чо'еком*.
 с) у положају између консонанта и вокала *-ѣ-* се:
 1) чешће чува: *гвѣжѣ*, *свјѣдок* (*свидок*), *цвјѣшати*, *свѣкрва*, *чѣшврѣшак*, *дрѣсѣво*;
 2) ређе губи: *дѣћи* — *дѣгнути* (увек тако), *мѣћед* (само тако), *сјѣдок*, *цјѣшѣ* (ови ликови нису толико чести).
 д) у положају између консонаната сонант *-ѣ-* се готово увек чува: *сврѣб*, *сврѣка*, *сврѣби*, али се покатакд чује и *срѣка*;
 е) *-ѣ-* се чува и у позицији између вокала и консонанта: *ѣвца*, *ѣвчи*; *ѣвде*;
 ф) нема ни замене *ѣ-* са *ф-*: *врѣба*, *врѣшѣтала*; *вѣга*; *вѣли*;
 г) овде је увек: *ѣѣук*, *ѣѣучина*;
 х) секундарно *ѣ* се јавља у облику *јѣнуѣр*.

207. Консонанти *ш*, *ч*, *ж* и *џ* артикулишу се у Љештанском као и у књижевном језику. Једино су у вези с њима занимљиви ови односи:

- а) однос *џ* : *ћ*: *Маџѣр*, *Маџѣри* (ретко и само у говору најстаријих), *Маћѣр*, *Маћѣрска* (чешће);
 б) однос *ж* : *џ*: *џандѣр*, *џандѣри* (старији увек говоре тако, а млађи ову реч и не употребљавају); — *жѣун* = *џѣун*; — *вѣжба* (млађи) *вѣџба* (старији);

с) однос *ш* : *ч*: *шкѣла*, а раније се, по причању неких старијих особа, говорило *чкѣла*, *ѣ чколу*, — тога данас нема.

208. Ни изговор консонаната *ћ* и *ћ* не одступа од књижевног стандарда.

У Љештанском је: *ко гѣд дћѣ* (најчешће) и *ко гѣћ дћѣ*, *ко гѣј дћѣ* (доста ређе); — *Вѣликѣ Госѣоѣна* (најчешће), али се каже и *Вѣликѣ Гѣсѣоѣа*, *Госѣдћинѣан* (око *Госѣдћинаднѣ*).

209. Звучна африката *ѣз* не постоји у овом говору.

210. Сонанти *љ*, *њ* и *л*, *н* имају књижевни изговор. — Судбина старог *л* на крају слога идентична је стању у књижевном језику. Пажњу једино заслужују ликови *ѣнћѣл* (поред чешћег *ѣнћѣл*) и микротопоним *Дѣл*, где се *л* у поменутој позицији задржало.

211. Ни консонанти *г* и *к* испред палаталних вокала не одступају у артикулацији од књижевног изговора.

212. Звучни консонанти у финалном положају могу се изговарати и полузвучно: *зѣбѣ*, *грѣбѣ*, *млѣдѣ*, *кѣдѣ*, *ѣбразѣ*, *нѣжѣ*, *сѣѣжѣ*, — али никад безвучно.

213. Сонант *-м* се у наставцима изговара као и у књижевном језику.

ми : *йāнӣий̄м*;
ни : *једāмӣуӣ*;
-ий с- : *кд-смо, кд-сӣе, сд-су* *йрдӣли*; *дсјећи*; *кад^м се д^в’ѣтӣе рдд̄и*;
тск : *хрвāск̄ӣ (рвāск̄ӣ)*;
ийс̄ив : *богāс̄тво*;
ис̄ив : *друс̄иво*.

229. Нема асимилације *с* — *ш* и *в* — *б* у примерима *осӯиий̄и*, *дсӯиий̄м*, *дсӯиий̄мо*; *вāбӣмо*.

230. За дисимилативне процесе наводим ове примере:

а) дисимилација *д* — *д* (*ӣ*): *двāес* = *двā’ес*; *двāес један* (у бржем говорном темпу *двāес јѣ^н*), а говори се и *двāдесѣӣ*);

б) консонантска група *-д-* испада у примеру *шѣсѣӣ*; према књижевном *шездесѣӣ (и)* *један* овде је *шѣсѣӣ један* (у бржем говорном темпу *шѣс јѣ^н*);

с) консонантска група *-дб-* у примеру *фудбал* > *вузбало* подлегла је због нагомилане праскавости дисимилацији, те се њен први праскави консонант *д* супституишао струјним *з*, гласом сродним по месту творбе (крајње *о* у лексеми *вузбало* могло се унети из наставка *-ло*, овде врло продуктивног, чији се први глас *л* већ налази у њој).

д) дисимилације *р* — *р*, *љ* — *њ* и *л* — *л*: *грāб*; — *мдљѣње*; — *благослōвӣи*.

Примере за даљинску дисимилацију забележио сам у *слӣмӣи* < снимити, *сāӣивѣӣца* < стативица и *рѣнгел* < рендген.

231. Лексема *кукуруз* се јавља у хаплоглошком облику *мѹруз* (< му-муруз).

232. Из примера *мāнаст̄ӣр* (*нāмас̄т̄ӣр*); — *свāнѣ*; — *гдврāн*; — *ндѣве* = *ндѣве*; — *мāуна*, — види се да метатеза постоји само у првом примеру (*нāмас̄т̄ӣр*), а и то се чује врло ретко, углавном од најстаријих особа.

233. Предлог *йдкрāј* има само такав лик, а у истом значењу употребљавају се и предлози *крај*, *йоред*.

234. Увек се каже *бārјак*, али *ārвāј* < ајвар.

235. Поред ликова *армѹника*, *армун̄икāи* јављају се и ликови с метатезом у иницијалном слогу: *рамѹника*, *рамун̄икāи*.

236. Неки појединачни случајеви у вези с консонантима:

а) однос *ћ* : *ӣӣ*: *двш̄ӣина*;

б) однос *ћ* : *ш*: *ћӯӣӣӣӣӣӣ*, *ћӯӣӣ*, — *ћӯӣӣ’о* = *ћӯӣӣō* (*шӯӣӣӣӣӣӣ*, *шӯӣӣē*, — *шӯӣӣӣ’о* = *шӯӣӣō*);

с) однос *з*: *ж*: *близ̄ина* (*ближ̄ина*);

д) однос *с*: *ш*: *к*: *йдсле*, *йдӣли*;

е) однос *н*: *м*: *йјѣсма*;

Трећи одељак

МОРФОЛОГИЈА

І. ДЕКЛИНАЦИЈА

1) ИМЕНИЦЕ МУШКОГ РОДА

245. В о к а т и в сингулара. — Овај облик од именица *момак*, *народ*, *ошац* и *син* (именица старих тврдых основа) не одговара потпуно ситуацији у књижевном језику: *момче* = *момак*, — *народе*, — *ошац* (*драги ошац*, *здрво ошац* — тако је у писмима), *сине*.

Занимљиви су и ови вокативни облици: *гаде*, *изроде*, *нереде*, *ненавиде*, — *смаду*; — *зеше*, *кеше*; — *дѣмбеле*, *вѣле* (*вѣлу*); — *душманине*, *Србине*, *чѣбанине*, — *ѣвне* = *ѣвну*; — *рѣђак* = *рѣђаче*, *сѣљаке*; — *друг* = *друже*, *Ми'одраги*, *Прѣдраги*; — *кѣваче* = *кѣвачу*, *свѣрачу* (*свѣраче*); — *ѣри'ашељу*, *учишељу*; — *Јанковићу* (*Јанковић*), *Крстићу* (*Крстић*), *млађићу*; — *баксузе*, *гурсузе*.

Вок. сг. именица *зѣц*, *Милош* и *ѣр* (именица старих меких основа) изгледа овако: *зѣче* (ако би се употребио, тако би гласио), — *Милоше* (тако је и *Радоше*, *Уроше*), — *ѣре*.

Вокативи неких именица које се завршавају на *р*: *гѣведару*, *сѣкре-ѣару*, *ѣисару* (*ѣисаре*), — *дѣсеѣаре*, *Лазаре*, али се каже *здрво зидар*, — *ђевере*, — *зијанћеру*; — *кѣмандѣре*, *ѣдстиѣру* (*ѣдстиѣре*); — *дѣкѣоре*, *мајсѣоре*; — *ѣвѣру јѣдан*, *ѣвѣрѣ чѣвѣру* (каже се неком ко је шкрт).

Вокатив именица *мачак*, *ѣаѣак* и *ѣѣѣак* једнак је номинативу.

Вокативни облици *Ми'одраги* и *Прѣдраги* су, у ствари, облици номинатива, јер ова два имена у номинативу, поред ликова *Ми'одраг* и *Прѣдраг* имају, истина нешто ређе, и ликове *Ми'одраги*, *Прѣдраги*, тј. други део ових сложеница представља придев *драг* у одређеном виду.

Из већине наведених примера се види да вок. сг. именица м. р. у љештанском говору најчешће има наставак *-е*.

246. И н с т р у м е н т а л сингулара. — У овом облику не постоји уопштавање наставак *-ом* место *-ем* код именица

старих меких основа, као нпр. у тршићком говору⁵¹, већ се употребљавају оба наставка.

Какав је однос између инструменталних наставака *-ом* и *-ем* код десет испитаних именица старих меких основа, показашу на табели.

Десет испитаних особа, типичних представника овог говора, употребљава ове наставке за инст. сг. именица *јѣж*, *миш*, *ноѣж*, *зѣц*, *кдолац*, *ѣрѣвац*, *кдоњ*, *Јанковић*, *Максимовић*, *ѣрѣаѣѣљ*:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	јеж	миш	нож	зец	колац	правац	коњ	Јанковић	Максимовић	пријатељ
1)	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем	-ом
2)	-ом	-ом	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ом	-ом	-ом
3)	-ом	-ем	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем	-ом	-ем
4)	-ом	-ом	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ом
5)	-ом	-ом	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ом
6)	-ом	-ем	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ом
7)	-ом	-ом	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем
8)	-ом	-ом	-ем	-ом	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ом
9)	-ом	-ом	-ем	-ом	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ом
10)	-ом	-ом	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ом

Као што се види, за именице *јѣж* и *зѣц* уопштен је наставак *-ом* (однос је 10:0 у његову корист). Експанзивност овог наставака очигледна је и код именица *миш* и *ѣрѣаѣѣљ* (однос 8:2). Код осталих шест именица наставак *-ем* далеко је чешћи. Бројчани однос у корист овог наставака према наставку *-ом* изгледа овако: у именице *ноѣж* — 9:1, у именице *кдолац* — 9:1, у именице *ѣрѣвац* — 8:2, у именице *коњ* — 10:0, у презимену *Јанковић* — 9:1, у презимену *Максимовић* — 8:2.

Инстр. сг. именице *ѣуѣ* гласи *ѣуѣем*.

247. Плуралско проширење *-ов/-ев-*. — Углавном није нарушен стандардни однос *-ов/-ев-*: *вѣрови* (*вѣреви*), *зѣдови*, *вѣкови*, *снѣгови*, *орлови*, *ѣдслови*, *гѣвранови*, *гдолубови*, *миѣурови*, *кдрјенови*, *кѣменови* (чешће је *кѣмѣње*); — *ноѣжеви*, *зѣчеви*, *мишеви*, *јѣжеви*, *дчеви*, *јѣрчеви*; — *зѣдѣвѣ*, *ѣдслѣвѣ*, *голубѣвѣ*, *зѣчѣвѣ*, *мишѣвѣ*, *јѣжѣвѣ*; — *зѣдѣвѣма*, *голубѣвѣма*, *зѣчѣвѣма*, *јѣжевѣма*.

248. Именице *кѣѣн* и *кѣрјѣк* имају двојачке облике у плуралу: *кѣѣнци* = *кѣѣнови*, *кѣрјѣци* = *кѣрјѣкови*, — *кѣѣнѣ* = *кѣѣнѣвѣ*, *кѣрјѣкѣ* (*курјѣкѣ*) = *курјѣкѣвѣ*.

249. Г е н и т и в п л у р а л а. — Наставак *-и* сам чуо у овим именичким облицима: *љѣдѣи*, *мјесеѣѣи* (*мјесеѣѣи*), *мрѣвѣи*, *сѣѣѣи*, *црѣвѣи*, с тим што је наставак *-а* чешћи у ген. пл. именица *мрѣв* и *црѣв*: *мрѣвѣа*,

⁵¹ Исп. Берислав М. Николић, *Тршићки говор*, СДЗБ XVII, 412.

црвѣ. Исти наставак постоји и у примерима: *брѣвѣ*, *динѣрѣ*, *зубѣ*, *ми-
нѣшѣ*.

Увек се каже *гѣсѣишѣ*, *нѣкѣишѣ*, *иѣрѣишѣ*.

250. Покаткад се у говору старијих особа јавља и облик ген. пл. без наставка *-а*: *вѣлѣв* (*нѣнѣ да вѣдѣ вѣлѣв*), *жѣшѣоваѣц* (*двѣшѣс жѣшѣоваѣц*), *зелѣнѣак* (*набѣри зелѣнѣ*), *комѣдѣиѣ*, *крѣсѣивѣаѣц* (*слѣбо имѣ крѣсѣивѣаѣц*), *крѣвѣиѣ* (*имѣ ѣ нас иѣ-шѣс крѣвѣиѣ*), *мѣшѣар* (*нашѣли смо око дѣсѣи мѣшѣар шѣниѣѣ*), *мѣрѣуз*, *нѣвѣаѣц* (*гѣрѣни смо нѣвѣаѣц здѣрѣбили*), *дѣанѣак* (*ѣно дѣанѣак крѣј шѣорѣиѣ*), *рѣжѣнѣиѣ* (*исѣѣѣи нѣколико рѣжѣнѣиѣ мѣса*), *чвѣрѣак* (*донѣси чвѣрѣак иѣс иѣодрѣма*). (О оваквим облицима ген. пл. и истим таквим који ће се тек навести в. т. 310).

251. У Љештанском не постоји архаични ак. пл. у *гѣсѣи*, већ се каже *ѣ гѣсѣѣ*.

252. Д а т и в — и н с т р у м е н т а л — л о к а т и в п л у р а л а. — Наставак је увек — *има*: *зубѣма*, *кѣнѣма* = *кѣнѣма*, *љѣдѣма*, *иѣо вѣиѣнѣаѣцѣма*, *иѣрѣсѣцѣма*, *иѣришѣѣѣѣѣма*.

253. Двосложни мушки хипокористици и лична имена типа *Тѣшо* у ном. сг. имају наставак *-о*: *Аѣо*, *Бѣжѣо*, *Дѣко*, *Ђѣко*, *Јѣвиѣо*, *Јѣво*, *Јѣрѣдо*, *Кѣбо*, *Лѣзо*, *Мѣиѣо*, *Мѣѣо*, *Нѣбо*, *Рѣшо*, *Сѣрѣбо*, *Тѣшо*, *Тѣко*.

Ови хипокористици и имена типа *Тѣшо* мењају се као именице ж. р. на *-а*: *Тѣшо* — *Тѣшѣ* — *Тѣши* — *Тѣшу* — *Тѣшо* — *Тѣшѣм* — *Тѣши*. Њихови присвојни придеви имају наставак *-ин*: *Дѣкиѣн*, *Јѣвиѣн*, *Тѣшиѣн*. Исти наставак постоји и у микротопониму *Луѣне кѣрѣвѣине*, а његов се траг уочава и у микротопониму *Љѣубѣсѣѣрѣана* (<Љѣубина страна).

254. Двосложни мушки хипокористици типа *Мѣка* (с наставком *-а* у ном. сг.; исп. и *Бѣнѣа*, *Жѣка*, *Јѣва*, *Љѣуба*, *Мѣнѣа*) мењају се као и претходни: *Мѣка* — *Мѣкѣ* — *Мѣки* — *Мѣку* — *Мѣка*, *Мѣкѣм* — *Мѣки*; — присвојни придеви: *Мѣкиѣн*, *Мѣнѣиѣн*.

255. У щештанском говору постоје и двосложни хипокористици који имају наставак *-е* у ном. сг.: *Вѣле*, *Дѣле*, *Јѣле* (*Јѣле*), *Мѣле*, *Цѣле* (мушки хипокористици), — *Цѣле* (женски хипокористик). Они се овако мењају: *Вѣле* — *Вѣла* — *Вѣлу* — *Вѣла* — *Вѣле* — *Вѣлом* — *Вѣлу*. Једино хипокористик *Јѣле* (*Јѣле*) покаткад у дат.-лок. може имати и наставак *-и* (*Јѣли*), па отуд и присвојни придев *Јѣлиѣн*, поред чешћег *Јѣлѣв* (*Јѣлѣв*). Присвојни придеви осталих хипокористика имају наставак *-ов*: *Вѣлѣв*, *Мѣлѣв*, *Сѣрѣиѣн Цѣлѣв*, — *Цѣлѣв*.

Изузеци од овакве промене су хипокористици *Брѣне* и *Нѣѣе*. Наиме, они само својим обликом за ном. сг. припадају овом типу, а мењају се као двосложни хипокористици и имена у т. 253: *Брѣнѣ*, *Нѣѣѣ* (ген.), *Брѣни*, *Нѣѣи* (дат.); — присвојни придеви: *Брѣниѣн*, *Нѣѣиѣн*.

256. Мушка лична имена типа *Дѣмиѣѣриѣе* у Љештанском се завршавају на *-иѣ*: *Дѣмиѣѣриѣѣе*, *Пѣѣѣрониѣѣе*; дат. *Дѣмиѣѣѣриѣѣу*, *Пѣѣѣѣрониѣѣу*, али је *Јѣрѣѣѣмиѣѣа* (ређе *Јѣрѣѣѣѣмиѣѣе*), дат.-лок. *Јѣрѣѣѣѣиѣѣ*.

Десет испитаних особа, типичних представника љештанског говора, употребљава ове наставке за инстр. сг. именица *гвѡжђе*, *грѡжђе*, *кѡмѣње*, *лѡшће*, *пѡће*, *пруће*, *рашће* (према *храшће*), *шрње*, *цвѡће*, *цвѡѣће*.

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	гвѡжђе	грѡжђе	камѣње	лишће	пиће	пруће	рашће	трѣе	цвѡће	цвѡѣће
1)	-ем	-ем	-ем	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ом	-ем
2)	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем
3)	-ем	-ем	-ом	-ом	-ом	-ом	-ом	-ем	-ом	-ем
4)	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем
5)	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем
6)	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем
7)	-ем	-ем	-ом	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем
8)	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем
9)	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем
10)	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем	-ем

Очигледно је да је наставак *-ем* готово неупоредиво чешћи од наставка *-ом*. Код именица *гвѡжђе*, *грѡжђе*, *шрње* и *цвѡѣће* однос је 10:0 у његову корист; код именица *лишће*, *рашће* 9:1, а код именица *камѣње*, *пѡће*, *пруће* и *цвѡће* 8:2.

За именице *мѡре*, *огњишће* и *сѡрњишће* забележио сам по двапут наставак *-ем* у инстр. сг., а само сам једанпут чуо наставак *-ом* у примеру *мѡром*.

269. Д а т и в — и н с т р у м е н т а л — л о к а т и в п л у р а л а. — За ове је падеже занимљив однос *-има/-ма*, па у вези с тим наводим ове примере: *бурѡдима*, *дугмадима* = *дугмадима*, *шлѡдима*, *прасѡдима*, *шлѡдима* = *шлѡд^дма*, *чѡлѡдима*. Дакле, обавезно се у овим падежима појављује наставак *-има*, у којем се, као у примеру *шлѡд^дма*, при бржем говору може чути делимично редуковано *и*.

270. Именица *дѡба* средњег је рода. Облик ном. сг. она задржава и у ген. и у ак. сг. Уз ове падеже и атрибут јој је непромењив: ген. сг.: *нѣмѡ га кѡш кућѣ ѡд некѡ дѡбѡ*; *радили смо ѡд некѡ дѡбѡ*; ак. сг.: *шѡ ѡ бѡло ѡ сѡѡрѡ дѡбѡ*. Друга падежна значења ове именице нисам забележио.

271. Именица *шѡло* има само ове падеже: ном. сг. *шѡлѡ*, ак. сг. *шѡлѡ*, лок. сг. *шѡлѡ*, ном. пл. *шѡлѡ*.

272. Именица *вѡче* се у сг. деклинира као именица ср. р.: ном. *вѡчѣ* (*вѡче*), ген. *вѡчѣра*, а у пл. има промену именица ж. р. типа *сѡвар*: ном. *вѡчѣри*, ген. *вѡчѣри* (*шѣ-шѣс вѡчѣри*).

273. У Љештанском је: *шѡзуо* и *шѡзуво* (ном. сг.), *шѡшѡи шѡзуа*, *кѡш шѡзуава* (ген. сг.), *шѡзуом* и *шѡзувом* (инстр. сг.). Иначе ова именица

може бити и ж. р., па њен ном. сг. гласи: *й̑зуа* и *й̑зува*, ген. сг. *й̑зуѣ*, *й̑зувѣ*, инстр. сг. *й̑д̑и̑ й̑азуб̑м*. Остале падежне облике од ове именице нисам чуо.

274. Плурал именице *ш̑еле* означава се збирном именицом *ш̑ел̑ад̑* (чешће) и суплетивном множином *ш̑елићи* (геђе): ген. *ш̑ел̑ади* = *ш̑ел̑ади̑* (*ш̑елића̑*), дат.-инстр.-лок. *ш̑ел̑адима* (*ш̑елићима*).

275. За именице *й̑лле* и *ћ̑уре* употребљавају се и збирне именице *й̑лл̑ад̑*, *ћ̑ур̑ад̑*: ген. *й̑лл̑ади*, *ћ̑ур̑ади*, дат.-инстр.-лок. *й̑лл̑адима*, *ћ̑ур̑адима*, а и суплетивна множина *й̑ллићи* (*й̑ллићи*), *ћ̑урићи*: ген. *й̑ллића̑* (*й̑ллића̑*), *ћ̑урића̑* (у говору старијих — *й̑ллић̑: й̑мам̑ од̑сти̑ й̑ллић̑*, — *ћ̑урић̑: й̑мам̑ и̑ ћ̑урић̑*); исп. *ј̑а̑џ̑и̑*), дат.-инстр.-лок. *й̑ллићима* (*й̑ллићима*), *ћ̑урићима*.

276. Именица *г̑вече* (увек овако гласи ном. сг.) за плурал има овакве облике: ном. *г̑веда*, ген. *г̑вѣд̑а* и *г̑вѣди* (*џ̑но га к̑д̑и̑ г̑вѣди*) и *г̑вѣд̑* (*б̑џ̑и̑ од̑ г̑вѣд̑*), дат.-инстр.-лок. *г̑ведима*.

277. Плурал именице *б̑уре* означава се збирном именицом *б̑ур̑ад̑*: ген. *б̑ур̑ади̑*, дат.-инстр.-лок. *б̑ур̑адима*.

278. Каже се: *с̑еде̑и*, ном. пл. *с̑еде̑и̑*, ген. *с̑еде̑и̑а̑*; — *д̑угме*, ном. пл. *д̑угме̑ша*, ген. пл. *д̑угме̑и̑а̑*; — *д̑угмић̑*, ном. пл. *д̑угмић̑и*, ген. пл. *д̑угмић̑а̑*; — *д̑угма̑д̑*, ген. *д̑угма̑ди* = *д̑угма̑ди̑*.

279. а) Често се употребљавају збирне именице на *-и̑ње*: *з̑џ̑и̑ње*, *к̑уџ̑и̑ње*, *м̑ра̑ви̑ње*, *й̑а̑нџ̑и̑ње*, *ш̑и̑џ̑и̑ње*. Ову је појаву приметио и Милош Московљевић. У Љештанском је забележио пример *б̑ра̑ви̑ње* (М. Московљевић, *Икавски говор у СР Србији*, ЈФ XXVI, св. 1—2, 493).

б) Збирним именицама на *-ад* неретко се додаје наставак *-и̑а*, којим се у њихово значење уноси хипокористична нијанса: *й̑лл̑ади̑а̑*, *й̑рас̑ади̑а̑*, *ш̑ел̑ади̑а̑*. Исти наставак, само са дугоузлазним акцентом на вокалу *и*, јавља се уместо већ поменутог наставка *-и̑ње* у збирним именицама *з̑џ̑и̑а̑* и *ш̑и̑џ̑и̑а̑*.

с) Деминутивност и хипокористичност збирних именица на *-је* означава се наставком *-и̑це*: *б̑рд̑а̑њи̑це*, *г̑ра̑њи̑це*, *д̑р̑в̑џ̑и̑це*, *к̑а̑м̑е̑њи̑це*, *й̑р̑у̑ђ̑и̑це*, *ц̑ва̑ђ̑и̑це*, *ц̑в̑џ̑и̑це*.

280. Место *уж̑е* каже се *к̑дно̑џ̑а̑ц̑*. Плурал ове именице гласи: ном. *к̑дно̑џ̑и̑ци*, ген. *к̑дно̑џ̑а̑ца̑*, дат.-инстр.-лок. *к̑дно̑џ̑и̑цима*.

281. Именица *ја̑је* готово да нема у прсмени двојачке облике, па је: ном. сг. *ја̑е*, ген. сг. *ја̑е̑ша*, дат. сг. *ја̑е̑шу*, ном. пл. *ја̑ја*, (врло ретко *ја̑ја̑ца*), ген. пл. *ја̑ја̑*, инстр. пл. *ја̑ја̑ма* (доста ретко *ја̑ја̑цима*).

282. Именица *др̑во* има овакав сингулар: ном. *др̑во*, ген. *др̑ве̑и̑а̑*, лок. *др̑ве̑и̑у*. У плуралу постоји диференцијација између оног, како се у Љештанском каже, „*ши̑то̑ й̑ма̑ г̑ра̑не*, *ши̑то̑ рас̑и̑џ̑е*“ и онога „*ши̑то̑ г̑др̑и̑ у̑ ш̑и̑ор̑е̑и̑у*“, па за прво постоје овакви плуралски облици: ном. *др̑ве̑и̑а̑*, ген. *др̑ве̑и̑а̑*, дат.-инстр.-лок. *др̑ве̑и̑има*, а употребљава се за исто ово и збирна именица: *др̑ве̑ће*, ген. *др̑ве̑ћа̑*, лок. *др̑ве̑ћ̑у*, — за друго

4) ИМЕНИЦЕ ЖЕНСКОГ РОДА НА КОНСОНАНТ

303. Инструментал сингулара. — Наставци су *-и* и *-ју*: с *двѣм кѣкоши*, с *днѣм мањѣм кѣсѣи*, с*а шѣм рѣчѣи*, с *днѣм сѣвѣри*, с*а ћѣри*; — с *крѣвљу*, с *машићу*, с*а сѣвљу*.

304. Генитив плурала. — Од именица *вѣи*, *вѣшка* и *јуи* овај облик гласи: *вѣши* = *вѣши'у*, *вѣшкѣ*, *јуи* = *јуи'у*, а од именица *кѣкѣи*, *кѣсѣи* и *нѣи*: *кѣкѣи'у* (*кѣкѣиш*), *кѣсѣи'у* (*кѣсѣиш*), *нѣи'у* = *нѣиш*.

305. Појединачне напомене. — Место именице *маји* доследно се употребљава именица *мајка*. Коси падежи сг.: ген. *мајкѣ*, дат.-лок. *мајци*, *ид мајци*, ак. *мајку*, вок. *мајка* (*мајко*), инстр. *мајкѣм*, с*а мајкѣм*. Ген. пл. гласи *мајкѣ*.

306. Именица *глад* женског је рода. Ген. сг. ове именице гласи *гладѣи* (*црѣко ђд гладѣи*), а инстр. *гладѣу* (*мѣрили га гладѣу*).

307. У подједнакој се мери употребљавају именице *ћѣр* и *ћѣрка*. Њихови коси падежи изгледају овако: а) именица *ћѣр*: сингулар: ген., дат., вок., инстр., лок. — *ћѣри*, ак. *ћѣр*; плурал: ном., ак., вок. — *ћѣри*, ген. *ћѣри* = *ћѣри'у*, дат.-инстр.-лок. *ћѣрима* (*ћѣрима*); б) именица *ћѣрка*: сингулар: ген. *ћѣркѣ*, дат.-лок. *ћѣрци*, ак. *ћѣрку*, вок. *ћѣрко*, инстр. *ћѣркѣм*; плурал: ном., ак. — *ћѣрке*, ген. *ћѣркѣ*, вок. *ћѣрке*, дат.-инстр.-лок. *ћѣркама* (*ћѣркама*).

308. Чешће се каже *кѣкѣи*, ређе *кѣкѣшка*. Поједини падежи ових именица гласе: сингулар: дат. *кѣкоши* (*кѣкѣшки* = *кѣкѣшици*), ак. *кѣкѣи* (*кѣкѣику*), инстр. *кѣкоши* (*кѣкѣишкѣм*); плурал: ном. *кѣкоши* (*кѣкѣишкѣ*), ген. *кѣкѣи'у* (*кѣкѣиш*, *кѣкѣишкѣ*), дат.-инстр.-лок. *кѣкѣишма* (*кѣкѣишкѣма*).

309. Карактеристични падежи именице *чѣлад*: ном. *чѣлад*, ген. *чѣладѣи* = *чѣладѣи*, инстр. *чѣладѣма*.

5) О ГЕНИТИВУ ПЛУРАЛА БЕЗ НАСТАВКА *-а*

310. У тачкама 250, 264, 275, 276, 289, 297 и 298 овог рада наведени су облици ген. пл. без наставка који се јављају у неједнакој мери у извесном броју именица сва три рода. Овакав ген. пл. може се чути у говору старијих особа, док га у говору млађих нема.

По броју примера са ген. пл. без наставка (укупно их је 32) љештански говор представља изузетак у односу на друге говоре источнохерцеговачког дијалекатског типа у којима се овај облик своди на ограничени број примера. Тако се у шивско-дробњачком и источнохерцеговачком говору ген. пл. без наставка може каткад јавити уз бројеве или количинске прилоге кад се ови нађу уз бројну именицу или неку другу

именицу којом се означава каква мера, количина: *йѣ сѣошѣин кѣзѣ*⁵², *сѣдѣ шѣвѣр*⁵³ и сл.

И у љештанском се говору ген. пл. јавља у оваквим везама (*млѣго гѣдѣин, двѣсѣта йѣвѣд, дѣсѣтѣ мѣтѣр, гѣрѣнѣ нѣвѣц, йѣ-шѣс сѣдѣшѣин*), али се исто тако често среће у другачијим, слободнијим везама, што упућује на закључак да је његова употреба овде живља и активнија него у поменутиим говорима (исп. за ово у већ наведеним тачкама овог рада реченице у којима је забележен ген. пл. без наставка).

Оваква ситуација у љештанском говору представља необичну и оригиналну црту овог говора, утолико пре што се ген. пл. без наставка понајвише јавља „у архаичнијим деловима јужног и западног говора“⁵⁴, а ако се где у већем броју примера јавља у говорима источнохерцеговачког дијалекта, то је у „оним на северу и северозападу“⁵⁵.

Ако се овим двома констатацијама дода још једна констатација проф. Белића, по којој се „ген. мн. на *a* наводи више на истоку него на западу; више у екавским говорима и јекавским, неголи икавским“⁵⁶, онда је заиста број примера ген. пл. без наставка у љештанском говору неочекивана појава, јер љештански говор нити је архаичан, нити припада западним говорима, нити се у оквиру источнохерцеговачког дијалекта налази у оном његовом делу у којем постоје примери ген. пл. без наставка.

У тумачењу ове појаве најпре бих пошао од Белићеве констатације да ген. пл. с наставком *-a* није у процесу свог јављања карактеристичан за икавске говоре и да се више јављао у источном делу српскохрватске језичке територије него на западном. Даље, пошао бих од стања ген. пл. у неким српскохрватским говорима које је дато у *Дијалектологији српскохрватског језика*⁵⁷. Најпре, у поменутом делу проф. Ивић за *екавски славонски говор* наводи податак да у „деклинацији има старих облика без *-a* у ген. мн. *вѣлов, шѣрѣш*“⁵⁸. Даље, Ивић за *йосавски икавски дијалекат* каже да у њему у „неким крајевима има ген. мн. без наставка (*кѣлѣц, имѣн, нѣдѣлѣ*)“⁵⁹. У *истарском икавском дијалекту*, наводи се у овом делу, да је деклинација „имен. ж. р. ... архаична: ген. мн. жен“⁶⁰, а у *млађем икавском дијалекту* ген. пл. без наставка „скоро нигде није у живој употреби“ и једино се на широј територији овог дијалекта јављају „изрази као *йѣшѣ годин*“⁶¹.

Очигледно је, из свега наведеног, да неки данашњи икавски говори нису у потпуности у своје особине унели ген. пл. са наставком *-a*. Та

⁵² Ј. Л. Вуковић, *Говор Пиве и Дробњака*, ЈФ XVII, 57.

⁵³ А. Пецо, *Говор источне Херцеговине*, СДЗБ XIV, 119.

⁵⁴ А. Белић, *Историја српскохрватског језика*, књ. II, св. 1, Научна књига, Београд, 1962, 76.

⁵⁵ П. Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика*, МС, Нови Сад 1956, 134.

⁵⁶ о. с. под 54, 82.

⁵⁷ о. с. под 55.

⁵⁸ Исто, 94.

⁵⁹ Исто, 201.

⁶⁰ Исто, 191.

⁶¹ Исто, 178.

чињеница поткрепљује Белићеву констатацију да су икавски говори, и уопште западни говори, спорије уносили у своје особине ову новину.

Пошто се с разлогом може прихватити тврдња, заснована на извесним подацима, да су подринске крајеве населили икавци из западних крајева Босне и Херцеговине и из Далмације, онда се може, исто с разлогом, претпоставити да су ти икавци, досељени у XVII веку, а можда и раније, у свом говору чували већи број именица без наставка у ген. пл.

Подрински икавци управо су се доселили у Подриње са територије која данас припада млађем икавском дијалекту, дакле дијалекту у којем готово и да нема ген. пл. без наставка, али то не значи да у време досељавања таква особина није постојала у млађем икавском дијалекту. Напротив, овај дијалекат, тиме што је икавски и што је распрострајен југозападним делом српскохрватске језичке територије, а о томе је већ било речи, дуже је чувао ген. пл. без наставка, па се овај облик из говора подринских икаваца, под извесним условима, почео уносити и у говор касније досељених Динараца.

Ипак, не би се могло с довољно разлога тврдити да је ген. пл. без наставка, у оноликој мери колико га има у данашњем љештанском говору, унет искључиво из говора икаваца, јер одмах би се могло поставити питање зашто икавски говор на говор нових динарских досељеника није јаче утицао и другим својим особинама.

Пре би се могло рећи да су новији досељеници у свом говору имали примере ген. пл. без наставка типа *што годин* и сл., јер забележени примери у пивско-дробњачком и источнохерцеговачком говору то потврђују, а управо с подручја ових говора, шире узевши, доселили су се новији досељеници у Љештанско. Могуће је, и врло је вероватно, да су новодосељени донели у свом говору и тип *крушак*, јер је овај облик забележен у *источнохерцеговачком говору*⁶². Према типу *крушак* аналошки, а наравно и према бројнијим примерима ген. пл. без наставка у говору подринских икаваца, могли су се у говору новодосељених појавити примери као: *јабук*, *јабод*, *јирџањ*, — *главиц*, *јайрик*, — *крџавац*, — *зелњац*. Из самих ових примера ген. пл. без наставка види се да тип *крушак* није утицао на било које именице, већ на именице значењски блиске (сви наведени примери означавају биљке или њихове плодове, углавном из области воћарства и повртарства), а вероватно најпре на оне од тих именица које су му родом, бројем слогова и акцентом ген. пл. идентичне (*јабук*, *јабод* нпр). Исто је тако могуће да су новодосељени у свом говору имали ген. пл. без наставка од зб. им. *говеда*. Ако га и нису имали, могли су га унети из говора икаваца, јер је ген. пл. *гдвѣд* познат пример архаичног генитива. Он је могао утицати на формирање облика *вдлѡв*, *јањац*, *кѣмак*, *јилић*, *јирџац*, *ћурић*, јер ове именице означавају већи број или збир домаћих животиња, тј. значењски су блиске. Облици *рѣбар*, *рѣжњић*, *чвѣрак*, — *дѣлин*, *кѡшѡл*, *дианѡк*, *чѣрај*, *чијаѡм*, — *жѣшавѡц*, *комадић*, *крѣветѡ*,

⁶² о. с. под 53, 126.

више ретки него обични, премда су првих осам симпатични по томе што именују појмове из области исхране или одевних предмета, показују да је ген. пл. без наставка, од оних именица од којих се најчешће употребљава, толико жив да узрокује и слободније стварање нових оваквих облика.

И на крају, из свега изложеног, може се закључити — да је говор раније досељених подринских икаваца утицао на говор млађих и бројнијих досељеника оним својим особинама које су у говору новодосељених биле бар колико-толико присутне. Овакво објашњење важи како за очување архаичног ген пл. тако исто и за појаву извесног броја икавизама, јер се у оба случаја ради, како изгледа, о особинама које су у одређеној мери биле присутне у говору новијих досељеника⁶³.

6) ОБЛИЦИ ИМЕНИЧКИХ ЗАМЕНИЦА

311. Лична заменица 1. л. сг. овако се деклинира: ном. *ја̄*, ген. *мен̄е̄*, *б̄ез мен̄е̄*, *кра̄ј мен̄е̄*, дат. *мен̄и*, ак. *мен̄е̄*, *на̄ мен̄е̄*, *на̄ ме*, *й̄р̄е̄д̄а̄ ме*, инстр. *мн̄оме*, *са̄ мн̄ом*, *с̄ мо̄ме*.

312. Лична заменица 1. л. пл. има овакву промену: ном. *мӣ*, ген. *д̄д̄ на̄с*, дат. *на̄ма* (енкл. *нам̄: н̄ӣе̄ нам̄ й̄д̄ӣр̄е̄бно̄*), ак. *на̄с*, *на̄ на̄с* (енкл. *нас̄: ӣй̄ нас̄ не̄ вид̄ӣӣ*), инстр. *с̄ на̄ма*, *са̄ нама*, лок. *о̄ нама*, *й̄д̄ нама*.

313. Лична заменица 2. л. сг. у парадигми изгледа овако: ном. *ӣй̄*, ген. *ӣе̄б̄е̄*, *ӣс̄ ӣе̄б̄е̄*, *кра̄ј ӣе̄б̄е̄*, дат.-лок. *ӣе̄би*, ак. *ӣе̄б̄е̄*, инстр. *с̄ ӣд̄б̄ом*, *за̄ ӣе̄б̄ом* (*ӣй̄е̄ оно̄ за̄ ӣе̄б̄ом*).

314. Лична заменица 2. л. пл. у промени гласи овако: ном. *вӣ*, ген. *ва̄с*, *д̄д̄ ва̄с*, дат. *ва̄ма* (енкл. *вам̄: ја̄ вам̄ не̄ да̄м*), ак. *ва̄с*, *нӣз ва̄с* (енкл. *вас̄: ӣш̄д̄ вас̄ б̄рӣге*), инстр. *с̄ ва̄ма*, *са̄ вама*, лок. *на̄ вама*, *о̄ вама*.

315. Заменица *се̄б̄е̄* има двојак инструментални облик: *с̄д̄б̄ом* = *с̄д̄-б̄ом* (*й̄ов̄е̄дӣ га̄ са̄ се̄б̄ом*). (У овом говору нема енклитике *си*).

316. Лична заменица 3. л. сг. м. р. овако се мења: ном. *о̄н*, ген. *њ̄е̄га̄*, *д̄д̄ њ̄е̄га̄*, дат.-лок. *њ̄ему*, ак. *њ̄е̄га̄*, *за̄ њ̄е̄га̄*, *нӣз њ̄е̄га̄*, инстр. *с̄ њ̄им*, *са̄ њ̄им*, *ӣ њ̄им*, *ӣ њ̄име*.

317. Карактеристични падежи заменице *о̄на*: дат. *њ̄о̄ј* = *њ̄ози* = *њ̄о̄ји* (енкл. *јо̄ј: да̄ јо̄ј љ̄е̄ба*), инстр. *с̄ њ̄ом*, *са̄ њ̄ом*, *ӣ њ̄ом*, *ӣ њ̄оме*.

318. Заменица *о̄ни* има: ген. *њ̄ӣ*, *к̄д̄ њ̄из̄ӣ*, *д̄д̄ њ̄из̄ӣ*, дат. *њ̄има* (енкл. *им̄*), ак. *њ̄ӣ*, *на̄ њ̄ӣ*, *њ̄из̄ӣ*, *на̄ њ̄из̄ӣ* (енкл. *ӣ: г̄л̄е̄д̄а̄ ӣ*), инстр. *с̄ њ̄има*, *са̄ њ̄има*, *ӣ њ̄има*, лок. *о̄ њ̄има*, *й̄д̄ њ̄има*.

⁶³ Ген. пл. без наставка не среће се само у љештанском говору. Испитујући говор у азбуковачком селу *Узовници*, удаљеном од Љештанског око 50 километара, чуо сам овај облик у примеру *из Дрлач* (*Дрлаче*, село у Азбуковици), што значи да ову особину љештанског говора, а наравно и неке друге, не треба везивати само за Љештанско, већ и шире за ужичко Подриње и Азбуковицу.

319. За именичко-упитну заменицу *ко* занимљиви су ови падежи: дат. *кѡмѣ*, ак. *кѡгѡ*, инстр. с *кѡм*, с *кѡме*.

320. Заменица *нѡко* у ген. гласи *нѡкогѡ*, у дат. *нѡкомѣ*. Кад се с њеним косим падежима употреби предлог, он се умеће између негације и заменице: *нѡ коѡи когѡ*, *нѡ оѡи когѡ*.

321. Овако се мења заменица *шѡѡ*: ген. *чѣгѡ*, дат. *чѣму*, ак. *шѡѡ*, инстр. *чѡме*, сѡ *чѡм*, ш *чѡм*, лок. *нѡ чѣм*, на *чѣму*.

322. Ако се с косим падежима заменице *нѡшѡѡ* употреби предлог, он, као и код заменице *нѡко*, одваја негацију од заменице: *нѡ за чѣгѡ*, *нѡ за шѡѡ*, *нѡ у чѣм*. — Ова заменица у ген. гласи *нѡчѣгѡ*, у дат. *нѡчѣму*.

7) ПРИДЕВСКО-ЗАМЕНИЧКА ПРОМЕНА

323. Наставак меких основа у ном. сг. ср. р. не чува се увек: *мѡе* = *мѡ'е*, *нѡше*, *чѡ'ѣ*, *шѡ'ђѣ*, али се редовно каже: *врѡ'ћѡ*, *лѡшо* (*лѡшо нѡчѡстѡ*), *шѡ'ѡ'љѡ*.

324. Наставак меких основа углавном се добро чува и у ген. и дат. сг. м. и ср. р.: *нѡшѣг*, *шѡрѣ'ћѣг*, *шѡ'ђѣг*, *нѡшем*, *шѡрѣ'ћѣм*, *шѡ'ђѣм*, *зѡд'њѣм*, али се каже: *врѡ'ћѡг*, *лѡшѡг*, *шѡ'ѡ'љѡг* (*крај шѡ'ѡ'љѡг дѡвѡшѡ*), — *врѡ'ћѡм*, *лѡшѡм*, *шѡ'ѡ'љѡм* (*на шѡ'ѡ'љѡм мјѣстѡу*). Међутим, придеви *врѡ'ћѡ* и *лѡше* могу имати и наставке меких основа: *врѡ'ћѣг*, *лѡшѣг*, — *врѡ'ћѣм*, *лѡшѣм*.

325. Придев *јѡк* има овакве облике неодређеног вида: ном. сг. *јѡк* = *јѡкѡ* (*он је јѡкѡ*), ном. пл. *јѡки*, ген. пл. *јѡкѡ*, а ном. сг. одређеног вида гласи *јѡкѡ*. — У примеру *ђѣ си јѡкѡ* одређени облик ном. сг. овог придева има именичку функцију, јер ово *јѡкѡ* значи *дѡруже*, *ѡријѡшѣљу*.

326. У именима празника: *Јѡвѡнѡдѡн*, *Мѡ'ѡ'љѡдѡн*, *Нѡ'ѡ'љѡдѡн* сачуван је придевски наставак *јѡ*, али се каже: *Лѡчѡнѡдѡн*, *Сѡвѡнѡдѡн*.

327. Придеви на *-ски* изведени од именица ж. р. *а*-основа ретко се граде од придевске основе на *-н*: *бѣкрѡнскѡ* (*бѣкрѡнскѡ ѡдсла*), *ѡсѡѡрѡнскѡ* (једини забележени примери), а редовно се говори: *рѡкѡјскѡ*, *сѡдѡјскѡ*, *шѡмѡдѡјскѡ*.

328. Придев *вѣлѡкѡ* у ном. сг. м. р., поред наведеног облика, има и облике *вѣлѡчкѡ* и *вѣлѡчѡчкѡ*.

329. Придеви типа *масѡн* готово увек имају књижевни лик: *бѡлесѡн*, *жѡдлѡсѡн*, *јѡкѡсѡн*, *рѡдѡсѡн*. Једино се поред *масѡн*, *ѡдсѡн* може казати и *масѡн*, *ѡдсѡн*.

330. С обзиром на разноликости у српскохрватским говорима у вези с компаративним облицима, неки — за ту разноликост занимљиви облици компаратива — у Љештанском изгледају овако: *ѡѡшѡѡнѡ*, — *вѣ'ћѡ*, — *вѡшѡ'ѡ*, — *ѡрѡсѡѡ*, — *чѡсѡѡѡ*, *чѡсѡѡѡ'ѡ*, *нѡјчѡсѡѡѡ'ѡ*, — *здравѡ*,

341. За бројеве *џри* и *чеџри* (сасвим ретко ном. гласи *чеџири*) записао сам ове косе падеже: број три: ген. *џри'ју* (од *њи џри'ју нѣмā гдри'жѣнā*), дат.-инстр.-лок. *џрима* (*њима џрима нѣ мош нѣшѣа вјѣровати*; *била с њима џрима*; *д њима џрима свдѣши се џричā*); број четири: дат.-инстр.: *чеџрима* (*рѣци њима чеџрима*; *радѣ с њима чеџрима*). — Сви наведени падежни облици углавном се чују у говору старијих особа. Млађи и у косим падежима ових бројева радије употребљавају њихове номинативне облике или бројне именице *џрошца*, *чеџворшца* кад се мисли на мушка лица.

342. Каже се: *џѣш*, *шѣс*, *сѣдам*, *дсам*, *дѣвѣш*, *дѣсѣш*. (Како гласе бројеви од 11 до 19 в. у т. 169).

343. Облици неких других бројева: *двā'ес* = *двāдесѣш*, *дваесјѣдан* = *два'есјѣдан*, *џри'ес* = *џридесѣш*, *џри'есјѣдан* = *џри'есјѣдан*, *чеџерес*, *чеџересјѣдан* (у бржем се говору чује *чесјѣдан*), *џедѣсѣш*, *џедѣсѣш њ јѣдан*, *шѣсѣш*, *седамдѣсѣш*, *осамдѣсѣш*, *деведѣсѣш*, *сѣд*, *двѣсѣа* = *двѣсѣа* (*двѣсѣа*), *џрисѣа* (*џрисѣа*), *чеџри сѣдѣине* (*чеџрисѣа*), *џѣш сѣдѣинā* = *џѣ сѣошѣинā* (*џѣсѣо*), *шѣс сѣдѣинā* = *шѣ сѣошѣинā* (*шѣсѣо*), *сѣдам сѣдѣинā* (*сѣдамсѣо*), *џлада*, *двѣ џладе* = *двѣ џладе*.

344. Записао сам ове редне бројева: *џрвѣ*, *-ā*, *-ō*, — *дрџги*, *-ā*, *-ō*; — *џрѣћѣ*, *-ā*, *-ē*, — *чеџврѣшѣ*, *-ā*, *-ō* (м. и ср. р. ср.: ген. *чеџврѣшѣōг*, дат. *чеџврѣшѣом*, инстр. *чеџврѣшѣим*); — *џѣшѣ*, *шѣсѣшѣ*, *сѣдмѣ*; — *јѣданѣсѣшѣ*, *двāнѣсѣшѣ*, *џринѣсѣшѣ*, *чеџрнѣсѣшѣ*, *џѣшнѣсѣшѣ*; — *двāесѣшѣ* = *двā'есѣшѣ* (*двāдесѣшѣ*), *џри'есѣшѣ*, (*џридесѣшѣ*), *чеџрдесѣшѣ* = *чеџересѣшѣ*; — *сѣдѣшѣ*; — *џладѣшѣ* (*џладѣшѣ*).

345. Редних бројева од 200, 300 и сл. у Љештанском нема, јер се за њима и не осећа нека нарочита потреба. (Инсистирајући одговор записао сам редни број *двѣсѣдѣшѣ* = *двѣсѣдѣшѣ*).

346. Број *оба* има ове облике: *дба* = *дбадвā* (м. и ср. р.), *дбе* = *дбадвѣ* = *дбадвѣ* (ж. р.).

347. Овако гласе неки збирни бројеви: *чеџворо*, *џѣшоро*, *шѣсѣоро*, *сѣдморо* (*сѣдморо*), *дсморо* (*дсморо*), *дѣвѣшоро*, *дѣсѣшоро*, *двā'есѣшоро*, *џри'есѣшоро*, *чеџересѣшоро*, *шѣсѣшоро* = *шѣсѣшоро* (исп. и *џѣшоре џанџиалоне*; — *џѣшдрица*, *шѣсѣшдрица*, *сѣдмдрица* (бројне именице)).

348. Збирни број *двѣ* = *двѣ'е* у ген. гласи *двѣога*, у дат. *двѣома*.

349. Исте падеже има и збирни број *џрѣе* = *џрѣ'е*: *џрѣога*, — *џрѣома*, (исп. и једанпут забележено *чеџворма*).

350. Бројни прилози *јѣдāмѣшѣ*, *јѣдāрѣд*, *јѣднѣм* (*јѣднѣм сам га вѣћō*) употребљавају се паралелно.

9) ПРИЛОЗИ

351. Ево још неколико прилога који нису наведени у одељку о акценту:

4) АОРИСТ

360. Аорист се врло често чује, нарочито од перфективних глагола:

1. л. сг.: *дóђо, ја ша̀кó заји́ша, ја ма́ну ру́кóм, ја се дзи́ра њо авли,* *одо, ости́адо, ја се у́илаши;*

2. л. сг.: *и́и гдворѝ нѝшио, дóђе, дднесе, рѣче;*

3. л. сг.: *вра́иш се, дóђе, ѝзвидѝ, ѝси́ишā, дбе́шā, дборѝ, ости́аде свѣ Нѣмцима, ѝдбјеже, ѝдчѣ, ѝрѝвуче, сјѣде, сѝи́аде, сѝи́иже, ѝси́авѝ, ѝсти́аде, ѝшече;*

1. л. пл.: *дбђосмо, за́каснисмо, зандђисмо, ѝдбјегосмо;*

2. л. пл.: *дбђосѝе, одосѝе, рѣкосѝе;*

3. л. пл.: *дбђоше, завѝрише, зајáлише, ѝзедоше, ѝзвидише, изѝђоше, нађоше, наѝадаше, обѝђоше, одоше, дђераше, очкри́нуше, ѝдбише, ѝдбјегоше, ѝдгледаше, ѝомдлше, ѝдчѝе, ѝрбђоше.*

361. У овом се говору може чути аорист и од несвршених глагола: *мóже* (3. л. сг.), *ш́ражисмо, кѝи́исмо ш́и́ве* (1. л. пл.), *вѝкаше* (3. л. пл.).

362. Колико је аорист чест у љештанском говору најбоље се може видети на следећем одломку из једног текста:

„*Тра́жисмо дб но́и. Јањета нѣмā и нѣмā. Заѝвдрисмо нѣ двце и ѝолѣгосмо. Подлегнѣмо. Кад ндђом ѣто ти јањета блѣй око кдљебѣ. Блѣй јање око кдљебѣ, бджо клони! Ђи́и́исмо ја и баба и уваѝи́исмо то јање и одвѣдосмо ѝ двце*“ — Дакле, у 8 краћих реченица употребљено је 6 облика аориста за 1. л. пл.

5) ФУТУР

363. Облици футура од инфинитива на *-ћи* и енклитике увек се стапају: *ѝбђу, ѝбђеш, ѝдђѣ* (чује се дужина), — *ѝбђемо, ѝбђѝе, ѝбђѝ* (*ѝдђѝ*).

364. У 1. л. футура употребљавају се, и то врло често, и овакви облици: *вѝкашā, ддђā (ддђā шѝбѝ ш́рѝси́а бāнкѝ), дбђā, кдзашā наѝшā, ѝбђā, рāдишā, рѣшā, уѝдчѝшā шѝбѝ рāки'ѣ.* — Ови су облици могли настати гласовним променама од облика за 1. л. сг. футура и облика личне заменице за 1. л. сг. (*дађу ја, ѝођу ја, рāдиђу ја*) и то на два начина: први — консонант *ј* је испао у положају између вокала у и *а*, чиме су створени услови за асимилацију ових вокала, а потом и за њихову контракцију; други — вокал у се потпуно редуковао, створила се група *ђј*, а затим и упростила: *ђј > ѝ*.

6) ИМПЕРАТИВ

365. У 2. л. пл. јавља се наставак *-ѝе*: *ајѝе, вѝѝе = вѝдиѝе, ѝѝе = ѝдиѝе, јѝѝе = јѝдиѝе, сјѝѝе = сјѝдиѝе.*

366. Речца *нѣка* употребљава се у одричном значењу: *нѣка, ми ћемо*. Она се чује и у неимперативном благо прекорном изразу — *нѣкашѣ нѣка*.

367. Императивни облици 2. л. сг. и 2. л. пл. глагола (*ио*)*ишии* гласе: *иш, идиш, ишишѣ, идишишѣ*. Тако је и: *заси, ироши, сашш; засишѣ, ирошишѣ, сашшшѣ*.

368. Пошто се каже *брдиши* и *брџаши*, императивни облици 2. л. сг. гласе: *броди* и *брџ*.

369. Партикула *-де* често се јавља у императивним облицима: *дѳидѣ вам, идидѣ гѳре, кажидѣ ши њѣму, кучидѣ на враша, рѣцидѣ, — видѣшѣ = видидѣшѣ*.

7) ПОТЕНЦИЈАЛ

370. Енклитика потенцијала за сва лица има облик *би*: *ишо би* (сг.), — *ишли би* (пл.).

8) ТРПНИ ПРИДЕВ

371. Постоје облици типа *идзвѣи*: *гледѣи, излуѣи, начиѣи, нукѣи им ље да јѣдѣ, дѳраѣи, дѳриѣи, дѳраѣи, идѳриѣи, идсиѣи, ирѳдѣи, слиѣи, сѳриѣи, сѳиѣи*, али се у наведеним примерима место наставка *-аи* може чути и наставак *-ан*.

372. Овакав је однос наставака *-и* : *-вен* : *-јен* у забележеним примерима:

-и : *-јен*: *идиѣи* (*иојиѣен*), *дѳвиѣи* = *обавиѣен*, *сѳвиѣи* = *савиѣен*;

-и : *-вен* : *надуѣи* = *надувен*, *сѳриѣи* = *сѳрвен*;

-и : *-вен* : *-јен*: *дѳвиѣи* = *добивен* ;= *добиѣен*

-јен: *биѣен*, *избиѣен*;

-вен: *изувен*, *кривен*, *ливен*, *иоливен*, *сакривен*, *сашивен*, *ишвен*.

373. У глаголима VI врсте не јавља се наставак *-еи*: *дѳиѣен*, *дѳиѣен*.

9) ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ САДАШЊИ

374. Овај се облик не употребљава тако често. Записао сам ове примере: *израјући, идући, крунѣћи* (*ја сам иѳд крунѣћи муруз*), *лежајући, млаиѳарајући, мѳлѣћ* (*разби чѣло млаиѳарајући и мѳлѣћ се бѳгу*), *идсѣћи, ирѣћи*. — Неправилан облик *лежајући* показује да се у Љештанском губи језичко осећање за садашњи прилог.

10) ГЛАГОЛСКИ ПРИЛОГ ПРОШЛИ

375. Овај се облик потпуно изгубио. Пример *идиан* није прошли прилог, већ предлог уз датив којим се означаје окренутост, управљеност према нечем: *идиан Рогачици се окреше*.

11) ПОЈЕДИНИ ГЛАГОЛИ И ГРУПЕ ГЛАГОЛА

376. Карактеристични облици у промени појединих глагола:

377. Глагол *јести*: инф. *јести*; през. — 1. л. сг. *једѐм*, 1. л. пл. *једѐмо* (у вези са да: *д једѐм*, *д једѐмо*); аор. — *јѐдо*, *јѐде* (2. и 3. л.) — *јѐдосмо* (*јѐсмо*), *јѐдосиѐ* (*јѐсиѐ*), *јѐдоше* (*јѐше*); имп. — 2. л. сг. *јѐди*, пл. — 1. л. *јѐдимо*, 2. л. *јѐше* = *јѐдише*; р. прид. — *јѐб*, *јѐла*, *јѐло* — *јѐли*, *јѐле*, *јѐла*.

378. Каже се: *изесити* и *изјесити*; 1. л. сг. през. *изедѐм* = *изједѐм*; р. прид. м. и ж. р. сг. *изео* = *изјб* (*изб*) — *изела* (*изјела*).

379. Глагол *ићи*: през. сг. — 1. л. *идѐм*, 2. л. *идѐш*, пл. — 2. л. *идѐше*, 3. л. *иду*; имп. — 2. л. сг. *иди*, 2. л. пл. *ише* = *идише*; р. прид. — *ишб*, *ишла*, *ишло* — *ишли*, *ишле*, *ишла*; сад. прил. *идући*.

380. Глагол *доћи*: аор. сг. — *дбѐго*, *дбѐје* (2. и 3. л.), пл. — *дбѐгосмо*, *дбѐгосиѐ*, *дбѐгоше*; р. прид. ж. р. сг. *дбѐшла*, м. р. пл. *дбѐшли*; фут. — 1. л. сг. *дбѐћу* = *дбѐћѐ*, 3. л. пл. *дбѐћу* (*дбѐћѐ*).

381. Глагол *ошћи*: инф. *ошћи* = *ошћи*; 3. л. сг. през. *дбѐ*; аор. — 2. и 3. л. сг. *дбѐ*, 3. л. пл. *дбѐсмо*; 2. л. пл. имп. *ошћише*; р. прид. м. и ж. р. сг. *дшѐшб* = *дчб* — *дшѐшла* = *дчла*; фут. — *дшѐћу*, *ошћу* = *дшѐћѐ*, *ошћѐ*, *дшѐћеш*, *дшѐћѐ* — *дшѐћемо* (*ошћемо*), *дшѐћеше*, *дшѐћу* (*дшѐћѐ*).

382. Глагол *изићи* = *изаћи*: инф. *изѐћи*, *изѐћи* = *изѐћи*, *изѐћи*; 3. л. сг. през. *изѐћѐ*; 1. л. сг. аор. *изѐћосмо* = *изѐћосмо*; 2. л. сг. имп. *изѐћи*; р. прид. м. р. сг. *изѐшб*, *изѐшб* = *изѐшб*, *изѐшб*.

383. Каже се *сићи*, *саћи* и врло ретко *саѐћи*; 1. л. сг. през. *сићѐм* = *саћѐм*; 3. л. пл. аор. *сићоше* = *саћоше*; р. прид. м. р. сг. *сишб* = *сашб*, покатакд и *сашб*.

384. Каже се *ући*; 1. л. сг. през. *ућѐм*; 3. л. пл. аор. *ућоше*.

385. Не враћа се дентални пловив у радни придев глагола I врсте с основном на такав консонант: *ѐб*, *срѐб*, *ѐла*.

386. У трпном придеву глагола I врсте на -з јављају се и аналошки облици: *зѐгрижена*, *нѐгрижена*, *ѐдмужена*, *ѐдмужене*, али је: *вѐзен*, -а, -о.

387. Овако изгледа трпни придев глагола I врсте на -с: *донѐшен*, *донѐшена*, *донѐшено* = *днѐш*, *днѐша*, *днѐшо*; *сиѐшен* = *сиѐшен*; *шрѐшен*, *шрѐшена*.

388. Глагол *донейти*: инф. *дѡнѣйѣти* (*дѡнѣйѣти*); аор. — 2. и 3. л. сг. *дѡнесе*, 3. л. пл. *донѣсоше* = *дѡнѣше*; р. прид. м. и ж. р. сг. *дѡнѡ* (*дѡнѡ*) — *дѡнѣла* (*дѡнѣла*).

389. Глаголи прве врсте на -к типа *йѣћи* у 3. л. пл. през. мењају *к* у *ч*: *йѣчѣ*, *йѣчѣ*. Исто је тако и код типа *вѣћи*: *вѣчѣ*, *завѣчѣ*, *навѣчѣ*, *йѣчѣ*.

390. 3. л. пл. през. гл. *мѡћи* може тројако гласити: *мѡгѣ*, *мѡжѣ*, *мѡрѣ*.

391. Увек се каже: *вѣци* — *вѣциѣ*, *довѣци* — *довѣциѣ*, *йѣци* — *йѣциѣ*, *йѣци* — *йѣциѣ*, што значи да се у примерима овог типа не врши прва палатализација.

392. Глагол *йѡчейти*: инф. *йѡчѣйѣти*; през. — 1. л. сг. *йѡчнѣм*, 1. л. пл. *йѡчнѣмо*.

393. Глагол *узейти*: инф. *ѡзѣйѣти*; 1. л. сг. през. *ѡзмѣм*; аор. сг. — 1. л. *ѡзѣ*, 2. и 3. л. *ѡзѣ*, 3. л. пл. *ѡзѣше*; 2. л. пл. имп. *ѡзмиѣше*; р. прид. м. и ж. р. сг. *ѡзѡ* — *ѡзѣла*.

394. Глагол *умријейти*: инф. *ѡмрѣйѣти*; 3. л. сг. през. *ѡмрѣ*; аор. — 3. л. сг. *ѡмрѣ*, 3. л. пл. *ѡмрѣше*; р. прид. м. и ж. р. сг. *ѡмрѡ* — *ѡмрѣла*.

395. Глагол *йѣриши*: инф. *йѣрѣши*; 3. л. сг. през. *йѣрѣ*, *нѣйѣрѣ*; аор. — 2. и 3. л. сг. *нѣйѣр* (само од сложеног глагола), 3. л. пл. *зѣйѣрѣше*, *нѣйѣрѣше*; р. прид. м. и ж. р. сг. *йѣрѡ*, *нѣйѣрѡ* — *йѣрѣла*, *нѣйѣрѣла*; трп. прид. м. и ж. р. сг. *йѣрѣн* (*йѣрѣ*) — *йѣрѣна*.

396. Глагол *задрѣши*: инф. *зѡдрѣйѣти*; 3. л. сг. през. *зѡдрѣ*; 3. л. сг. аор. *зѡдрѣ*; 2. л. сг. имп. *зѡдри*; р. прид. м. и ж. р. сг. *зѡдрѡ* — *зѡдрѣла*; трп. прид. м. и ж. р. сг. *зѡдрѣн* — *зѡдрѣна*.

397. У вези с појавом да неки глаголи I врсте могу имати облике и по III врсти, у Љештанском је овакво стање:

а) глагол *йѡмоћи*: инф. *йѡмѡћи*; 3. л. сг. през. *йѡмогнѣ*; аор. — 3. л. сг. *йѡмѡже*, 1. л. пл. *йѡмѡгосмо*;

б) глагол *лећи*: 3. л. пл. през. *лѣгнѣ*; 2. и 3. л. сг. аор. *лѣже*; р. прид. м. р. сг. *лѣгѡ*.

с) глагол *сјестити*: инф. *сјѣсѣти*; 3. л. пл. през. *сјѣднѣ*; 3. л. сг. аор. *сјѣде*; 2. л. пл. имп. *сјѣше* = *сјѣдиѣше*; р. прид. м. и ж. р. сг. *сјѣѡ* — *сјѣла*;

д) глагол *озейсити*: инф. *озѣйсѣти*; аор. — 2. и 3. л. сг. *ѡзѣбе*, 1. л. пл. *озѣбосмо*;

е) глагол *йѡгинѣти*: 3. л. сг. аор. *йѡгѣбе* = *йѡгѣнѣ*;

ф) глагол *йѡсити*: инф. *йѡсѣти*; 3. л. сг. през. *йѡднѣ*; аор. сг. — 1. л. *йѡдо*, 2. и 3. л. *йѡде*, 3. л. пл. *йѡдоше*; р. прид. м. р. сг. *йѡѡ*.

398. Појава да глаголи I врсте могу прелазити у VI овако се испољава:

а) увек се каже *жівити*, никад *живси*; 1. л. пл. през. *живімо*, аор. — 3. л. сг. *живі*, 3. л. пл. *живише*; р. прид. м. р. пл. *живили*;

б) чешће се чује *сідси*, ређе *сідсти*; 3. л. сг. през. *сідси*; трп. прид. м. р. сг. *сідшен* и *сідшен*;

с) говори се *їл'євити* и *їлєвити*, никад *їлети*; 1. л. пл. през. *їл'євімо* = *їлєвімо*; 2. л. сг. имп. *їл'єви* = *їлєви*; р. прид. м. р. пл. *їл'євили* = *їлєвили*;

д) редовно се каже *раси*; 3. л. сг. през. *расіє*; р. прид. м. р. сг. *расіѡ*, а према *израси* — *израсіѡ*;

е) глагол *вријећи*: инф. *вр'єћи*; през. — 1. л. сг. *вријем*, пл. — 1. л. *вријемо*, 3. л. *врију*; 2. л. пл. имп. *вришише*; р. прид. м. р. сг. *врѡ*, пл. *врли*.

399. Глагол *рвати се*: 3. л. сг. през. *рвє се*; р. прид. м. р. пл. *рвѡли* (*рвли*, *рвли*) *се*.

400. Глагол *їкати*: през. — *чєм*, *чєш*, *чє* — *чємо*, *чєше*, *чу*, ређе је *їкєм ... їкє*; 2. л. сг. имп. *чи*.

401. У значењу „saugen“ употребљавају се ова два глагола: а) перфективни: *їдсати*; през. — 3. л. сг. *їдсє*, 3. л. пл. *їдсє*; 2. л. сг. имп. *їдси*; р. прид. ср. р. сг. *їдсало*; — б) имперфективни *сати*: 3. л. пл. през. *сє*; 2. л. сг. имп. *си*; р. прид. ср. р. сг. *сѡло*.

402. Глагол *бријати (се)*: 3. л. сг. през. *брї'є (се)*; 2. л. сг. имп. *брї (се)*; р. прид. м. р. сг. *брї'ѡ (се)*.

403. У Љештанском се код глагола III врсте добро чува инфинитивна основа на -ну: *їоїднуло*, *їријднуло*, *уїднуло*.

404. Овакво је стање у вези с појавом да глаголи III врсте могу имати облике по I: а) инф. *дїћи* = *дїгнути*; аор. — 2. и 3. л. сг. *дїже*, пл. — 1. л. *дїгосмо*, 3. л. *дїгоше*; р. прид. м. р. сг. *дїгѡ*; — б) 3. л. сг. аор. *їдкисе*; р. прид. м. р. сг. *їдкисѡ*; — с) р. прид. ср. р. сг. *ўвело* = *ўвенуло*.

405. Глагол *мєитнути*:

а) инф. *мєитнути*; 1. л. пл. през. *мєитнємо*; 3. л. пл. аор. *мєитнуше*; 2. л. сг. имп. *мєитни*; р. прид. м. р. сг. *мєитнѡ*, пл. *мєитнули* (*мєитнили*), ж. р. сг. *мєитнула*;

б) инф. *мєити*; 2. л. сг. имп. *мєити*; р. прид. ж. р. сг. *мєитла* = *мєила* (једино се ови облици чују).

406. Глагол *їролити*: 3. л. сг. през. *їрдлї'є*; 3. л. пл. аор. *їрдлїше*; р. прид. м. р. сг. *їрдлї'ѡ*; трп. прид. ж. р. сг. *їроливєна* (*їролєвєна*) = *їрдлїша*.

407. Глагол *добити*: инф. *дѡбити*; 3. л. сг. през. *дѡбї'є*; р. прид. м. и ж. р. сг. *дѡбїи*, -а = *дѡбї'єн*, -єна = *дѡбїєн*, -єна.

425. Глагол *чешљаџи*: 2. л. пл. през. *чешљаџи*; р. прид. м. и ж. р. сг. *чешљѓ* — *чешљаџа*.

426. Глагол *гледаџи* облички се колеба у сг. през. и у 3. л. пл. овог облика између глагола V и VI врсте: *гледа̄м* (*гледа̄м*), *гледа̄ш* (*гледа̄ш*), *гледа̄* (*гледа̄*) — *гледа̄ше*, *гледа̄мо*, *гледа̄ју* (*гледа̄*), али су облици по V врсти обичнији; 2. л. сг. имп. *гледа̄ј*; р. прид. ж. р. сг. *гледала*.

427. Глагол *разумјеџи*: инф. *разумјеџи*; само се, и то ретко, у 3. л. пл. през. чују облици *разумје̄у* (*разумје̄у*). Место овог глагола употребљава се глагол *свађаџи*: през. — 1. л. сг. *свађа̄м*, пл. — 1. л. *свађа̄мо*, 3. л. *свађа̄ју*; аор. сг. — *свађа̄ш*, *свађа̄ш* (2. и 3. л.).

428. Глагол *јустиџи*: инф. *јустиџи* = *јустиџи*; 3. л. пл. през. *јустиџе* = *јустиџе*; р. прид. *јустиџо* = *јустиџо*; трп. прид. *јустиџен*.

429. Глагол *баџиџи*: инф. *баџиџи* (*баџиџи*); р. прид. ж. р. сг. *баџила* (*баџила*).

430. Глаголи VI врсте са старом инфинитивном основом на *ѓ*:

а) *сѓдѓџи*: инф. *сѓдѓџи*; през. пл. — 1. л. *сѓдѓ̄мо*, 2. л. *сѓдѓ̄ше*; р. прид. м. и ж. р. сг. *сѓдѓ̄о* — *сѓдѓ̄ла*.

б) *видѓџи*: инф. *видѓџи*; аор. сг. — *виђо*, *виђе* (2. и 3. л.), пл. — *виђосмо*, (*виђасмо*), *виђосџе* (*виђасџе*), *виђоше* (*виђаше*); р. прид. м. и ж. р. сг. *видѓ̄о* = *виђѓ* — *видѓ̄ла* = *видѓ̄ла*.

431. Глагол *учиниџи* по облицима инфинитивне основе не одступа од књижевног језика: инф. *учиниџи*; 2. и 3. л. сг. аор. *уџинѓ*.

432. Глагол *волеџи*: инф. *волеџи*; през. сг. — 1. л. *воле̄м*, 3. л. *воле̄ш*; р. прид. м. и ж. р. сг. *воле̄о* = *воле̄ѓ* — *воле̄ла* (*воле̄ла*).

433. Глагол *гореџи*: инф. *гореџи* (*гореџи*); през. — 3. л. сг. *горе̄ш*, 3. л. пл. *горе̄ш*; 2. и 3. л. сг. аор. *изгоре* = *изгорѓ*; р. прид. м. и ж. р. сг. *горе̄ѓ* = *горе̄ѓ* — *горе̄ла* = *горе̄ла*.

434. Глагол *остѓариџи*: инф. *остѓариџи*; 3. л. сг. през. *остѓарѓ*; р. прид. ж. р. сг. *остѓарила*.

435. Глагол *зреџи*: инф. *зреџи*; през. — 3. л. сг. *зрѓ*, 3. л. пл. *зрѓ*; р. прид. м. р. сг. *зрѓ̄о*.

436. Глагол *ударџи*: инф. *ударџи*; 3. л. сг. през. *ударѓ*; р. прид. м. р. сг. *ударѓ̄о*.

437. Што се тиче односа између глагола VI и III врсте, у Љештанском се готово увек употребљавају облици по VI врсти: 3. л. сг. през.: *зѓмѓ̄ѓнѓ*, *на̄мѓ̄ѓнѓ*, *ѓд̄мѓ̄ѓнѓ*; р. прид. *зѓмѓ̄ѓнѓ̄о*, *на̄мѓ̄ѓнѓ̄о*, *ѓд̄мѓ̄ѓнѓ̄о*. Једино сам према презенту *узвијѓнѓм* записао радни придев *узвијѓнуло* и инфинитив *узвијѓнуџи*.

438. Глагол *сломиџи* има само облике по VI врсти: 3. л. сг. през. *слѓмѓ̄* (у Тршићу је *слѓмѓ̄је*, — исп. Берислав М. Николић, *Тршићки говор*, СДЗБ XVII, т. 375); трп. прид. *слѓмѓ̄ен*.

ѡреѡйсус'ѣ; — *свањѡвѡ* = *свањус'ѣ*; р. прид. м. р. сг. *ограђѡвѡ*, *ѡреграђѡвѡ*, *ѡреѡисѡвѡ*.

451. Глагол *казиваѡѡ*: през. — 1. л. сг. *ка̀зус'ѣм* (*ка̀зѡвѡм*), 3. л. пл. *ка̀зус'ѡ* (*ка̀зивајѡ*); р. прид. *казѡвѡ*.

452. Глагол *дариваѡѡ*: през. — 1. л. сг. *да̀рѡвѡм* = *да̀рус'ѣм*, 3. л. пл. *да̀рѡвајѡ* = *да̀рус'ѡ*.

453. 3. л. сг. през. глагола *свиѡѡѡѡ* гласи *свиѡѡѣ*. Поред *свиѡѡѡѡ* каже се и *свањѡваѡѡ* (3. л. сг. през. *свањѡвѡвѡ*), *свањѡваѡѡ*.

454. Поред *донѡсиѡѡѡ*, *ѡренѡсиѡѡѡ* говори се и *донѡшаѡѡѡ*, *ѡренѡшаѡѡѡ*; 3. л. пл. през. *дѡносѣ*, *ѡренѡсѣ* = *донѡшајѡ*, *ѡренѡшајѡ*.

455. Паралелно се употребљавају инфинитивни облици *добѡјаѡѡѡ* и *добѡваѡѡѡ*; 3. л. пл. през. *добѡјајѡ* — *добѡвајѡ*.

456. Узајамни утицај тренутних и итеративних образовања постоји у овим типовима: а) према *ѡусѡѡѡѡѡ* каже се и *ѡусѡѡѡѡѡ*; 3. л. пл. през. *ѡусѡѡѡѡѡ*; б) према *ѡуѡѡѡѡѡѡѡ* (*ѡуѡѡѡѡѡѡѡ*) чује се и *ѡуѡѡѡѡѡѡѡ*; 3. л. пл. през. *ѡуѡѡѡѡѡѡѡ*.

Нè чекāј Рāшē, нèго јѣди, али и акузатив: Нѣ знāш иѣи њу; Нѣ слушāј иѣи Мѣлицу.

480. Уз глагол *иѣиѣи* употребљава се увек облик генитива: *Пѣиѣа њѣ кад одѣ; Шѣиѣ иѣи њѣ иѣиѣи; Пѣиѣј Радѣ како 'е било нā свадби; Шѣиѣ нѣ иѣиѣи Мѣкошѣ; Пѣиѣо сам и Мѣиѣ.*

481. Уз глагол *иѣиѣи* се стално долази облик генитива: *Радмилѣ се нѣиѣи нѣ иѣиѣи шѣиѣ јā радѣи; Нѣ се нѣ иѣиѣи шѣиѣ јā радѣи; Шѣиѣ се иѣо мѣ'ѣ жѣнѣ иѣиѣи; Нѣ и Радѣ свѣ се иѣиѣи.*

482. Уз аблативне глаголе употребљава се генитив без предлога *од*: *Не бѣи се ни дѣа ни мѣјкѣ; Пѣиѣи се гѣмѣвинѣ; — Одрекѣ се жѣнѣ; — Ошѣрасисмо се с'ѣна; — Чѣвѣј се Љѣбѣцѣ, з дрѣѣма ѣеш лѣко.*

483. Облик генитива стоји и уз израз *сѣиѣде вѣиска*: *Сѣиѣде вѣиска Радѣ; Бѣѣа зайѣиѣиѣиѣи, жѣнѣ сѣиѣде вѣиска; Сѣиѣде је кукѣѣа.*

484. Каже се: *Пѣиѣо вѣдѣ; Нѣиѣи'о се мѣѣка.*

485. Уз глаголе *налазиѣи се, сѣиѣновѣиѣи*, који значе *биѣи, налазиѣи се у сфери*, употребљава се:

а) генитив с предлогом *код* (чешѣе): *Кѣд њѣгā су мѣе гѣб'ѣе; Сѣиѣиѣу'ѣ кѣ шѣиѣкѣ;*

б) генитив с предлогом *у* (реѣе): *Нѣж је ѣ менѣ; У Радмилѣ је бѣла њѣна рѣк'ѣа.*

486. У примерима: *Код онѣкѣ зѣдѣ и имѣѣа, он ѣде ѣиѣи куѣѣ; Код'ѣ иѣоликѣ ѣѣвојѣкѣ, ѣсѣиѣ недѣжѣнѣн, предлог код је употребљѣн у значењу — уѣркѣс иѣсѣиѣојѣѣу.*

487. Уз глагол *дѣнѣиѣи* (дѣѣѣиѣи) употребљава се за означавање одвајања предлог *од*: *Дѣнѣси од Нѣвенѣ вадѣиѣиѣу; Дѣнѣсе од Мѣлана сѣиѣиѣу.*

488. Глаголи са значењем *ѣражѣиѣи, молиѣиѣи* редовно се употребљавају уз облик генитива с предлогом *у*: *Иѣиѣи у Дрѣгана мѣда; Искѣо сам у Дѣкѣ иѣѣрѣ; Трѣжѣи вѣле у Мѣиѣѣ.*

489. Исто се веза *у + генитив* употребљава уз глаголе *куѣиѣиѣи, набавѣиѣи* и сл.: *ѣ когā си куѣиѣи'о рѣки'ѣ? Узѣла сам мѣло шѣѣѣра у јѣднѣ жѣнѣ.*

490. За одређивање материје или граѣе од које је нешто направљено употребљава се облик генитива с предлогом *од*: *Кѣѣа је начиѣѣѣна од бѣковинѣ; Дѣсѣиѣ се којѣѣѣгā од чѣмовинѣ мѣжѣ нѣиѣравѣиѣиѣи.*

491. Узрочно *из често* се употребљава у примерима овог типа: *Он је сѣмо из мѣжѣнѣ свѣдѣѣчи'о иѣрѣиѣиѣи мѣнѣ; Нѣлагѣ је нā ме из иѣкѣсѣиѣи.*

Врло се често у узрочном значењу употребљава предлог *через*: *Через Јѣкѣ ни 'ā нѣсам дѣиѣо; Через сѣиѣѣке се иѣсвадилѣ; Через чѣгā не гѣворѣ?*

503. Предлог *мимо* употребљава се само уз акузатив: *Прђоше и мимо Ленку; Прђе мимо мџу кѳу; Одоше мимо село.*

504. Уз глаголе *држати се, ухватиши се* употребљава се акузатив с предлогом *за*: *Држѣ се за рѳуке; Ухватили се за рѳуке.*

505. Уз глагол *мирисати* долази акузатив уз предлог *на*: *Миршиѣ на зђгорјѣл; Миршиѣ на рибу.*

506. Уз глагол *чекаши* употребљава се акузатив без предлога: *Чѣкѣм Рѣду; Чѣкѣмо ѳѣцу.*

507. Глагол *клеши се* има двојаку рекцију:

а) стоји уз акузатив: *Кѳнѣ се ѳ ѳѣцу;*

б) и уз инструментал: *Кѳнѣ се ѳѣцѣм.*

508. Уз глагол *смѣрати* паралелно се употребљавају:

а) акузатив с предлогом *за*: *Смѣтрѣ га за будѣлу;*

б) инструментал без предлога: *Смѣтрѣ га будѣлѣм.*

509. Инструментал оруђа се употребљава:

а) без предлога: *Зѣсѳ нас зѣмљѣм; Мѣшиѣ нѣкѣм цилѣндером или шешиѣром.*

б) с предлогом: *Прѣ се врѣло са кѣњима, кѣ ѣ ѣмѣ, кѣ ниѣ — са вѣловима; Орѣ се са ѣлѳгом.*

510. Уз социјативни инструментал иде редовно предлог *с*: *И дѣѣлѣ сам крѣнѣ с ѣнѣм шѣбѣром.*

511. За обележавање начина вршења неке радње употребљава се и облик инструментала без предлога: *Живѣ сѣдѣкѣм*, али је у овој служби чешћи генитив с предлогом *од*: *Живѣ ѣдѣм сѣкѣ.*

512. За обележавање *квалитативног значења* употребљава се инструментал с предлогом *с*: *Јѣ не ѣдзнѣм ѣногѣ с вѣликѣм кѣсѣм.*

513. Начин плаћања исказује се двојако:

а) инструменталом без предлога: *Плаћѣ се нѣвѣцѣм;*

б) локативом с предлогом *у*: *Плаћѣ се у нѣвѣцу.*

514. У Љештанском се говори: *Ожѣниѣ се Милѣсѣм; Ожѣниѣ се Мѣлѣцѣм Цѣловѣм; Жѣнѣ се Вѣрѣм; Нѣ знѣм кѣдѣм си се ожѣниѣ; Кѣдѣм се ѣжѣниѣ?* — што значи да се уз ове глаголе не употребљава предлог *с(а)*.

515. Уз глаголе *звати*, *назвати* употребљава се поред номинатива и инструментал: ном. *зѣвѣ га баксуз*; — инстр. *ѣнѣ Мѣлѣуѣшинова жѣна зѣвѣ Мѣлѣнка ѳѣѣком; Нѣзѣв га кѣѣром.*

516. Уз глаголе *мицати* и *завицати* може се често чути облик инструментала без предлога: *Нѣ смѣши ѣрѣсѣтом мѣцати ка ѣѣ бѣлѣ; Зѣвицѣлѣ мѣцатиѣм нѣ ме.*

оддициџи: *Мбр̄а се ићи, оддицисмо;*
 свийџи: *Ево свйћѣ, усџајше ваља шџа радџи;*
 сџи: *Сџи дзгб з дрџеџа;*

b) глаголи са се:

гидџи се: *Гидџи ми се р̄ана на ирџи;*
 досџи се: *Нџко нѣ зн̄а кџи смо се досџили;*
 обдџи се: *Прѣ су бџли сирдџиџа, џа се обдџили;*
 окџи се: *Окџи се вр^еме;*

c) глаголи са се и без се:

брџи/брџи се: *Шџд̄ ја да брџнѣм о шџеби, брџи се с̄ам;*
 вџровџи/вџровџи се: *Л̄ажѣ, нџшџа нѣ мош вџровџи; — Нџ'е му се вџровџи; Вџрџу се да 'е ш̄акб̄.*

дџи/дџи се: *Дџм̄и др̄ак; Шџд̄ нб̄ се дџм̄и у Јосџовићима?*
 жџри/жџри се: *Сџд̄ни, не жџри; Кџ се жџри?*
 крџи/крџи се: *Аџде крџни јѣднб̄м шџа чѣк̄ам? Крџни се м̄ало ш̄д̄мо да са и 'а смџџим.*

иџџи/иџџи се: *Надџмала се кр̄ава, вџи како иџџи; Тџ џе се иџџи вода, ш̄у је дубџко.*

џомдџи/џомдџи се: *Помдџи шџа им̄ш у џѣу; Помдџи се на ирбзб̄р;*

ирейџи/ирейџи се: *Јѣдва ирейџи да га не ударџм;*
 ирџмакџи/ирџмакџи се: *Прџмакџи ми ш̄д̄џџр; Прџмакџи се вам; Преџри се дд̄ суџре, џа суџре иди дд̄кџору.*

сврџи/сврџи се: *Сврџи м̄ало и код менѣ; Вала сврџи-џа се ирѣмда 'е к̄асно.*

531. Глаголи *баџи* и *баџи* имају активну и медијалну употребу: *Ено га гб̄ре баџа с^ено на кдшару; Баџа се к̄амѣџем на бџе; — Баџи ш̄б џа аџде; Баџи се код иџи к̄аменом на бџе.*

532. Ако је агенс безлично схваћен, употребљава се:

a) безлична реченица: *Пдзв̄али га у вб̄јску;*

b) пасивна конструкција: *Пдзв̄аџи је у вб̄јску.*

4) ИЗ СИНТАКСЕ ГЛАГОЛСКИХ ОБЛИКА

533. Облици инфинитива и презента с везником *да* употребљавају се као допуна неких облика медијалних глагола, медијалних израза, а и глагола који значе почетак, прекид или наставак радње. У овој употреби је чешћи облик инфинитива него презента с везником *да*. То потврђује и број примера узетих из неколико текстова: п р е з е н т:

Ја мбр̄ам да с̄удим, а ви чек̄ајте; Мбр̄ам да њла̄штим; Ја не см̄им ноде да њд̄ем; Њс̄ӣӣа с̄уд г̄и'ом̄е̄ӣра ш̄ӣа он зна да к̄аж̄е; Ја мбр̄ам да б̄ӣж̄им; — и н ф и н и т и в:

Н̄ем̄о̄јте се њла̄штити; Ако м̄о̄жеш нај̄дварити, ја ћу њов̄ући; Мбр̄ам њла̄штити р̄азгов̄ор; Њзӣћу на брдо г̄оре и њд̄ч̄ну њуца̄иши; Он̄а гран̄а̄ша не̄ће близу вас њд̄с̄иши; Ја њд̄ч̄е к̄ука̄иши; Не би м̄огла два̄ на̄ша вад̄еница њов̄ише рад̄иши; Загла̄ви'о на̄род б̄ӣж̄аиши; Вдин је на̄д̄б б̄ӣж̄аиши г̄д̄ре њ шев̄ар; С̄ӣа̄де кодшара г̄д̄реши; П̄д̄ч̄е њушиши; П̄д̄ч̄е мен̄е д̄д ног̄у њола̄ко њӣӣаиши; П̄д̄ч̄еше м̄о̄ја кол̄е̄ша рад̄иши.

534. Облици презента сложени с префиксом уз- употребљавају се у служби футура II: *Ако њс̄ӣр̄аж̄ӣ њар̄а, њр̄д̄б̄а му д̄а̄иши; Кад̄^ш њӣ њс̄ӣреба̄ју виле, њӣ њзми; Ако њз̄азов̄еш ж̄с̄ӣњв̄це, зови њ на̄с; Ако њзвр̄д̄аш, г̄дӣњов си.*

535. Облик футура II употребљава се за означавање прошле могуће радње у погодбеним реченицама: *Ако њд̄ б̄уд̄е р̄ек̄њ, на̄љӯш̄ићу се на̄ њег̄а; Ако б̄уд̄е њма̄ње њр̄д̄њб̄ ж̄ев̄ӣно, њр̄њӣаш̄ћ̄е.*

536. Обликом аориста исказује се готово увек најближа прошлост: *Ш̄ӣа̄ њд̄ р̄ече, не чу д̄њбро; С̄ӣа̄де њӣ ма̄рама; Тек сад̄ д̄њје.* — Покаткад се у овој служби употребљава и перфекат: *С̄ад̄ је баш̄ д̄вуд̄а њр̄њӣњ.*

537. У овом се говору може чути и аорист од несвршених глагола: *Тр̄а̄ж̄исмо дв̄це д̄њ ноћи; Н̄е̄ко вика; З̄в̄а̄ше њ на̄с за со̄иру.*

538. Имперфекат се у њептанском говору ретко кад употребљава. Једино се покаткад може чути уз везник да у погодбеним реченицама: *Да зна̄ди'а да ћеш у Руг̄ачицу, р̄ек̄њ би њӣ да ми к̄ӯӣши ма̄ло с̄д̄ли; Да њма̄ди'а њар̄а, ла̄ко би 'а; Да б̄ӣја̄ше д̄њӣњ, р̄ек̄њ би му.*

539. Облици кр̄њег перфекта јављају се у овим случајевима:

а) у емфатичном саопштавању: *П̄ӯкла бр̄ана њ Р'њӣ!*

б) у клетвама: *М̄њӣна̄ те̄ Ма̄рица д̄д̄н̄ела; Д̄њӣњ ко ш̄енич̄н̄њ з̄р̄но ња њмр̄њ; Да б̄њг̄ д̄а рад̄и'о, њӣш̄ӣа не ва̄ди'о; Како њр̄ав̄о рад̄и'о, ња̄к̄њ њӣ и б̄њг̄ д̄њњ; Да б̄њг̄ д̄а му се к̄ӯћа м̄р̄ӣв̄им к̄њцем за̄ӣв̄њрила. Да б̄њг̄ д̄а њӣ се њд̄ к̄ӯћи г̄њв̄еда об̄а̄дала.*

с) у приповедању: *Ја за̄њр̄еш̄ала ону њд̄гачицу њ ва̄њру и с̄ј̄ед̄им њрид̄ вад̄енињм; Они за̄ња̄лили С̄ӣмӣћа кав̄ану; М̄њј св̄екар̄ б̄и'о у вад̄еници; Рад̄и'о са вад̄енињм, њимо ж̄њӣњ.*

540. У значењу требало је да' употребљава се кр̄њи перфекат глагола бӣши + инфинитив: *Б̄и'о ћӯӣӣши, ња њӣш̄ӣа не би б̄ило; Б̄и'о гов̄њрӣши њр̄ав̄о; Б̄и'о њр̄ав̄о р̄ећи и њӣш̄ӣа не би б̄ило.*

541. Покаткад се чује и приповедачки императив: *М̄и за̄д̄кӯи с̄ӣњку, ња у њњњок; њ мен̄е не̄ма̄ нај̄њд̄љ̄ега ј̄а̄њеш̄а, а ја њр̄аж̄и; Ја му р̄еци, он се на̄љӯӣи; Ја д̄њи ња̄мо.*

542. У значењу 'узми, узмите' употребљавају се облици на, на̄ше: *На̄, м̄њре, ш̄ӣа се њњ њњк̄а̄и; На̄ше, њњс̄ӣше св̄е.*

5) ИЗ СИНТАКСЕ РЕЧЕНИЦА

543. Уз везник *док* употребљава се одрџични глаголски облик: *Чѣкаћу га док нѣ дѡћѣ с вѡдѣ; Буди ти љ док нѣ будѣм гѡшов.*

544. У значењу временских везника *чим* и *тик* употребљава се покаткад везник *а*: *А свѡнѣ, нѣгѡ нѣмѡ кѡш кућѣ; А дѡћеш, ѡна дѡмѡ у ѡлач.*

545. Уз облик потенцијала у намеџним реченицама употребљава се често негација: *Глѣдѡј не би ми га кѡко нѣће зајѡслиѡ.*

546. Као везник узрочних реченица употребљава се и прилог *ђе*: *Нѣћѣ да кѡжѣ ђе нѣ знѡ.*

547. У поредбеним реченицама за исказивање изузетне неједнакости поред других, више обичних, везника употребљавају се и везници *дели* и *ѡли*:

Нѣ можѣ се ни ѡн ѡдѡѣти, а дѣли ти; — Нѣћѣ ни браѡна на свадбу звѡти, а ѡдли ѡѣбѣ.

548. Од упитно-узрочних речи највише се употребљава *ѡѡ*: *ѡѡд не дѡђе кад рѣче? Исту функцију има и именица чудо: Чудо си ѡшѡ Ужѡце?*

6) РАЗМЕШТАЈ ЕНКЛИТИКА И ДРУГЕ НАПОМЕНЕ

549. Енклитика се редовно долази иза енклитике *је*: *Кадѡ је се за-раѡило, ја сам црнѣ мѡке видла; Свѡ ѣ се бѡлница ѡко менѣ ѡкреѡала; А ти ѡко чујѣш, да је се нѣѡѡ усѡавило, ти се најѡрави да нѣ чујѣш; Тако ѣ се ѡо завѡило.*

550. Покаткад се глаголском енклитиком раздваја атрибут од именице: *Мѡја ѣ бѡшча ѡвѡѣк дѡбро раћала.*

Некад се између атрибута и именице умеће и више речи: *Личнѡ ти је ѡѡ кѡрѡа.*

551. Врло се често употребљава придев *чудан* у значењу *леј*: *Сѡѡнко је чѡдан мѡмак; ѡна је некад била најчѡднија ђевѡјка.*

552. Прилозима *ђе* и *ку(д)* пита се за циљ кретања: *Бѣ ш ѡѡ?, Бѣ си ѡшѡ?, Кѡ си зѡврѡ?, Кѡ си крѣнѡ?, Кѡ ћеш ѡѡмо?*

553. Асеверативно потврђивање се исказује чешће речцом *јѡѡме* (<дабѡме), ређе речцом *ѡѡѡѡа* (<дашѡа).

554. Често се употребљава емфатична партикула *ми*: *Бѡже, лѡда ми ѣ кѡѡ жѡли; Кѡка ми ѣ сѡдѣ ѡна.*

Лѡква (њиве)
 Лѡквица (воћњак, њиве)
 Лѡмови (ливаде, шума)
 Луине крчевине (шума)
 Луке (њиве)
 Лукића извори
 Лујѡљка (шума)
 Лучице (ливаде)

Љ

Љѡиће в. Л^уѡиће
 Љубисѡрана (пашњак, шума)
 Љубисѡрански ѡдѡк
 Љуѡаиќа (воћњак, ливада, шума)

М

Мѡлѡ глѡвица (пашњак)
 Мѡлѡ ливада (ливада)
 Мѡри ѡѡишице (ливаде)
 Мѡрића ѡдѡк
 Мѡрковића вѡда (извор)
 Мѡшѡ дѡ = Мѡшѡвѡ дѡ (ливада, њива)
 Мѡлѡјина рѡван (ливада, њива)
 Мѡлѡсављевића кѡса (шума)
 Мѡрамѡрје (ливаде, пашњаци)
 Мусѡјѡгѡвац (извор)

Н

Нѡдѡљковача (пашњак)
 Нѡќин бр^уѡѡ (брдашце)
 Нѡшкова вѡда (извор)
 Нѡвѡковача (пашњак)

Њ

Њѡве (ливаде, њиве)
 Њивѡца (воћњак, њиве)

О

Ѡбришине (ливаде, њиве)
 Ѡрашје (воћњаци)
 Ѡрловац (шума)

Ѡрница (њива)
 Ѡскрушје (шума)
 Ѡсѡје (шума)
 Ѡстињак, -њка (њива, шума)
 Ѡшѡва (њиве)

П

Пѡлучак (ливаде, њиве)
 Пѡна бѡица = Пѡна бѡица (воћњак, шума)
 Пѡѡковићи (заселак)
 Пѡћине (шума)
 Пѡћински ѡдѡк
 Пѡзуља (ливада, њива)
 Пѡлѡндѡишице (Пѡлѡндѡишице)
 (пашњаци)
 Пѡлѡне (вододерине)
 Пѡчѡни мѡјдан (ливада, пашњак)
 Пѡдѡјѡвр (воћњаци, њиве)
 Пѡдѡраван (воћњаци, шума)
 Пѡљана (њиве)
 Пѡље (ливаде, њиве)
 Пѡљѡице (ливаде, њиве, шума)
 Пѡѡкуњѡца (њиве)
 Пѡѡкућа (њиве)
 Пѡѡкућѡишице
 Пѡрѡни ѡдѡк
 Пѡр^уѡќѡ њѡва (пашњак)
 Пѡркаја (ливада, њива)
 Пѡрсѡдѡ (њива)
 Пѡрсѡљ (њива)
 Пѡрсѡљѡ (ливаде, њиве, шума)
 Пѡрсѡвац (извор)

Р

Рѡван (њиве)
 Рѡиће (њиве, шума)
 Рѡжѡишице (њиве, шума)
 Рѡр^уѡќѡ (заселак)
 Рѡја (ливаде, њива)
 Рѡвине (пашњаци)
 Рѡѡѡ (ливаде)
 Рѡшѡви (ливаде, њиве, шума)

С

Сѣлѣшница (њиве)
 Сѣлѣшице (ливаде, њиве)
 Скакавац (поток)
 Смиљевац (пашњак)
 Сдмила (њиве)
 Сридова вѣда (извор)
 Срић раван (ливаде, шума)
 Сидѣе (шума)
 Сидѣнѣн ѣдѣок
 Сидѣнѣн ѣдѣочѣ
 Сидѣра бѣича (воћњак)
 Сидѣчева раван (ливаде, њива)
 Сидѣне (вододерине, шума)
 Сидѣбѣ (ливаде, њиве)
 Сидѣнац (извор)

Трѣе (њиве)
 Тучић (вододерина, њиве)

У

Ўзаноци (воћњак, ливада, шума)
 Ўрвине (ливаде, шума)
 Ўсарница (ливаде)

Ч

Чакића вѣда (извор)
 Чакићи (део засеока Братићевићу)
 Чаковина (извор)

Т

Тѣрине (воћњак, шума)
 Тѣчила (ливада, њива)
 Трѣшница (њива)

Ш

Шидѣри (заселак)
 Шидѣрскѣ ѣдѣок
 Шидѣћи (ливада)

II. АНТРОПОНИМИЈА

556. Мушка лична имена

А

Алекса́ндар (Алекса́ндар)
 Андри́а

Видан (ново)
 Видое = Видо́е
 Владан (ново)
 Властѣимѣр = Ластѣимѣр
 Вѣдин = Вѣди́н
 Вукашин

Б

Бѣгољѣб
 Бѣждѣр
 Бѣриша = Бѣр*ша
 Бѣранѣслав

Г

Гѣвѣден
 Гѣјко
 Гѣран (ново)
 Грѣздомир

В

Вѣлизѣр
 Вѣлимѣр
 Вѣљко

Д

Димѣири́е
 Добринко

<i>Добрисāv</i>			Л
<i>Драган</i>			
<i>Драгшиа = Драг^аша</i>		<i>Лазār</i>	
<i>Драгōјло</i>		<i>Лука</i>	
<i>Драгољуб</i>			
<i>Драгомїр</i>			
<i>Душāн, -āна (вок. Душāне)</i>			Љ
	Ъ	<i>Љубїнко</i>	
		<i>Љубшиа = Љуб^аша</i>	
<i>Ђорђе</i>		<i>Љубомїр</i>	
	Ж		М
<i>Жївко</i>		<i>Маљшиа</i>	
<i>Жїворād</i>		<i>Марко</i>	
		<i>Маїи^а</i>	
	З	<i>Мїлан</i>	
		<i>Мїлєнко = Милєнко</i>	
<i>Здравко</i>		<i>Мїлєнїи^е</i>	
<i>Здран (ново)</i>		<i>Мїливо^е</i>	
		<i>Мїли^а</i>	
		<i>Мїлисāv</i>	
		<i>Мїловāн</i>	
	И	<i>Мїло^е</i>	
		<i>Милбјко</i>	
<i>Иван</i>		<i>Мїломир</i>	
<i>Или^а</i>		<i>Мїлорād</i>	
		<i>Милдсāv</i>	
		<i>Мїлош</i>	
	Ј	<i>Мїлун</i>	
		<i>Милуїин</i>	
<i>Јакбв</i>		<i>Мїљко</i>	
<i>Јанко</i>		<i>Мї^аодрāг (Мї^аодрāгї)</i>	
<i>Јврем</i>		<i>Мїрко</i>	
<i>Јевїи, -ē</i>		<i>Мїрољуб</i>	
<i>Јерєми^а (Јерєми^е)</i>		<i>Мїрослāv</i>	
<i>Јован</i>		<i>Мїшар</i>	
<i>Јдвишиа = Јдв^аша</i>		<i>Мдмир</i>	
<i>Јордāн, -āна (вок. Јордāне)</i>			
			Н
	К	<i>Нєдєљко = Нєдїљко</i>	
<i>Косїадин</i>		<i>Нїкола</i>	
		<i>Ндвāк</i>	

<i>Десанка</i>		<i>Кдсана</i>	
<i>Дивка</i>		<i>Крсийна</i>	
<i>Драга, -ē, -и</i>			
<i>Драга, -ē, -ōj</i>			
<i>Драгана</i>			Л
<i>Драгиња</i>			
<i>Драгица</i>		<i>Лѣнка</i>	
<i>Драгѡјка</i>			
<i>Драгосава</i>			
<i>Дринка</i>			Ль
<i>Душанка</i>			
	Б	<i>Лѣносава</i>	
		<i>Лубийка</i>	
<i>Ђурђица</i>			
	Е		М
<i>Ѓмилица</i>		<i>Мила</i>	
		<i>Милѣва</i>	
	Ж	<i>Милѣна</i>	
		<i>Милѣница</i>	
<i>Живана</i>		<i>Милѣнка</i>	
<i>Живка</i>		<i>Милѣса</i>	
		<i>Милијана</i>	
	З	<i>Милица = Милца</i>	
		<i>Милка</i>	
<i>Загѡрка</i>		<i>Милѡјка</i>	
<i>Здравка</i>		<i>Миломирка</i>	
<i>Злашница</i>		<i>Милдсава</i>	
<i>Здрица (ново)</i>		<i>Милуника</i>	
<i>Зборка</i>		<i>Милунка</i>	
		<i>Мирјана</i>	
	И	<i>Мирка</i>	
<i>Иванка</i>		<i>Мирсава</i>	
	Ј		Н
<i>Јелѣна</i>		<i>Нада</i>	
<i>Јелица</i>		<i>Найилица (Найјилица)</i>	
<i>Јелка</i>		<i>Невена</i>	
<i>Јованка</i>		<i>Негосава</i>	
<i>Јулка</i>			
	К		О
<i>Кайарина</i>		<i>Обрадјинка</i>	
<i>Кдвилька</i>		<i>Олга</i>	

	П	Слађана (ново) Смиљана Снежана (ново) Сјасенија Сџајка Сџамѣнка
Пейрија Продана		
	Р	Сџана Сџанија Сџанимѣрка Сџанисава Сџанка Сџанбјка Сџоја Сџојанка
Радѣнка Радмиља (Радмила) Радбјка Радбјла Радомѣрка Рајка Росанда Ружица		
		Т
	С	Томанија Трѣина
Сава Свѣтлана (ново) Сџма Слѣвица (ново) Слѣвка		Ц
		Цв ^н ѣиџа

558. М у ш к и х и п о к о р и с т и ц и

	А		Г
Андро, -ѣ (: Андрија) Аџо, -ѣ (Алѣксандар: Алѣксандар)		Гаго, -ѣ (: Драгбјло) Гѣо, -ѣ (: Гвѣзден) Гѣле, -а (: Гѣјко)	
	Б		Д
Бѣсо, -ѣ (: Бѣждѣр) Бѣћа, -ѣ (: Бѣриша = Бѣр ^н ша) Брѣне, -ѣ (: Брѣнислѣв)		Дѣко, -ѣ (: Дѣмитрије) Дрѣгѣ, -ѣ (: Драгбјло) Дрѣго, -ѣ (: Драгољуб) Дѣле, -а (: Душѣн) Дѣуико (: Дѣшѣн)	
	В		Ђ
Вѣво, -ѣ (: Вѣлимѣр) Вѣџо, -ѣ (: Вѣлимѣр) Вѣде, -а (: Вѣдан) Влѣдо, -ѣ (: Влѣдан) Вѣле, -а (: Вукашин)		Ђѣко, -ѣ (: Ђѣрѣе)	

Ж	
<i>Жйка</i> , -ē (:Жйвко)	<i>Мй̆ћа</i> , -ē (:Мй̆лун) <i>Мй̆ћо</i> , -ē (:Мй̆лан, Миллутин, Мй̆ ¹ одраг) <i>Мой̆шо</i> , -ē (:Мой̆мй̆р)
З	Н
<i>Зорко</i> , -а (:Зоран)	<i>Нӗђо</i> , -ē (:Нӗдѣлко = Нӗдй̆лко) <i>Нйце</i> , -ē (:Нй̆кола) <i>Нйцо</i> , -ē (:Нй̆кола) <i>Ной̆о</i> , -ē (:Ной̆вāk)
Ј	П
<i>Јава</i> , -ē (:Јакōв) <i>Јово</i> , -ē (:Јован) <i>Јоле</i> , -а (:Јовиша) <i>Јордо</i> , -ē (:Јордāн)	<i>Пӗро</i> , -ē (:Пӗтар)
К	Р
<i>Кой̆о</i> , -ē (:Костāдин)	<i>Рӑде</i> , -а (:Рӑдан, Рӑдосāв) <i>Рӑјо</i> , -ē (:Рӑдомй̆р, Рӑдосāв) <i>Рӑћо</i> , -ē (:Рӑдо ¹ е, Рӑтко) <i>Рӑцо</i> , -ē (:Рӑдосāв) <i>Рӑшо</i> , -ē (:Рӑдовāн)
Л	С
<i>Лӑзо</i> , -ē (:Лӑзāр) <i>Лӑко</i> , -ē (:Влӑстимй̆р = Лӑсти- мй̆р) <i>Лӗсо</i> , -ē (:Алексӑндар = Алек- сӑндар)	<i>Ср̆бо</i> , -ē (:Ср̆бољуб) <i>Срӗ¹о</i> , -ē (:Срӗтен) <i>Ст̆рӑјо</i> , -ē (:Стрӑин)
Љ	Т
<i>Љуба</i> , } -ē (:Љубиша = <i>Љубо</i> , } Љуб ¹ иша, Љубомй̆р)	<i>Тй̆ко</i> , -ē (:Тй̆комй̆р) <i>Той̆о</i> , -ē (—Той̆мислав)
М	Ц
<i>Мӑрје</i> , -а (:Мӑлиша) <i>Мӑшо</i> , -ē (:Мӑги ¹ а) <i>Мӗ¹о</i> , -ē (:Мӗлѣнти ¹ е) <i>Мй̆ка</i> , -ē (:Мй̆лѣнко = Милѣн- ко, Мй̆ломй̆р, Милосāв) <i>Мй̆ле</i> , -а (:Мй̆лан) <i>Мй̆ље</i> , -а (:Мй̆ливо ¹ е) <i>Мй̆ре</i> , -а (: Мй̆ливо ¹ е, Милосāв, Мй̆рољуб, Мй̆рослāв)	<i>Цӑко</i> , -ē (:Стрӑин) <i>Цāне</i> , -а (:Стāнко) <i>Цѣле</i> , -а (:Светислāв)
	Ч
	<i>Чӗдо</i> , -ē (:Чӗдомй̆р)

559. Женски хипокористици

А	К
<i>Анга</i> (:Ангелина)	<i>Каџа</i> (:Катарина) <i>Коса</i> (:Косана)
Б	Л
<i>Боса</i> (:Босилка)	<i>Леџа</i> (:Љепосава)
В	Љ
<i>Вела</i> (:Велинка) <i>Вида</i> (:Видосава)	<i>Љуба</i> и <i>Љуба</i> (:Љубинка)
Г	М
<i>Гџа</i> (:Гордана) <i>Грџда</i> (:Грџдана)	<i>Мија</i> (:Милуника) <i>Миџа</i> (:Радомирка) <i>Миџа</i> (:Милџенка, Милијана) <i>Миља</i> (:Милџенија, Мџилица) <i>Мира</i> (:Мирјана, Миросава) <i>Миџа</i> (:Милена)
Д	Н
<i>Дана</i> (:Даница, Даница) <i>Деја</i> (:Десанка) <i>Дџа</i> (:Душанка)	<i>Наџа</i> (:Наталија = Натајлија) <i>Нега</i> (:Негосава) <i>Неџа</i> (:Невена)
Ђ	Р
<i>Ђуџа</i> (:Ђурђија)	<i>Рада</i> (:Раданка, Радџка и др.) <i>Раџа</i> (:Радџла, Радџка) <i>Роса</i> (:Росанда)
Е	С
<i>Ема</i> (:Емилија)	<i>Слава</i> (:Славка) <i>Слађа</i> (:Слађана) <i>Смиља</i> (:Смиљана) <i>Снежа</i> (:Снежана) <i>Сџџа</i> (:Сџџанка)
З	Ц
<i>Злаја</i> (:Злагија) <i>Зора</i> (Зорица)	<i>Цана</i> (:Станџка) <i>Цаџа</i> (:Стамџка) <i>Цоле,-а</i> (:Сџџанка)
Ј	
<i>Јела</i> (Јелена, Јелка) <i>Јоџа</i> (:Јованка) <i>Јуџа</i> (:Јулка)	

560. П р е з и м е н а :

	А		К
<i>Алексић</i>		<i>Ковачевић</i>	
		<i>Кочић</i>	
	Б	<i>Крчмановић</i>	
<i>Бдзичевић</i>		<i>Крстић</i>	
			Л
	В	<i>Лазич</i>	
<i>Васиљевић</i>		<i>Лукић</i>	
<i>Васић</i>			
<i>Вејзовић</i>			
<i>Вилдичјевић = Вилоичјевић</i>			М
<i>Вукосављевић</i>			
		<i>Максимовић</i>	
	Г	<i>Марић</i>	
<i>Габић</i>		<i>Марковић = Марковић</i>	
<i>Гавриловић</i>		<i>Мачић</i>	
<i>Глигорјевић</i>		<i>Миливојевић</i>	
		<i>Милосављевић</i>	
		<i>Милић</i>	
	Д	<i>Милошевић</i>	
<i>Давидовић</i>		<i>Милчанић</i>	
<i>Димитријевић</i>			Н
<i>Драгбјловић</i>			
		<i>Николић</i>	
	Ђ		
<i>Ђокић</i>			П
		<i>Павловић = Павловић</i>	
	И	<i>Паић</i>	
<i>Ивановић</i>		<i>Панић</i>	
<i>Илић</i>		<i>Пеширић</i>	
		<i>Пешировић</i>	
			Р
<i>Јагодић</i>			
<i>Јанковић</i>		<i>Радовановић = Радовановић</i>	
<i>Јвановић = Јовановић</i>		<i>Радичић</i>	

С

Т

Сѣмић
Сѣсо'евић
Средо'евић = Срѣдо'евић
Сѣаић
Сѣано'евић

Тѣмић
Тѣдоровић = Тодѣровић (Тѣдоровић)
Трѣвковић

III. ТОПОНИМИ

561. Изговор имена неких насељених места данашње бајино-баџтанске општине, њихови етници и ктетици:

топоним	м. етник	ж. етник	ктетик
Бајна Баџча = Бајна Баџча	Бајнобаџчанин, пл. -а̀ни	Бајнобаџча̀нка	бајнобаџчанскѣ
Бѣсаровина	Бѣсарѣвац, -вци, ген. Бѣсарѣва̀ца	Бѣсарѣвка	бѣсарѣвскѣ
Вишесава	Вишеса̀вац, -вци, ген. Вишеса̀ваца	Вишеса̀вка	вишеса̀вскѣ
Гвѣздац	Гвѣдџчанин, -а̀ни	Гвѣдџча̀нка	гвѣдџчакѣ = гвѣдџчанскѣ
Добрѣтѣн	Добрѣтѣнац, -нци, ген. Добрѣтѣна̀ца = Добрѣтѣна̀нин, -а̀ни	Добрѣтѣнка	добрѣтѣнскѣ (добрѣтѣнскѣ)
Дра̀ксин	Дра̀ксинчанин, -а̀ни	Дра̀ксинча̀нка	дра̀ксинскѣ
Дуб	Дубља̀нин, -а̀ни	Дубља̀нка (Дубља̀нка)	дубља̀нскѣ (дубља̀нскѣ)
Заглавак	Заглавчанин (Заглавчанин), -а̀ни	Заглавча̀нка (Заглавча̀нка)	заглавачкѣ
Заовине (Заовине)	Заовља̀нин, -а̀ни (-а̀нци)	Заовља̀нка	заовља̀нскѣ (заовџкѣ)
Зарѣжје	Зарѣжанин, -а̀ни	Зарѣжа̀нка = Зарѣшка	зарѣшкѣ
Злѣдол	Злѣдоља̀нин, -а̀ни	Злѣдоља̀нка	злѣдолскѣ
Јагѣштица	Јагѣштѣчанин, -а̀ни	Јагѣштѣча̀нка	јагѣштѣчкѣ

Напомена: Већину података за изговор имена ових насељених места (њихових етника и ктетика) добио сам у Љештанском, али сам неке податке прикупио и од житеља других наведених места. Разлика у изговору готово да и нема.

IV. РЕЧНИК

A) ТУРЦИЗМИ

562. Постојање приличног броја турцизама у щештанском говору иде у прилог тврђењу Љубе Павловића да су у Љештанском једно време заједно живели Муслимани и досељеници динарске струје. Сасвим је разумљиво да су новодосељени примали од Муслимана у свој говор турцизме. То је свакако разлог што у Љештанском постоји више турцизама него што би се очекивало. (В. у вези с овим т. 13, 15, 16, 23 и 24).

563. Навешћу неке мање познате, значењски занимљиве или како другачије интересантне турцизме који се, поред мноштва других општепознатих, често чују у Љештанском. Наведени турцизми већином су идентификовани у Шкаљићевом речнику (Абдулах Шкаљић, *Турцизми у српскохрватском језику*, Свјетлост, Сарајево, 1965. год.), а понеки и у другим нашим речницима.

А

анталаст, -а, -о умно заосџао, блесасџи. — Оно му д^нјете некако анталасто.

антери'а ж смешна, необична одећа. — Обукџо неке антери'е, начџини'о се страшило.

арлакати, арлачџм несвр. викаџи, граџаџи. — Арлачџ на вране.

атер м воља, жеља. — Је л ти атер штџгод појсти?

атула и **атула** ж исџусџ на зиду с унуџрашње сџране, банак.

ашлук м дрвени део око колске осовине.

Б

баир м име овну.

беџаруша ж бубуљица. — Поискакале ти беџаруше по лицу.

бугџ'ати, -а несвр. јако димџи. — Нешто нџ'е уреду са шпоретом, виш како бугџ'а.

букџаги'е ж (обично пл.) гломазни оџанџи од грубе коже. — Нџсџ неке букџаги'е, дџжџ прашину по пућу.

бурџанљика ж махуна бораније. — Кџликџ су бурџанљике порасле.

бурџмли'е ж пл. омања клешиџа са шиљасџџм врховима. — Д џмџш бурџмли'е, лџко би џшчупџли шџнаглу.

Г

гајбун } прил. џо свој џри-
гајбџни } лици, како се
чини, изгледа. — Гајбун нџ'е ни дошџ. — Стџнко ће гајбџни најесџџ џ вџјску.

Д

дѝзмѝћ, -ѝћа м *гредица која се сѝлавља између дирека на зидовима куће чаѝмаре.* — Дѝзмѝћни учвршћујѝ диреке.

Ђ

ђѝрза ж *ѝосуда за кување ка-ве.* — Кѝ ѝе пѝти каву из прљавѝ ѝѝрзе!

Е

ѝгљив, -а, -о *искривљен, нагнуѝ, нахерен.* — Кѝлац нам је дѝста ѝгљив.

ѝрла ж (често погрд.) *ѝриглуѝа, ѝриѝросѝа женска особа.*

ѝрлав, -а, -о *блесав, ѝриглуѝ.* — Да нѝси ѝрлава, не би тѝкѝ рѝдила.

ѝрлача ж погрд. *глуѝава женска особа.*

ѝрло, -ѝ м (често погрд.) *ѝросѝ, ѝриглуѝ човек.* — Ёрло ѝрлави, штѝ тѝ рѝдѝш?

З

закѝстручити се, -ѝм се свр. *држѝти се укочено, укочѝти се.* — Закѝстручила се кѝ да нѝси кѝлац у лѝђима.

зѝћевшити, -ѝм свр. *орасѝоложѝти се, оѝусѝѝти се ѝод деѝсѝвом алкохола.* — Нѝѝе пѝѝан, сѝмо мѝло зѝћевшиѝ.

зѝћустручити се, -ѝм се }
зѝћустучити се, -ѝм се }
свр. *зѝтуриѝти се мало уназад и ѝѝако високо уздигнуѝе главе ѝравѝти се важан.* — Зѝћустручила му се жѝна па нѝ трепћѝ.

зѝраѓољити, -ѝм свр. *ѝочеѝти гунћѝти.* — Зѝраѓољила нѝ ме рѝно јѝтрѝс.

зијѝнћераст, -а, -о *који ѝрави иѝтеѝу.* — Дѝбро јѝње, али мѝлѓо зијѝнћерасто.

И

идѝегерити се, -ѝм се свр. (према *degnek*, батина?) *ѝоѝѝуно се исѝружѝти, оѝружѝти ѝри ле-жању.* — Штѝ си се тѝликѝ идѝегериѝо? Тѝби су и двѝ крѝвата мѝла.

ѝнтак м *опај који уѝорно ин-сисѝѝра на нечему, који ѝврдѝглаво навалује да се неѝѝо уради ѝо ѝеговој вољи.* — Зѝинтачиѝо ѝнтак д ѝдѝмо с ѝѝм, а мѝ мртви уѝмѝрни.

Ј

јѝпѝнљика ж *дрвена греда која служи као грађевински ма-ѝеријал.* — Отесѝ сам двѝ-три дѝбре јѝпѝнљике.

јѝрка и **јѝрка** ж *ѝрокоѝ ко-јим ѝече вода за наводђавање.* — Одврати јѝрку, дѝћѝ кѝша.

јѝгљив, -а, -о в. *ѝгљив.*

јѝгуѝица ж *ѝврдѝглава женска особа, јѝгуѝица.* — Кѝ ѝе с јѝгуѝицѝм ѝзѝћни нѝ крај!

јѝргити се, јѝргѝм се несвр. *ѝравѝти се важан.* — Нѝ гледѝ нѝ у ког, сѝмо се јѝргѝ.

јѝрдѝнѝти, јѝрдѝнѝм несвр. *ѝоносѝти се с ѝуно охолосѝти.* — Она јѝрдѝнѝ, нећѝ нѝ нас ни да пѝгледѝ.

К

кѝѝт само у изр. б у д и ~ ѝо-веди *рачуна.* — Бѝди кѝѝт ѝѝетету.

мүрузник м } *хлеб од ку-*
мүрузница ж } *курузног*
брашна, йроја. — Једи ма̀ло мү-
 рузника. — Бдља́ је мүрузница од
 сомүна.

мүрушчина ж *аугм. од му-*
руз.

мүрушчић м *дем. од муруз.*
мушевѐра ж *договор.*

Н

натәмн прил. *нао̀йако, на-*
сумице. — Причā нѐка̀ко ната̀-
 мн, ко да нй́е при себи.

натерсүме прил. *о̀ййриликѐ.*
 — Он то̀ рѐко̀ нàко̀ натерсүме.

О

о̀кагача ж *дебела греда која*
сйаја йо средини два насйрамна йе-
меља и држи највећи део йерейна
неке грађевине. — Окагача је де-
 бела и од тврдѓг дрвета.

о̀карити се, -йм се свр.
снуждити се. — Штѓ си се о̀ка-
 рит'о?

о̀кѐмбесити се, -йм се свр.
сйусийити се ниско, наћи се у шак-
вом йоложају и висийи (о нечем
ийто се носи, иийто се вуче зайре-
гом, иийто сйоји негде обешено и
сл.). — Окѐмбесила му се тѓрба
 нйз лѐђа. Нй́е дѓбро сàђѓ кла̀-
 дњу па му се пѓла снѓпља о̀кѐмбе-
 сило.

о̀цакли'а ж *овећа соба у којој*
се налази зидани оцак. — Нѐ мо-
 жемо зимовати у о̀цакли'и, млѓго
 је лàдно.

П

пàрјѐз м *краћа мойка.* —
 Узми пàрјѐз па одмлати ко̀йу
 крушку.

пѐкмезара и **пекмѐзара** ж
 (понекад погрд.) *болевљива жен-*
ска особа. — Пекмѐзара се за̀час
 разбѓли.

пѐрда ж *о̀йесана даска, за-*
шиљена на врху, којом се ограђује
земљишйе (обично йросйор око ку-
ће). — Пѓла ми пѐрдй нѐко пѓкрѓ
 са цѓпала.

пѐрдика } ж в. *йерда.*
пѐрдйнљика } — Йстѐсѓ сам
 данàс двā́ес пѐрдйкā́. — Нйјѓдну
 пѐрдйнљику нйси дѓбро заши́-
 љи'ѓ.

пѐрдица ж *дем. од йерда.*
пѓћүлити се, пѓћүлим се
 свр. *йогнүити главу (обично од сра-*
моше).

Р

раки'ача ж *каца у којој се*
држи ракија. — Нѐмā вйшѐ ни
 капи раки'ѐ у раки'ачи.

рѐзйлити, рѐзйлим несвр.
ружйити, грдиити. — Рѐзйли́ ме
 свā́кй дан, а нйшта нйсам крйва.

С

сā́јтак м в. *скалйак.*

сā́јтарја ж *неморална жен-*
ска особа; исп. скалтак.

сā́мсара ж *йас луйилица.* —
 Чй'ā́ је ово сā́мсара?

сā́ра'ѐвка ж *име овци.*

сā́рги'а ж *омојач од грубог*
йлайна којим се обмојавају бале
дувана. — Бале се обмѓтају сā́р-
 ги'ама и та̀ко̀ вүчү на прѐдају.

сā́һин прид. *непром. само у*
изр. у ~ д о б а у глүво доба. —
 Дѓшѓ у сā́һин дѓбā́ нѓһи.

сā́пā́к м (пл. сā́пā́ци, ген.
 ацакѓвā́, дат. сацакѓвима) *гвоз-*
 с *ѐна найрава са йри ногага која*
 д

сѣоји на огњишту и служи да се на њу сѣавља суд у којем се кува јело или шѣи масѣ. — Данас се сѣѣак р^нѣтко кѣрѣстѣ, јер нѣко нѣћѣ на огњишту да кѣвѣ.

сѣдеп м (пл. сѣдепи, ген. сѣ-дѣпѣ) *дугме.* — Отпѣ ти с капѣта јѣдан сѣдеп.

сѣнѣа ж *име сиворуној овци.*

сѣћити се, сѣћѣм се *несвр.* (према сѣуаћ, црн, мрк?) *мргоди-ти се, мрѣиши се (обично у љуѣ-њи).* — Сѣћѣ се нѣшто, нѣ знѣм збѣг чѣгѣ.

скалтак м (према kaltak, др-вено седло) *непошѣена, ѣоковарена неморална особа.*

скаѣрити се, -ѣм се *свр. в. окариѣи се.* — Скаѣрила се нѣшто.

сокачара ж *погрд. женска особа склона оговараѣу, аброноша.* — Нѣмѣ вѣћѣ сокачарѣ ѣд нѣ.

Т

тѣѣак м (обично погрд.) *не-сѣреѣњаковић, смеѣењак.* — Ајде, тѣѣаче, пожѣри!

тѣѣакиња ж *погрд. несѣреѣ-на, смеѣена женска особа (обично ѣри обављаѣу домаћичких ѣослова).* — Тѣѣакиња прѣлази с јѣднѣг пѣ-сла на другѣ и нѣшта д ѣрадѣ како ваљѣ.

Ћ

ћѣвнути, -нѣм *свр. оѣиѣи се у маѣој мѣри.* — Ћѣвнѣ маѣо, тек зарѣћѣѣо.

ћѣрпичара ж *кућа озидана ћѣрпичом.* — Прѣ су се само ћѣрпичаре градиле.

ћѣрт м *део гредѣ исѣушиѣен ван зида.* — Оставѣла сам ти двѣ јѣбуке нѣде на ћѣрту.

ћѣра ж *фиг. магла.* — Нѣш-та се нѣ видѣ одћ ћѣрѣ.

ћѣрити, -ѣм *несвр. фиг. гле-даѣи неѣвремиѣе.* — Ћѣрѣ ѣ ѣу, кѣ да нѣко ѣд нѣ ѣѣвѣши нѣѣ.

ћѣлсиѣа ж *грѣда којом се учѣрићѣје окагачѣ.* — Ћѣлсиѣа се ѣдарѣ на средину ѣкагачѣ. Она се налази ѣ подруму.

ћѣма } ж *гомѣлица нечѣга.*
ћѣмиѣа } — Прѣсѣ сам двѣ-три ћѣмиѣе грѣ.

ћѣструк } м *онај који се кру-*
ћѣстук } *ѣо дрѣжи и који ѣаквим дрѣжаѣем даје себи важсан изглед.* — Погледѣј ћѣстука кѣко се ѣтѣгѣ и заѣгуриѣо.

ћѣтак, -тка м *чворновѣи ѣањ.* — Ћѣтак пѣла сѣта мѣш тѣћи сѣкирѣм и ѣпѣ му нѣшта нѣ мош.

ћѣтук м *погрд. незналица, глуѣак.* — Нѣ знѣ нѣшта кѣ ћѣ-тук.

У

ѣјагмити, ѣјагмѣм *свр. угра-биѣи.* — Јѣдва ѣјагмѣсмо да прѣ кѣшѣ пѣкупѣмо сѣѣѣно.

ѣсаћинити се, -ѣ се *свр.* само у изр. *нѣћ се у саћин-ила било је глуво доба ноћи.* — Нѣћ се дѣбро ѣсаћинила кад је дѣшѣ кѣћи.

ѣсѣћити се, ѣсѣћѣм се *свр.* *намргодиѣи се (обично у љуѣњи).* — Усѣћѣла се, тѣбож ѣѣта.

ѣѣмѣти, ѣѣмѣ (*-ѣмајѣ*) *свр. оѣасѣи ѣраву до земље.* — Уѣѣмѣле двѣце вѣтѣѣк нѣђе грѣв-кѣ.

ѣѣибрити се, -ѣ се *свр. ѣре-ѣвѣриѣи се у комѣну.* — Слѣгле се шѣѣве ѣ каѣи. Изгледѣ да су се дѣбро ѣѣибриле.

Ч

чакараст, -а, -о који има разнобојне, шарене очи. — Чини ми се да му је оно д^нјете мало чакарасто.

чекетало с дрвена најрава у воденици која исцераује жито из коша под воденички камен. — Чекетало личи на слово т. Кад^т се камѣн окреће, он љ њега ударѣ, а оно игра и тѣра жито из кошѣва да се мѣлѣ.

челѣбија м човек који мало једе, неизјешан човек. — Челѣбија мало једѣ. Узмѣ два-три злогѣја и тѣ ти ѣ.

челѣбијати, -ѣм несвр. слабо, мало јести, бити неизјешан. — Јѣди, не челѣбијѣ!

чѣрек м часак, иренуѣак. — Тѣ ѣ било у чѣреку.

чѣбуљка ж бубуљка. — Изишле му некѣ чѣбуљке по лицу.

чѣмати, чѣма (чѣмају) несвр. пасѣти сиѣну ирава. — Ено оваца чѣмају по башчи.

чѣбанисати, -ишѣм несвр. чуваѣти сиѣоку. — Шта рѣдиш? — Ето, чѣбанишѣм.

чѣкѣт, чѣкота м кукурузни клиѣ без зрна, кочањ; део ѣог клиѣа. — Узми чѣкѣт и зачѣпи влашу.

чѣкѣ с зб. им. од чокоѣи. — Одо да накупѣм чѣкѣна иш чарѣака.

чѣрбалук м кухињска ѣосуда, здела. — Успи ми мало бурѣаниѣ љ чѣрбалук.

чѣула ж име овци малих ушију.

чѣулан, -ѣна м име овцу малих ушију.

чѣуласт, -а, -о који има мале уши. — Имам дѣсти чѣуластѣ оваца.

чулѣјѣнка } ж в. чула.
чулица }

Ц

цѣвѣара ж погрд. свадѣлива, задриѣа жѣна. — Зѣсу ме цѣвѣара вѣком, не мѣгодо р^нјѣчи проговѣрити.

цѣвтѣти, -ѣм несвр. викаѣти, галамиѣти (обично ириѣиком свѣђе). — Кѣ нѣ цѣвтѣ горе на брду?

цѣгољ м гунѣало. — Од њега нѣма вѣћѣг цѣгоља.

цѣгољѣње с гл. им. од цѣгољѣи. — Дѣсади ми твѣ ѣ цѣгољѣње.

цѣгољѣти, -ѣм несвр. изражаваѣти незадовољсѣво гунѣајуѣи. — Цѣгољѣш цѣло јутро по куѣи.

цѣвѣра ж жѣна галамиѣја. — Цѣвѣра љста не затвѣра.

цѣвѣрити, -ѣм несвр. галамиѣти. — Нѣ цѣвѣрите, не мѣгу ѣка да склѣпѣм ѣд вас.

цѣвро, -ѣ м галамиѣја. — Цѣвро вѣлѣ да галамиѣ.

цѣна ж ракија од цѣнарѣка. — Напили се цѣнѣ.

цѣмѣра ж в. цѣмѣруша. — И она ѣ цѣмѣра ко ѣ тѣ. Ниѣком ништа не би дѣла.

цѣмѣрија ж и м ѣвѣрѣца. — Нѣма вѣћѣ цѣмѣриѣ ѣд њега.

цѣмѣријати, -ѣм несвр. ѣвѣрдѣиѣи, цѣмѣриѣиѣи. — Цѣмѣрија мѣлѣго, а богѣт је.

цѣмѣријуша ж жѣна ѣвѣрѣца. — Стѣгла се цѣмѣријуша кѣ камѣн, ниѣком ништа нѣ дѣ.

цѣмѣро, -ѣ м в. цѣмѣрија. — Стѣско се цѣмѣро, бѣи се да кѣи дѣнѣр не пѣтрошѣи.

цѣцѣти, цѣцѣм несвр. сѣставѣѣти јѣдно на друго, гѣмилиѣти. — Цѣцѣ те цѣкове јѣдан на другѣи.

Ш

шѣнтѣласт, -а, -о в. антиѣластѣи. — Он ко да ѣ шѣнтѣласт, тѣкѣ приѣѣ.

В. ДРУГЕ МАЊЕ ПОЗНАТЕ РЕЧИ

564. Овај речник садржи неке друге мање познате речи којих првствено нема у Вуковом Рјечнику, као и оне које у њему постоје а у Љештанском имају другачије значење, облик или акценат. (Неких речи из љештанског говора нема ни у другим нашим речницима).

А

адамет м в. *вадамеџ*. — Адамет, то је оно што е одјдано у земљи.

аљин-дѹћ узвик којим се под-сипрекавају овнови на иучу.

аљвати, -ам несвр. *аљваво*, *немарно обављати какав ѿсао*. — Ти не копаш љѹцкѹ, само аљваш.

Б

банак, -нка м део земљишћа између две врста (код ѿвојив-редних култура које се сеју на врста). — Ти копаш банак, а ја ћу око мѹрѹзѹ чепокати.

бѣла ж (дат. -ѿ) име бело-руној овци.

бѣља м име вољу беле длаке.

бѣрка ж најрава начињена од дуже мојке са кесом на врху која служи за брање воћа. — Јабуре се бѣрѹ бѣркѿм.

бѣтежан, -жна, -жно који је тежан за варење. — Малоу су бѣтежне ове крушке.

бѣслац, -шца м име ѿшлу белог ѿрја.

бѣљуга ж крмача беле длаке.

бѣсѣрка ж име белој овци са ситним црним белегам на носу.

бѣлава ж име кобили беле длаке.

бѣлѣвка ж име крави беле длаке.

бѣлица и **бјелица** ж име белоруној овци.

бјелица ж *врста ѿрешње белоу ѿлода*. — Родила бјелица ко вѣнац.

бјеличѹнка ж име белоруној овци.

бјеличараст, -а, -о који има свѣтао ѿен. — Сѣв је некако бјеличараст.

бјѣлуга ж крмача беле длаке.

богѣтати, -ам несвр. *ѿсоваѿи бога*. — Богѣта по кући вѣздан.

богорѣдити, -ѿрѣдим несвр. *грдѿиѿи, ѿсоваѿи*. — Ко по богѿрѣди дѿле у ѿиви.

бѿље узвик за ѿосување. — Бѿље. плачѣ дѣте.

бѿсанац, -нца м назив за веѿар који дува од Босне. — Дѣвѣ бѿсанац не мош ѿка отвѿрити.

бѿсе речца са значењем: *ма, ѿа*. — Бѿсе ѿ он дѿђе.

бѿшѣак, -ѿка м в. *бѿсанац*. — Дѣже бѿшѣак прѣшину.

бравѣње с зб. *им. од брав, брави*. — Зазѣмисмо дѿста бравѣња.

бѿгљав, -а, -о *умазан, уѿрѣан ѿо лицу*. — Сѣв си бѿгљав.

брѣав, -а, -о који лоше изгледа, *блѣдуњав, мѿиав*. — Нешто си брѣав у лицу.

брѣзуља ж име крави која је бела ѿо вѣшцу, челу или ѿо другим деловима ѿѣла.

брѣзара } ж (често погрд.)

брѣзача } *она која сувѣше брзо и много ѿрича; она која жѿуреѿи лоше обавља какав ѿсао*.

— Ђе оде она моја вратоломница, сломмиће се.

врбовѧк м *предмет* од *врбовог дрвета*. — Дај ми неки ббљий клин, врбовѧк прште. Узми врбовѧк па га ошиени.

врѧшак, -шка м 1. *врх дрвета*. — Пдпѧ се у сѧми врѧшак.

2. зб. *лише које расте на врху сѧабљике дувана*. — Врѧшак је најситни, али најљући.

врѧшкар ж 1. *илод воћака који се налази на врху сѧабла*. — Ођу д одмлатим кођу врѧшкару.

2. *кошица од ирућа, оилеиена вињагом и облеи.ена са сѧољне сѧиране смесом креча, блаиа и балеге, вршкар*. — Имѧм пѧт ђерзѧнки и јѧдну врѧшкару.

врѧшчић м *дем. од врѧшак*.

вудѧмет м. в. *вадамет*.

вудѧмо прил. *овуда*. —

Прѧђе вудѧмо прѧко поља.

вудгоре прил. *овуда горе*.

вудбало с *фудбалска лѧиша*.

Г

гаврѧнуша ж (обично пл.) *в. бушара*. — Е, ниђе мде гаврѧнуше неће главѧ сагѧти.

гѧрица ж *име белој овци у које је јѧдан део главе црн*.

говедурѧ ж зб. *погрдан назив за говеда*. — Опасоше ми твѧја говедурѧ пѧла ливадѧ.

гола ж *име кокошки гола враиша*.

голићити се, гѧлићим се *несвр. облачиим се лако, недовољно ишѧло, разголићавим се*. — Немѧј се голићити на вакѧј зѧми.

голубѧрка ж *име кокошки сивкаше боје*.

гѧрѧнка ж *име овци*.

гѧркѧвач ж а. *сувише гѧрак илѧд неке воће*. — Баци гѧркѧвачу и кобила би се од њѧ испѧдјаловила. в. *незашећерена или слабо зашећерена кава*. — Турѧ шећера у ву кѧву, нећа гѧркѧвачу пѧти.

гѧсити се, гѧсим се *несвр. ир. иравим се гѧса, гѧсѧдин*. — Немѧј се гѧсити, него мѧтику у шаке па кѧпѧј.

гѧрѧвѧча ж *врсиа јабуке чији шврди и слайки илѧдови зру средином јесени*.

гѧрѧлика ж *зрно града*. — Падају гѧрѧлике ко пѧснице.

гѧрѧнка ж *име овци*.

гѧричевѧк м *предмет* од *граничевог дрвета*. — Граничевѧк је дѧбар клин. Укрѧ ми неко гѧричевѧк, те немѧм коца за сѧѧѧно.

гѧвѧице с *дем. и хий. од грање*. — Кад ништа не рѧди, ѧна кѧпи гѧвѧице по бѧшчи.

гѧша } ж *име грахѧра-*
гѧшица } *сѧиој овци*.

гѧља ж *име црној овци са белом вуном ишѧд враиша*.

гѧмѧње с зб. *им. од. грм.*

гѧд } (обично поновљено)

гѧде } *узвик којим се вабе свиње*.

гујѧдиѧк } м *крш у којем*
гујѧиѧк } *се легу и живе змије*. — Бѧжи из гујѧдиѧка. — Не смѧм ја у гујѧиѧк.

гѧјник м *ѧйак, злочестѧ мушкарѧц*. — ѧнѧ ти је вѧлики гѧјник, свѧк се њѧга бѧй.

гѧјница ж *зла, ѧйака, злочестѧ женска особа*. — Она мѧја гѧјница злѧ пѧчинѧ тек што се ѧда.

Д

дандара ж погрд. рђава, не-
карактерна особа, њројалица. —
Дандаро једна, мистип да те ја
не знам.

дариша м онај који воли да
дарује. — Никад он није бй'о
неки дариша.

двѡжйч м илаино иикано у
две жлице. — Ймам ѡвѡ зймѡ и
двѡжйч да чѡм.

дѡлйнка ж име круиној овци.

дѡшати се, дѡшā се (дѡшају
се) несвр. *догађати се*, *демавати се*. —
Кадѡ чў'ѡм шта се дѡшā,
страда ме увати.

дй'лка ж криичица кромйи-
ра. — Пѡјди кѡју дй'лку ком-
пй'ра.

дѡзида ж оно иишо је наклад-
но дозидано ради ѡроширења неке
грађевине. — Није ти дѡзида пѡ-
ребна кад ймāш вакѡ прѡстрану
кўћу.

дѡшло, -ѡ м погрд. *дош'лак*.
— Ко да ће дѡшлу неко за нешта
питати.

драмѡсѡрка ж икрйа жен-
ска особа.

дрвѡйце с зб. *дем. и хий*.
об дрвѡе.

дрли'а ж неилодно, йсно зем-
льише. — Оно имāња што ймā
— свѡ дрли'е.

дрљазга ж и м (понекад
погрд.) *гломазна, несйрейна особа*.
— Куд ѡде она дрљазга.

дрѡбеж м зб. *сийан новац*,
сийнина. — Откуд ми вѡлики
дрѡбеж у ѡѡпу.

дубйњати, -āм несвр. *йре-*
дубоко койати (йриликом окопаван-
ња кукуруза, башйе и с.л.).

дўвања ж *вейровийо време*.
— Трѡба се тѡплити кад је вакā
дўвања.

дўги'а ж име дугачкој овци.

дўнāвка п **дўнāвка** ж име
круином домаћим живѡйињама а.
овци. в. *крави*.

дўња п **дўња** ж име круиној
овци.

Ђ

ђавѡлуша ж а. *ђавѡлсйа*,
несйанина девојчица. — Ено йдѡ
мѡја џавѡлуша. в. *име немйрној*
овци.

Ж

жабљāк м *жабокречина*. —
Чйстйм бўнар од жабљāка.

жāрка ж *ужарени комадић*
дрвѡа, жйшка.

жгљāк, -пка м зглоб. —
Бѡлѡ га жгљāци.

женскарйца ж *женско дейе*.
— Ймам једног мушкарчиња и
двй женскарйце.

жѡтовац, -ѡвца м *жѡтѡлац*.
— Ош сўтре звати жѡтѡвце.

жйла ж 1. *издржљива, жй-*
лава женска особа. — Не можѡ
жйла лāко д ѡзѡбѡ.

2. *боранија чије су махуне*
жйлаве. — Жйла се не можѡ д
ўкувā тākѡ брзо.

жйло, -ѡ м *издржљив, оййѡ-*
ран, жйлав мушкарцац. — Жйло
је тврд кѡ кāmѡн.

жйц (обично поновљено) *уз-*
вик којим се гѡведа йѡдсйрекавају
на ѡбадање.

жўја ж име овци жсуйѡј око
очију или ушију.

жўјац, -йца м име йѡйлу жсуйѡ-
йѡг йѡрја.

жўкица ж в. *жсуйа*.

жўтуља ж име *крави жсуйѡ*
длаке.

3

забѣчити се, забѣчѣм се свр. ир. *найравнији се важсан, заузеији шобозис достѣојансѣвено држање*. — Забѣчила се, нѣког нѣ гледā, дѣгла главу па сāмо љпѣја љснама.

завалит, -а, -о *који се налази у долини (о земљинију)*. — Њне су кѣне на завалитѣм мјесту.

завалѣница ж погрд. *лења, шрома жсена*. — Завалѣница пѣсла не отарашавā.

заватка и **заватка** ж било *каква омања љосуда којом се може немиѣо захваиѣији*. — Дѣдāј ми какоу заватку да заитѣм жѣта.

заворањ, -рња м *гвоздени клин на јарму*. — Мѣтни заворањ па ѣндā укѣши гѣведа.

заврѣжен, -а, -о *неумешан, несѣреѣшан, смеѣшен*. — Дāвно би ѣѣн покѣси ѣѣ да нѣје накѣ заврѣжен.

заврѣжѣник, -ѣка м *несѣреѣшњакѣвиѣ, смеѣшењак*. — Заврѣжѣник започнѣ триста пѣслѣѣвā, а ниједан да отарасѣ како валѣā.

заврѣжѣница ж *несѣреѣшна, смеѣшена жсенса особа (обично љри обављању домаћичких љослова)*. — Ајде, заврѣжѣнице, пожѣри. Нѣшта нѣси урадила, а цѣло јѣтро тѣцāш пѣ куѣи.

завтѣвати, завтѣвāм несвр. *зайѣиваѣији, зайѣвараѣији, зайѣушаваѣији неку љукоѣину (на љрозору, зиду, бурѣију и сл.)*. — Завтѣвала сам рѣпице на прозору, ал ѣпѣ дѣвā.

завтѣти, завтѣѣм } свр.
завшати, -āм } *зайѣији-ѣији, зайѣворѣији, зачѣиѣији, зайѣушѣији какоу љукоѣину*. — Иди завтѣ бѣре, цѣри рāки ѣа. Завшала сам свѣ рѣпице на пѣнѣцеру.

загѣсити се, загѣсѣм се свр. ир. *начинѣији се гѣса, гѣсѣодин, найравнији се важсан*. — Загѣси ѣѣ се па нѣког не пѣзнā.

загрѣжљивица ж *загрѣжљива, свадљива жсенса особа*. — Нѣсам трѣбала загрѣжљивици нѣшта гѣвѣрити, ал нѣ знадо како ѣе.

загрѣжљѣвша м *загрѣжљив, неѣреѣљив мушѣкарац*. — Нѣмош тѣ нѣшта кад загрѣжљѣвша пѣчнѣ да тѣрā пѣ свѣме.

загуљѣник, -ѣка м вулг. *задрѣи, својеглав чѣвек*. — Бѣжи од загуљѣника.

загуљѣница ж вулг. *задрѣи, својеглава жсенса особа*. — Нѣмāј пѣсла са загуљѣницѣм.

зāдиљѣ прил. *дуже (у временском смислу)*. — Ти ѣста зāдиљѣ ѣд нāс нā слави.

зāдланиѣи, -ѣм свр. *ударѣији некога дланом, онамарѣији*. — Ако те зāдланиѣм, вѣдиѣеш свѣг бѣга.

зāдљѣ прил. *в. задѣље*. — Чѣвѣ ѣвце зāдљѣ ѣд нāс.

зāдѣлити, зāдѣлим свр. *халалѣиво загрѣсији*. — Зāдѣлила кѣмāд пѣгачѣ, само гѣжвā, нѣшта не гѣворѣи.

зāђевѣчāр м *онај који изазива задевице*. — Пѣсвађā ѣ онај зāђевѣчāр, ѣѣдоше љѣди изгинуѣи.

зāкѣс м *део ливаде који се ѣдрѣди за кошење у краѣим ѣѣкосима*. — Д ѣстерāмо јѣш ѣвāј зāкѣс па да ѣдморѣмо.

закрвāвичѣти, -ѣм свр. 1. *закрвāвиѣији ѣчѣма (обично од ѣѣѣа)*. — Закрвāвичѣѣѣ ѣчѣма па га страшно пѣгледати.

2. *наѣији се, ѣѣији се*. — Закрвāвичѣѣѣ нā свадбѣи па се само љѣљā пѣ бāшчи.

заладак, -тка м део земљишта обухваћен хладом. — Сједи мало у заладак, те се одмори.

замлата ж и м незграјна, шрајвава особа. — Он је читава замлата.

запаљеник, -ика м (обично погрд.) човек у годинама који жури за женама, женскарош. — Вишти оног моторог запаљеника, само гледā ђе ђе женско видити.

запаљеница ж погрд. неморална женска особа. — Има запаљеница на све стране.

запандрчити, -андрчѝм свр. несирејно, како било нешто ставиши на се, заденуши за њојас и сл. — Скочи, запандрчи пушку на леђа и побјеже.

заравњак, -њка м мала зараван на брдовитом земљишту. — Ено ти оваца горе на заравњаку.

зараженик, -ика м вулг. мушкарац који се дружи са женама лаког морала. — Чим нђћ, зараженик прђко плота па у село.

зараженица ж вулг. жена лаког морала. — Чувāј се ти зараженица.

зāраслина и **зāраслина** ж ѝтек зарасла рана. — Још ме бдлий ова зāраслина.

заринглити, заринглим свр. закључаши враиша њомоћу резе, замандалиши. — Зарингли врата.

зāров м лом, неред, кри (у кући, дворишту, њиви и сл.). — Кдликѝ ми је зāров у кући, стид ме кад нђко дођђе.

зарчинити се, -ѝм се свр. наљуиши се. — Зарчинио се њ с кѝм нђђ да говорѝ.

заћаушити, -ѝм свр. јако, снажно удариши (обично шамаром). — Нђмђј да те заћаушиш.

зацаклијати, -ам свр. I. засвѝлуцаши, ужагриши (обично

очима). — Зацаклијала очима ко жѝркама.

II. ~ се засијаши њојуи сѝакла, заблѝаши се. — Зацаклијало се нђбо, њђје облачка.

зашајати, -ајатѝм свр. I. њосѝавиши неки ѝредмеѝ на незгодно, ѝролазно месѝо. — Штђ си ђрмāн зашајатио? Нђ можђ њѝко прђћи.

2. заузѝи досѝа ѝросѝора, заѝремиши (о ѝредмеѝима). — Зашајатио ми ђрмāн читава сђбу.

заштђкавити, -ѝм свр. заринглиши. — Заштђкавидђ врата.

звђнара ж I. име овци која носи звоно.

2. погрд. жена која сувшише гласно ѝрича. — Звђнаро једна, кад прѝчаш, чѝђ се на Крстову главицу.

зврђцалица ж воћка (обично шљива) која ѝри ѝрешѝу одскочи далеко од сѝабла. — Покупи зврђцалице!

згрāнуља ж ѝрешѝерано љуиша жена. — Је л те тђкла она згрāнуља?

згђра и **згђра** ж (обично погрд.) њовијена, њогрбљена женска особа.

згурāница ж у њојачаном значѝу: згура. — Згурāнице, ђстави ме на мѝру.

згђро, -ђ м (обично погрд.) њовијен, њогрбљен мушкарац.

зђкуља ж име крави зеленкаѝѝе ђлаке.

зђљка ж лѝсий зђља. — Одбђри кђјђ зђљку.

зђчија | ж зб. им. од зђц,
зђиње | зђчеви. — Ызгђђала зђчија калеме. — Ызјђде зђчиње сѝв кђпус.

зидāница ж кућа озидана цѝглом. — Има кђћу зидāницу.

з^нѣвало с *наклајало, брб-
љало*. — Оно з^нѣвало не затвара
уста по читав дан.

зјалѡв, -ова м погрд. *бес-
йосличар, нерадник*. — Нйшта нѣ-
ма ђд његѧ, вйж да је прѧвй
зјалѡв.

златибѡрка ж *име овци*.

златуља ж *име крави жуѡио-
сјајне длаке*.

злѡбѡр злѡбери ж *жиѡио за-
расло у коров*. — Изби ми ова
злѡбѡр ђчи. Кѡљам злѡбѡр, рѡке
искрѧви.

зловрѧти, -ам несвр. *до-
сдно йричайи, наклайайи*. — Нѣ
мож га слѡшати, само зловрѧѧ.

зѡбљика ж *зобена сѡабљика*.
— Свѧ зѡб полѡгла, ѧма ниједнѣ
зѡбљикѣ нѣмѧ ѡспрѧвно.

зрѡла ж *зрео воћни йлод*. —
Ўзми којѡ зрѡлу, баѡи тѣ зѡленѣ
јабучурине.

зрѧа ж *име грахорасѡјој бе-
лој овци*.

И

йвѡр ж зб. *иверје*. — Пѡкупи
тѡ свѡ йвѡр.

йвѡрка ж *одљусак, оѡйѡадак
од дрвѡиѧ*. — Ўзми йвѡрку па
прѡцѧрѧј вѧтру.

йвѡрчица ж *дем. и хиѡ. од
иверка*.

извалѡтати, -ам свр. *исѡћи,
изрезайи, исцѡйайи на круѡине ко-
маде*. — Нйси лѡцкѡ исц^нѡпѡ
дрѧа, само си извалѡтѡ да прѣ
бѡдѡш гѡтов.

изглѡдати, изглѡдѧм несвр.
оцѡкивайи од некога йѡмѡћ. —
Не изглѡдѧм јѧ ђд његѧ нйшта.

издерак, -рка м *йѡхабани, из-
ношени деѡ одеће*. — Нѡсйш тѡћѣ
издерке.

йрјѧк м *сирѡмах*. — Йдѣ гѡ
кѡ йрјѧк.

искѡљати, искѡљѧм (-ѡљајѡ)
свр. *умрѡйи, уйрѡйи храну
(обично месо) йриликом йриѡрема-
ња*. — Искѡљѡ нѡ мѡсо, нйко га
ѡкусити нѡћѣ.

искѡбити, йскобйм свр. *изо-
сѡавйи неког од ѡстѡлих йрили-
ком даѧња каквих йѡклона, ли-
шйи га дара*. — Свйма дѡдо
пѡнешто, а ѡѡ искѡби.

искѡпѡћити се, -ѡпѡћйм се
свр. *искривйи се*. — Ископѡћило
се с^нѡѡно, подѡпри га бѡлѣ.

испѡљати, испѡљѧм (-ѡља-
јѡ) свр. *исйрѡйи (обично одећу)*.
— Штѡ си тѧкѡ испѡлѡ кѡшуљу?

испорѡбити се, -ѡрѡбйм се
свр. *лећи йѡребарке*. — Испорѡ-
биѡ се на крѡвет кѡлико је
дѡг.

истолѡчити се, -ѡлѡчйм се
свр. *избѡчйи се*. — Истолѡчиѡ
се јѡнчић, нѡћѣ да вѡчѣ.

йшицати, -ам свр. *оном.
ишибайи йѡанком, савййљивѡм ши-
бом*. — Бѡцу трѡбѧ йшицати кад
млѡго ѡвѡлишѡ.

йшћумйѡати, -ам свр. I. *из-
неѡћайи од сѡарѡсиѡ*. — Бѡга
ми йшћумйѡала, тѡшко да ѡго-
динй.

II. *се добро се исѡћи (обич-
но о месо)*. — Йшћумйѡало се
мѡсо дѡбро, трѡбѧ га вѡдити.

йшчѡћалица ж *особа која
се йрѡйѡранѡ чуди, која се за све
и свѡйиѧ ишчѡћѧва*. — Јѧ са
йшчѡћалицама не мѡгу ни да раз-
гѡвѧрѧм.

Ј

јѡбѡме рѡчца за йѡйврѡћѡвање.
— Па јѡбѡме, тѧкѡ је.

јѡбука ж *име овци*.

јѡбуковѧк м *йрѡдмѡй од јѧ-
буковог дрвѡиѧ*. — Подѡпри клѡд-
њѡ јѡбуковѧком.

јаге (обично поновљено) узвик којим се вабе жагањци.

јагода ж 1. куйина. — Набѣри јагѣдѣ.

2. име овци.

јакуљача ж вунена каја која је тако илећена да шийиши од зиме главу, уши и враи. — Навуци јакуљачу, виш како је зима.

јавади'а ж зб. у хий. значењу: жагад. — Стой тутањ јавади'е по ливади — то само тйтра.

јањчѣк, -ѣка м обор у који се заиварају жагањци. — Затвори јањце у јањчѣк.

јападара ж земљишије које је окренуто западу и мање изложено сунцу, неилодна, љосна земља. — У нашѣј јападари слабо йдѣ усјеви.

јаслѣча ж погрд. брбљива женска особа. — Она јаслѣча свѣ нас ѣкалпй.

јѣвтичав, -а, -о шуберкулозан. — Јѣвтичава је ѣна, кѣжѣ.

јѣвтичѣр м погрд. шуберкулозан мушкарац.

јѣвтичара } ж погрд. шуберкулозна
јѣвтичѣрка } женска особа.

јѣдинштина ж малобројносй чланова у йородици. — У нас је вѣлика јѣдинштина. Свѣ ѣчло ѣт кућѣ.

јѣднйм прил. јѣдном, јѣданйшй.

јѣзава ж вода која се йосле йойлаве или бујне кише задржава у удубљѣњима на земљишйу. — Не могу д ѣрѣм кад су вѣликѣ јѣзаве.

јѣпар узвик којим се ваби вейар.

јѣрѣзан, -зна, -зно бесан, луйй. — Бй'ѣ сам јѣрѣзан на њѣгѣ.

јунда ж име крави.

јунѣди'а ж зб. у хий. значењу: јунѣд.

К

каја ж хий. од крава. — Мѣја мѣла каја.

каја и **каја** } (обично по-
кајса } новљено) уз-
вик којим се ваби крава.

кајуна ж име крави.

калакѣрница ж зб. мангуйарија; олош, шљам. — Кѣд њй се стѣлно скѣпља нѣка калакѣрница.

калѣпера ж име овци.

калућѣрка ж име црној овци.
каменйк м несрейнйк, ѣчајник. — ѣста каменйк без йће йкогѣ.

каменица ж несрейнйца, ѣчајница. — Каменй се каменица. Свѣ јѣј стѣку пѣклѣше, ћѣцу у рат одвѣдоше.

камѣњача ж каменйшо земљишије. — Дѣбро рѣдиле шљйве у камѣњачи.

камѣњце с зб. дем. и хий. од камење.

капница ж кай. — Пѣде ми капница сѣ стри'ѣ на главу.

кастйжало с погрд. онај који својим йосйуйицма брука, срамошйи, бесйидник, срамошйник. — ѣкастйжѣ кастйжало и ѣца и мајку.

кастйжара ж погрд. бесйидница, срамошйница. — Знам њѣ. Кастйжара је ѣна.

кастйжати, кастйжѣм несвр. брукашйи. — Кастйжѣ по цѣлѣм сѣлу.

кастйжѣћ, -ѣћа м погрд. в. кастйжѣало. — ѣбрука ме онај мѣј кастйжѣћ.

кркљо, -ē м погрд. *човек који јако и ружно кашље*. — Кашљē кркљо, нē мож га слѹшати.

крљадљика ж *нашѹо комад дрвѣта*. — Накупи крљадљикā да наложимо ватру.

крљађе с зб. *чворновата дрва, крљад*. — Крљађе је добро турити под казан да држи ватру.

крљати, -ā несвр. *ићећи с великом буком (о води)*. — Нē чу ништа, крља вода.

крљештити се, крљештѣм се несвр. *појреко гледајући (у бесу, љушњи, мржњи)*. — Немōј се на ме крљештити него рēци шта дѣш.

крмѣљивша м погрд. а. *крмѣљив човек*. — Отри крмѣљ крмѣљивша. б. *лењ, млишав човек*. — Корāчи бржē крмѣљивша, нē носѣш колац у леђима.

крмећак м *обор за свиње*. — Истерāј вѣпра из крмећака.

крвѣрошчић м *јунац без једног рога*.

кртољити се, -ѣм се несвр. *о беби: у задовољству ѣравити покрѣше ногама и рукама*. — Мѣт-ни д^н ѣте на кревет нек се кртољи.

крупнѣжевина ж зб. *оно што је крујно, што је велико, што се својом величином издваја од осталог (обично о одраслијим сѣабљикама разних биљака, о крујно исцѣпаном дрвима и сл.)* — Избаци ту крупнѣжевину из ѣт-кодсā.

крѹша ж *име овци*.

крѹшковāк м *ѣредмет на-чињен од крушковог дрвѣта*. — Иструли^о крѹшковāк, трѣба дрѹгѣ дѣрек ѹдарити.

крѹшковѣк м *вода у којој се киселе крушке*. — Напи се крѹшковѣка па ме сад болѣ трбу.

кѹва м *име овну*.

кѹкача ж *краћа дрвена моћка са куком на врху која служи за дохватање удаљенијих грана са зрелим воћем*. — Д ѣмāмо кѹкачу свѣ би ове дāљē гране доватили.

кѹкља ж *шалѣ. мршава и висока женска особа*. — Ёно кѹкљē ѣдē ѣзгō.

кѹкљо, -ē шалѣ. *мушкарац који је мршав и висок*. — Ајде, кѹкљо, да задѹвāнѣмо.

кѹљати, кѹљам (кѹљајѹ) несвр. *полако и ѣрезно жѣти жшѣо зарасло у коров*. — Кѹљасмо од рāнōг јѹтра дō ноћи, ѣчи нам искѣчише.

курјāкуша ж (обично пл.) *в. бушара*. — Не мōгу јā курјā-кѹшā вишē чѹвати.

кѹсо, -ē м *ѣѣао крајњог рѣа*.

кутѣшак, -шка м *мала ку-шѣја из које сѣока мѣже мекѣње или једе зрнашѹ храну*. — Пѹн сам кутѣшак жѣта дāла крāви.

кучѣвара ж *шорба у којој се држе кучине*. — Умā двē године кāко ми ѹ подруму стōи кучѣвара са кѹчинама.

кѹчѣње с зб. *им. од куче, ѣашчад*. — Нападе нас нѣкō кѹчѣње.

кѹштро, -ē м *симѣаичан дѣчак или младић*. — Бѣ си кѹштро?

Л

лабуша ж *пошрбушна свињска кожа са сланином*. — Свѹ су пршуту дрѹгѣ појли, а нāма је само лабуша остала.

лāзāрка ж *име овци*.

лāјара ж погрд. *сувише ѣрич-љива женска особа, жѣна која воли да оговара, абрѣоша*. — Немōј тѣ лāјарē слѹшати, ѣна само пртљā.

ландара ж погрд. *особа која је склона бесиосличењу, луштану, неозбиљна, несавесна особа.* — Неху да ми ко'екаке ландаре солѣ памѣт.

лѣсица ж *име хийрој овци.*
лѣтѣнка ж *име ѿшѣуно белој овци.*

лѣвесити, -ѣм несвр. *биѣи слабог здравља, биѣи болесѣан, боловаѣи.* — Лѣвесѣм само, нѣмѣ ѿд менѣ нѣкакѣ вајдѣ.

лѣвити, -ѣм губиѣи време, залудничиѣи. — Ёно ѣ лѣвѣ гѣре у Костоѣевићима.

лѣдара ж *сувише хладна ѿро-сѣорија.* — Да се цркнѣ од зимѣ у лѣдари.

лѣђѣшца ж *дем. и хий. од леђа.*

лѣгара ж погрд. а. *жсена која иде од куће до куће и оговара, аброноша.* — Лѣгаре ударѣ јѣдна мѣмо другу кад ѣмѣ шта да се прѣчѣ. в. (обично пл.) в. *бушара.* — Нѣсу ово ѿвце него лѣгаре, само трчѣ јѣдна прѣко другѣ.

лѣцати, лѣцам несвр. в. *левесѣи.* — Нѣѣ кѣкѣш лѣцала, бѣла ѣ здрава.

лѣвса } ж погрд. *мршава,*
лѣвсара } *болешљива жсена-ка особа која је уз ѿо и лошег каракѣтера.* — Свађѣ се лѣвса с ким стѣгнѣ, а јѣдва дѣшѣ.—Што не лѣвсуѣш јѣдним, лѣвсаро!

лѣвсѣћ, -ѣћа м погрд. 1. в. *ливсо.* — Нѣмѣ теби, лѣвсѣћу, дѣга живѣта.

2. *фиг. смрѣи.* — Дѣшѣ ми лѣвсѣћ, ваљѣ мрѣѣти.

лѣвсо, -ѣ м погрд. *болешљив, а уз ѿо, и некаракѣтеран човек.* — Бѣ лѣвсо мѣжѣ кѣсити.

лѣпав, -а -ѣ нејак, слабаѣан.

лѣсичара ж (обично пл.) *ѿогрдан назив за кокоши.* — Упро-пѣстише нам лѣсичаре сву бѣшчу.

лѣст м *лисник, млињак.* — Укресѣ сам двѣ лѣста.

лѣтвара ж (обично погрд.) *нејака, млишѣава жсена особа.* — Нѣ можѣ лѣтвара снѣпа пѣнѣти.

лѣжина ж *ѿомѣѣина.* — Чѣ-вај крѣву док нѣ паднѣ лѣжина, мѣжѣ пѣјсти.

лѣндрав, -а, -ѣ који није вре-дан, леѣ, немаран. — Вѣш какѣ је лѣндрав, вѣчѣ нѣгу за нѣгѣм.

лѣндро, -ѣм а. *леншиѣина, ле-нѣвац.* — А ѣ ѿн је лѣндро, сѣмо дрѣѣмѣ кад ѣдѣ. в. *име лењом вола.*

лѣотре ж *мердевине.* — Узми лѣотре и пѣпни се на тѣван.

лѣудѣба ж погрд. *глуѣа, ѿриѣросѣа жсена особа.*

лѣунтара { ж погрд. *бесѣо-*
лѣњара { *сличар, лушѣли-*
ца. — Прѣѣ нѣкѣ лѣунтара.—Лѣ-њаро јѣдна, што штагод нѣ рѣ-дѣш!

лѣчевина ж *луч.* — Лѣчеви-на дѣбро гѣрѣ.

Лѣ

лѣѣлак, -лѣка м *леѣшник.* — Још нѣсу зрѣли лѣѣљци.

лѣѣнка ж *моѣика на којѣ се дрѣже и суше низови дувана.* — Унѣси лѣѣнке дѣѣ кѣша.

лѣѣс м *дрвена најрава начи-њена од дасака (које су размакнѣше јѣдна од друге и ѿриковане за ѿри-чѣѣири уздужне даске) којом се ѿвеђава ѿвриѣина кола или саѣница.* — Тѣри лѣѣс на сѣнице, па ѣјмо сѣѣѣна да дѣтерѣмо.

лѣѣскѣѣе с зб. *им. од ѣска.*
лѣѣсковѣк м *ѿруѣи од ѣско-*
вине. — Одлѣмо кѣи ѣѣсковѣк.

лѣѣкнути, -нем. свр. *јако,*
снажно ударѣи. — Нѣмѣј да те лѣѣкнѣм прѣко носа!

мѡрāvка ж *име круиној крави.*

мрāvиѡац м *мрāvиѡак.*

мрāvиѡе с зб. *им.* од *мрав,* *мрави.* — Гмизѡ мрāvиѡе по земљи.

мрāvци м пл. у изразима: *под ѡђоше ме и побѡше ѡзā ме ~ ѡреѡрнух од беса, зайреѡшћења, изненађења и сл.*

мрквица ж *ѡреѡња чији су ѡлодови црне боје; ѡлод ѡакове ѡреѡње.* — Рѡдила мрквица, свā се ѡ земљу сāvила.

мртва ж *мршава, онемоћала женска особа (обично сѡарица).* — Мртва нāчисто смртовала.

мртвача ж *ѡсна, неѡлодна земља.* — Не вр^нѡдѡ мртвачу ѡубрити.

мрत्वѡлез м (понекад погрд.) *човек слабог здравља, болешљив човек.* — Смā ѡ кући двā мрत्वѡлеза.

мрत्वѡлѡзан и **мрत्वѡлезан**, -зна, -зно *који је неѡак, болешљив, млиѡав.* — Неѡкако су ѡни свѡ мрत्वѡлезѡи.

мрत्वѡлезина ж погрд. *особа слабог здравља, болешљива, млиѡава особа.* — Ниѡе нāшѡ неѡкѡ добру ѡѡвѡјку, него дѡвѡ ону мрत्वѡлезину.

мрत्वѡлезити, -ѡм несвр. *бити слабог здравља, често боловати.* — Ма штā ће рāдити, мрत्वѡлезѡ сāмо.

мѡзѡвнā само у изр. ~ к р а в а, *крава која се музе.*

мѡрга м *име вољу ѡамножуйѡе длаке.*

мѡргуља ж *име крави ѡамножуйѡе длаке.*

мѡтāљ м погрд. а. *муѡав муѡкарац, муѡавко.* — Мрмлā нешто онај мѡтāљ. в. *глуѡавко глуѡак.* — Мѡтāљ ни једне н ѡми да рѡкне.

Н

нāбѡшати, нāбѡшāм свр. *мāрљивим и сѡрљивим радом усѡиѡно обавѡиѡи неки ѡеѡак ѡсао (нāѡеѡи досѡа снѡйѡва у жиѡу обраслом у коров, нāбраѡи ѡуно куйѡна, нāкуѡиѡи већу количину шљива ѡалих ѡриликом ѡреѡења у коров и сл.).* — Нāбѡшā се дѡста снѡпља ка се жѡѡе цѡли дāн. Нāбѡша јā пѡну кѡтицу јāгѡдā.

нāвѡјшти се, нāвѡјштѡ се свр. о небу: *навѡћи се црним облацима, нāѡмуриѡи се.* — Нāвѡштило се неѡбо, дѡће кѡша.

нāврѡшак, -шка м *део чарāје који обухвāѡа ѡрсѡе, врх чарāје.* — Зāметно је плѡсти нāврѡшке.

нāдбир м *лиѡиѡе које расѡе на дѡеѡм делу сѡабљике дувана.* — Лѡиѡе од нāдбира је пѡно земљѡе.

нāзāјд^н прил. *зajедно.* — Ајде да рѡчāмо нāзāјд^н.

нāзѡр прил. *на силу, с ѡешком муком, јѡдѡ.* — И што јѡдѡм, јѡдѡм нāзѡр.

нāковѡљати, -āм свр. *нāрāђаѡи досѡа деце.* — Накѡвѡљала ѡечѡрлиѡе, па сад не знā штā ће с ѡјма.

нāкосѡвити се, -ѡсѡвѡм се свр. *нāљуѡиѡи се.* — Накосѡвила се неѡкѡ јāде, ни с кѡм не гѡворѡ.

нāкошмѡрити се, -ѡшмѡрѡм се свр. *нāмргѡдиѡи се.* — Кад^г се нāкошмѡрѡ, јā ѡѡму не прилāзим.

нāлѡжити, нāлѡжѡм свр. *исѡѡниѡи слāмњачу слāмом или вуном јасѡук.* — Јѡси ли нāлѡжила слāмњачу?

нāмрскати, -āм свр. *исковрѡаѡи косу.* — Она л^нѡпо кѡсу нāмрскала.

нāод мѡркѡ прил. *одмāрајући се.* — Жѡли смо нāодмѡркѡ.

наокругалац прил. *около, наоколо*. — Нè жўримо па одосмо на округалац.

на палипёр прил. *на брзу руку, брзо*. — Нèдā кйша нйшта рāдити. И што ўрāдимо свè на палипёр мбрāмо.

напромашкè прил. *у йогод-ној йрилици, у йогодном шренушкy*. — Цèб дан кйша пāдā и прèста¹è, те напромашкè жæéмо.

напўтарити, -йм свр. *йос-лайти, уйуйиши некога негде с неким циљем*. — Напўтариле га нй-зй двй да ў нās йштè пāре.

нараван, -вна, -вно *йовучен, ших, миран*. — Наравна¹ è она, са свйма ÷е се дòбро слāгати.

наремўжити се, -ёмўжйм се свр. *в. накошмуриши се*. — Нарёмўжй се пòнекад па јој нйшта нè смйш рèи.

насторањ м *йодлога од гра-ња, бујади, сламе и сл., која се, као зашишиа, сйлавља око коца за који се дене сено или кладња*.

натоврсти се, -рзём се свр. *наћи се на смейњи*. — Натоврзли ми се и ðни сад кад ймā највйше пòсла.

нашевўрити, -евўрим свр. *разбарушиши*. — Нашевўри мāло навйлке да се бòлè сўшè.

недòмак м 1. *оно шйио није досйело до нормалног развијка а. дейиè недоношче; шакво младунче домаће живошйиње*. — Кад^т се д^н¹èте рòдй прè дèвèт мјесèци, ðно је недòмак. *в. недовољно развијен йлод неке бйлке*. — Нèмā мўруза да вāлā, свè нèкй недòмаци.

2. *мали йрсй на руци*. — Нè-ко кāжè за мāлй црст на рўци — недòмак.

нèизјèшан, -шна, -шно *који слабо једе*. — Пòтревй се пòнекад да¹ è и бравче нèизјèшно.

нèиспрāван, -вна, -вно *који чини нешйио рђаво, који сноси кривуцу за нешйио, крив, нейраведан, нейошйен*. — Нèиспрāван си чим ÷èцу пòдвāјаш. Трèбā свйма јèд-нāко да дāш.

ненāвид м *својеглав, шврдо-глав човек*. — Ненāвиде јèдан, кāко мòш тākò!

нèрāдиница ж *нерадиница*. — Дòшле ми на жетву свè сāmè нè-рāдинице.

нèред м а. *мушкарац који на скуйовима са одрèђеним церемони-јалом йрави исйаде и шакò нарушава ред*. — Он је ўв^н¹èк бй^тò нèред. *в. мушкарац који је неумерен у јелу и шйу*. — Само глèдā кāко ÷е се нāјести и нāпити, нèред јèдан!

нèредòван, -вна, -вно *йо-хлејан, халайљив*. — Нèмòј бйти нèредòван, бй^тè и тèби да јèдèш и пй¹èш.

нèредòвнйк, -йка м *в. нered* (б). — Нèмā вè^тèг нeredовнйка ðд нèгā кад^т се шта јèдè.

нèредòвница ж *женска особа неумерена у јелу и шйу*. — Она се нèредòвница нāпйла, па нè знā ни шта прйчā.

нèредòвштина ж а. *нered, изгред*. — Свакојакй нèредòвш-тинā ймā на свадбама. Тўче, свā-÷е, свāшта. *в. неумереносй у јелу и шйу*. — Нèредòвштина — тò ти¹ è кад^т се млòго јèдè, млòго пй¹è.

несмирèнйк, -йка м а. *онај који не може дyго да се задржи на јèдном мeшy, који је склон бурном, динамичном живошy*. — Онāј мòј несмирèнйк сāмо лўтā. Тòбож тражй пòсла. *в. несйашан, немиран дечак*. — ðнò нйсу ÷èца, ðнò су несмирèници. Само ÷авòлè и јўрè кò без глāвè.

несмирѣница ж а. она која је склона, бурном, динамичном ексивоју. — А и она је несмирѣница. Није да се скраси на једном мјесту. в. *несиашна, немирна девојчица*. — Несмирѣнице једна, што ниси ко остала хѣца!

непомѣница ж змија. — Ујела га, ћути, непомѣница.

нечастиљаќ м фиг. сувише немиран дечак. — Нечастиљаќи једни, што се не смјриће.

нећист ж *измеи*. — Не мош путем прѣћи од нећисти!

ноктити, -им несвр. *радиши ишиав, замешан ѿсоа (иќаши ћим, илеси, веси, низаши дуван и сл.)*. — Ја сам ноктила и дан и ноћ да би што прѣ йзаткала ћилим.

нудамо прил. *онуда*. — Ну-дамо йма гљива.

Љ

њикати, њичѣ несвр. о говедима: *рикаши исиушијајући ваздух кроз носне дуље*.

њуњкало с погрд. *онај коме ири говору део ваздушне сифрује иде кроз нос*. — Њуњкало само њуњка.

њуњкати, -ам несвр. *говориши кроз нос, мрмљаши*. — В. пр. под њуњкало.

О

обртѹшка ж *дашчица за уи-врђивање зашворених враица (обично враица на иодруму или шитали), засун*. — Јеси окрѣно обртѹшку на вратима, ућѣ крмци у подрум.

оглабак, -ашка м оно ишио је оглодано (обично коси или огризак од какве воћке). — Баџи тај оглабак па узми лепо паће мѣса.

огрљаџи м пл. *делови чарайе који обухваијау део ноге око чланака*. — Пожурѹићу да данас и огрљаќе исплетѣм.

огрт м а. *друга койња кукуруза*. — Скоро ће почѣти и огрт. в. *време у које се огрће кукуруз*. — Дѣлазила је неће уз огрт.

одаламити, -аламим несвр. *снажно ударити шамаром, ѿсницом или неким иредмешом*. — Ма одалами га мѣткѣм па нек се чѹди.

одвилаћити, -иланим свр. I. *одломити, одрезати, одсећи*. — Одвилаћио пѣла сомѹна. Ко одвилаћи вѣлику грана с мѣе трѣшњѣ!

II. ~се *одломити се*. — Одвилаћила се највѣћа дѹдова грана.

одерак, -рка м } в. *издерак*.

одерина ж } — Нѣћа више носити његови одераќа. -Нѣсш туће одерине.

одједнома прил. *све у један мах, заједно, одједануш*. — Она свѣ стрпа одједнома у лѣнац.

односит, -а, -о иун себе, *надмен, ображен*. — Не волим ја ко је односит.

односити се, односим се несвр. *бити ображен, иравити се важан*. — Пѣчѣла се односити па ни с ким ни да прогѣворѹи. Не ваља му што се мѣдо односи.

одношљив, -а, -о в. *односий*. — Нисам знала да је она наќо одношљива.

одоврат *узвик којим се заирегнущи волови иодсѣрекавају на окрѣиање ириликом ишѣривања бразде*.

одрвтинити, -им свр. *осѣриши, оматориши*. — Одрвтинио, нѣма ништа ѣд њѣга.

окавѣдати, -ам свр. *дуго се задржати*. — Ајмо кѹћи, окавѣдасмо ѣвде.

окиш *узвик којим се заустављају зайрегнути волови.*

окишање с *кишовито време.* — Би љѣтос окишање, ништа нѣ стигосмо урадити.

оклавати, -ам несвр. *извлачити неког од каквог љосла, заштитивати га од њешког рада.* — Ја сам њѣга гаила и оклањала кад год сам мѣгла.

оклѣмпити се, оклѣмпим се свр. *погнути главу од неуривајности због нечег рђаво учињеног.* — Сви га подѣше грдити. Он се оклѣмпѣ и оде.

окоп м а. *окојаване кукуруза.* — Подѣ ове годинѣ рано окоп. б. *време кад се окојава кукуруз.* — Подвадише се њизѣ двѣ нѣђе уз окоп.

окут, -и и -ути ж *окука, кривина.* — На прѣвој њеш се окути сргати у поток како си натоварио.

оно с зам. у пеј. значењу: *он, она (за мушку или женску особу која чини нешто рђаво).* — Ја рекла насамо Станку, и замисли, оно разгласило по целом сѣлу. Рекла сам јој да ћути, а оно опѣ свашта о мѣни прича.

о-ојч *узвик којим се заустављају говеда (обично уйрегнути волови).*

опарависати, -ишѣм свр. *погодити, пошрефити (обично при каквој оријентацији).* — Не могу д опаравишѣм ѣе међа.

опаћерити, -им свр. *изгрити, марширути, наружити.* — Ја сам њу опаћерила и вишѣ ми нѣ идѣ у кућу.

оплет м *пруће (обично врбово) које служи за олепшање ограда или обора.* — Идѣм да накрешѣм ѣе год прѣћа за оплет.

опричати, опричаѣм свр. *испричати.* — Опричај ми како је било.

орашина ж *љосласница од ораха.* — Орашина се спрѣма чѣсто за Бадњи дан.

орвати, -ам несвр. в. *рвати.* — Ено ѣецѣ орвају под кући.

орде м *име крујном, лејом овну.*

орлов, -ова м *оро.*

ославити, ослави свр. *безл. љојусити у хладноћи, ошолити.* — Мало је јутрос ославило.

основичаст, -а, -о *стабилан, чврсти (обично о предметима).*

отандрѣити се, -андрѣи се свр. *испасти, искоцити из прѣвобитног љоложаја, сјусити се ниже (о разним предметима или њиховим деловима).* — Опѣт се врата отандрѣила наниже.

отарашан, -шна, -шно *који брзо отарашава љослове, вредан.* — Зови Јлију за ашчију, он је отарашан.

отпрѣити, отпрѣим свр. *ојусити доњу усну (обично у љушњи).* — Отпрѣила му жена сурлу, ништа с њим не говорѣ.

отромбѣлити, -ѣмбѣлим I. свр. *љосити љром.* — Отромбѣлио ѣ он, јѣдва ѣдѣ.

II. ~ **се** *сјусити се ниско, ојусити се (о љрбуху, о нечем што се носи или вуче зайрегом).* — Отромбѣлио му се трбу, годтово му до кољѣна сшшѣ. Слѣмат се отромбѣлила нѣс кола па волови јѣдва вучѣ.

отчѣнути се, отчѣнѣ се свр. *љочѣти се ломити (о грани, о стабљници неке крујнице биљке).* — Отчѣнула се она шљивова грана што је најбѣље родила.

ѣчајкати, -ам свр. *осити, задржати се негде сувше дуго.* —

Очајка̄м на пи'аци за пѣт њла̄д̄а и њика̄ко ни толико њзбити.

очорѡкати, -ам свр. *оглода-иши косӣ*. — Очорѡка̄ј ове пӣлеће кѡсти, још ту мѣса њма̄.

оша̄јдарити, -ѡм свр. *в. одаламитӣ*. — Оша̄јдарѡ га у сред ва̄шера.

ѡшља ж бодљика на кошуљици ѡшеничног зрна. — Упала ми ѡшља у око.

ѡшља̄рити, ѡшља̄рим несвр. *залудничитӣ, дангубитӣ*.

ѡшље с зб. *им. од ѡшља*. — Пѡватало ми се ѡшље по пршњаку.

ѡшљика ж *в. ѡшља*. — Пуна ми кѡса ѡшљика̄.

П

паис узвик којим се вабе свиње.

паклић, -ѡћа м *кутица цигарѡша*. — Пѡпуши'о сам ѡба паклића.

памѣтати се, -ам се несвр. *ѡѡамѣћиватӣ се*. — Памѣта̄ј се, касно ће ти пѡсле бити.

пандрѡк м *ѡстѡшак сломене мошке, шѡѡа и сл.*

пандрѡковина ж зб. *кружнији ѡстѡци нечег изломљеног или исеченог (грања, коца, сѡабљике кукуруза и сл.)*.

папрењик м вода у којој се киселе ѡѡрике. — Не пи папрењик, ѡут је кој гѡд.

папричанӣ, -а, -ѡ који је *зѡѡирен*. — Јѣдосмо неку папричану чѡрбу.

парјоница ж *дрвена ѡсуда у којој се ѡере веш*. — Све прљаве кошуље турѡ у парјоницу.

паскала ж (понекад погрд.) *назив за млађе особе (обично младиће) склоне разноврсним несѡашлуцима*. — Причѡва̄ј трѡшњу од паскалѣ.

паспаль, -аља м *несѡашлук*. — Њстера̄ћа паспаль ѡс тебѣ.

патеник м *ѡнај који се злоѡѡити, јадник, мученик*. — Патеник сам целѡг живѡта и бићу до грѡба.

патеница ж *јадница, мученица*. — Нема̄ већѣ патенице ѡд њѣ.

патљи прид. *непром. уредан, чист*. — Њѡе ѡна њикад патљи била, ѡв'ѡек је била зарѡзана и прљава.

патрљак, -ља м *ѡѡѡадак од дрвета (обично шѡлѡси)*. — Стаѡо нѡгом на патрљак.

пашчиње с зб. *им. од ѡѡиче, ѡѡичад*. — Дѡлази нѡћѡм пашчиње на кѡрто.

пѣдевса ж *мучан, ѡскудан, ѡежжак живѡт*. — Пѣдевса је кѡд нас вељика̄. Не зна̄ нам се ни дан ни нѡћ.

пѣдевсити, -ѡм несвр. *ѡскудно живѡити, мучитӣ се*. — Пѣдевситмо ѡткад знамо за се.

пѣљати, пѣља̄м несвр. *ѡрљати (обично одећу)*. — Не пѣља̄ј ми капут, виш каке су ти рѡке.

пѣкуља ж *глинена ѡсуда за ѡечење меса*. — Дѡбро загри пѣкуљу, па у врућу турѡ јање.

пѣковина ж *ѡега на каквом воћном ѡлоду*.

пѣчан, -чна, -чно *размажен*. — Пѣчно ти је мѡлго д'ѡете.

пѣчити се, пѣчим се несвр. *ѡмиљаватӣ се*. — Неѡј се пѣчити, ти си вељики дѡчко.

пѡждѡлак, -ѡљка м *закржљали ѡлод (обично воћа или ѡврћа)*. — Ни једне̄ јабуке да ваља, све пѡждѡљци.

пѡл (обично поновљено) *узвик којим се вабе ѡмилићи*.

пилади'а ж зб. *у хѡи. значењу: ѡлад*. — Размиљила се пилади'а пѡ башчи.

пйле с део зајрежних кола у облику ћириличног слова п који сјаја осовину с јасиуком.

пилица ж млада кокошка. — Прднѣла ми још једна паница.

пйрга ж име кокошки сивкасиобелог йерја.

пирдѣан, -ана м гумени ојанак йроизведен у йиројској фабрици обуће. — Купила сам пирдѣане у Бајној Баши.

пирдѣанка ж в. йироѣан. — Сад р^ијетко ко ндси пирдѣанке.

питомача ж йлодна земља. — Лѣко је вама у питомачи, штѣ хемо мй што дрлије ймамо!

плѣза ж йраг саоница йо снегу, блашу или расквашеном земљишу. — Нѣко је вуда прдшѣ са соницама, вйш кѣликѣ су плѣзе.

планйнка ж име овци.

планути, планѣм свр. овлаш, йшек йолико ојраши, йројлакнуйи (обично судове).

плѣстати, -ѣм несвр. о снегу: йадаши у налешима, вејаши. — Сад у сѣлу сн^ијег плѣстѣ.

плѣтежнйк и онај који йрима йлашу.

плѣтежница ж она која йрима йлашу.

плѣча ж погрд. йлачљива женска осба. — Плѣча заплѣчѣ за најмйиу ситницу.

плѣчо, -ѣ м погрд. йлачљив мушкарац. — Штѣ си се сплѣкѣ, плѣчо!

плѣтара } ж йорба у којој
плетйвара } се носи йлеши-
во. — Пднѣла плетйвару, а забѣравила плетѣње. — Тури клувак у плѣтару, изгубиѣш га нѣје.

плѣтара ж погрд. аброноша. — Кад дѣѣ јѣсѣн, плѣтаре не ѣдмичу од плѣтѣва, само вѣдѣ ѣброве о жѣнидбама и уѣајама.

плѣвити, -йм несвр. брзо и много јѣсти (обично месо). — Плѣви ѣвнѣтину, брйшѣ кѣ мѣшава.

побамбрљити, -ѣмбрљйм свр. морално йосрнуши, осрамоиши се. — Нйко се нйје нѣдѣ да ѣ ѣн побамбрљити. Штѣ му је трѣбало да крадѣ!

поби'алица ж погрд. особа која воли да чѣсто залази у йуѣе куѣе. — Нѣ мош ручати од побй'алица. Свакй чѣс тумѣрну у куѣу.

повилѣнити, -йм некониро-
лисано се йонашаши (у ѣуиѣи, радоси и сл.). — Штѣ е теби! Смири се. Вйж да си повилѣниѣб.

пѣдаица ж улизница, йолйрон. — Улизйвале се пѣдаице свѣком.

пѣдбир м зб. лшиѣе које расйе на дну сйабљике дувана.

пѣдболица ж йѣдвољак. — Млѣго се уѣдѣлѣб, кѣликѣ му је пѣдболица.

пѣдврошак, -шка м зб. лшиѣе које расйе йри врху сйабљике дувана. — Пѣдврошак ми је нѣшто бѣлй од срѣдњака. Дѣшѣ нѣкако жуѣи.

пѣдгрлица ж доња греда на јарму. — Трѣбѣ пѣдгрлицу мѣло нѣвишѣ помѣи да се вѣ не би извѣкѣ из јарма.

пѣдѣтѣв м йрава која йочиње ницаши на йокошеној ливади. — Скѣро покѣси, а веѣ ѣво йзби пѣдѣтѣв.

пѣдрамак, -мка м краѣа мошкѣ која се ради лакшег ношења сйавља на раме исйѣд йерѣша. — Кад пѣтуриш пѣдрамак, лакше се ндси тѣрет.

пѣдрамити, -йм свр. сйавиши йѣдрамак на раме исйѣд йерѣша. — Дѣбро сам пѣдрамиѣо кѣлац, мѣгу нѣсити и да се не ѣдмѣрам.

подрéпњача ж женски њолни орган код животиња.

пòзврати, -ām свр. *ѡкуйи-ти зврцалице*; исп. зврцалица.

покупúшити, -у́пушим свр. у дем. значењу: *ѡкуйиши*. — Покупúшила свáкú шљиву.

полеђана ж део мембрана или иришака који обухвата леђа. — Исплела сам гòтово целу полеђану.

полбвњача ж погрд. неморална женска особа зашла у године.

полб'ити се, полб'им се свр. погрд. в. *оклемйиши се*. — Изгрди га на пасјe траље. Он се пòлб'и и òде.

понавильчити, -им свр. *скуйиши сено на навилке*. — Пожуримо да понавильчимо прè кйшè.

поњурити, поњурим свр. *ѡсрнуши на нос*. — Гледáј куд идèш, поњуришеш.

поприткати -ām свр. *ѡбишии у земљу иришке*. — Поприткај чáском башчу па áде д èдèмо.

попружати, *ѡѡружам* несвр. у дем. значењу: *ѡружашии*. — Јá сам нèму ўв'јèк попружала и лѣба и ш лѣбом.

пòпружити, -им свр. у дем. значењу: *ѡружии*. — Пòпружи ти нèму кòй динáр кад нйко нè види.

пòрта ж црквено дворшйе. — Рогáчичкá црква имá вѣлику пòрту.

пòс (обично поновљено) узвик којим се ваби шеле. — Пòс бóло! Пòс кáја!

посавуљати, -ām свр. *халайливо, брзо ѡјасии ираву*. — Посавуљаше гòведа свў нў траву по међи.

посијавати, посијавам несвр. *оговарии*. — Посијавá ме свўд по сèлу.

пòсјечити, -им несвр. *клайи свиње и овце за зиму*. — Тáмо пòд јесèн се пòсјечи.

пòскупица ж *ѡскуйљење*. — Òпè нèкá пòскупица и овè гòдинè.

постáтица ж дем. од *ѡсйиши*.

посўнути, пòсўнèм свр. *мало ѡсолийи*. — Посўни мáло чòрбу. фиг. *о снегу: ѡсйи у врло малòј мери*. — Посўно снèшчић.

потаирити, -аирим свр. *досйа се намучиши обављајући неки ѡсао*. — Потаирисмо данáс купèни с'јèно.

потáторити, -им свр. *ѡкрасии*. — Потáтори'о ми нèко свè бундиве.

пòтекáр прил. *ѡново*. — Мòрáм звáти пòтекáр жетòвце.

пòткуп м *куйљење ил'ива ѡйалих од вейра*. — Сáмо смо у пòткupu нáкупили двè кáце шљивá.

пòтолит, -а, -о *равничасйи, раван*. — Кòд вáс је тáмо пòтоли-то, нй'е брдòвито ко óвде.

пòтпорањ, -рњам (пл. пòт-порњеве, ген. потпорњевá, дат. -инстр.-лок. потпорњевима) *ѡдуйирач за сено, сламу или клад-њу*.

пòтрчан, -чна, -чно *који се ойиша о нешто шуђе, који све граби за себе, грамзив*. — Кáко је пòтрчан, свè би да 'е нèгово.

пòтўк м *мал' ваљкасиог облика са двема насйрамним дршкама који служи за уйабавáње земље*.

потўцалица ж погрд. в. *ѡбијалица*. — Она твòја потўцалица нйкад нй'е кòт кућè.

поћалавйскати, -ām свр. *шаль. брзо ѡјесии*. — Поћалавйскáј бурани'у па áјмо.

пошáпити се, пòшáпим се свр. *ѡсрамйи се*. — Ћути, нйш-та не гòвори, пошáпи се!

пропáсница ж она која не-
умешно руководи кућевним њсло-
вима (најчешће кухињским). —
Ма пропáсницо једна, што си
вóлику мáст сручила у лóнац?

прòсијан, -а, -о *разбориш*,
џамешан. — Она је прòсијана,
нèш је лáко прџварити.

просмијáвати се, -џáвá се
несвр. (обично безл.) *разведрава-*
иш се; *џрогреваиш кроз облак или*
маглу (о сунцу). — Просмијáвá се
òздò од Боснè. Просмијáвá се
с ñнце цèло јўтро, а нџкако д
òгријè.

протандр̀кати, -áм оном.
свр. *џроћи с великом буком (обично*
са заџрежним возилом). — Про-
тандр̀ка нèко з двòколицама пў-
тем.

пртèњача ж оно шџо је са-
шивено или скрòјено од конойáног
џлаина: *кошуља, шорба, џрекри-*
вач и сл. — Вџшè нџко нè носџ
пртèњаче, са се нòсè кўповнè ко-
шуље.

прт̀љача ж (понекад погрд.)
џрейтерано џричлива, бр̀љлива осо-
ба. — Прт̀љача не затвáра ўста.

пру̀туља ж *име крави*.

пру̀ђице с зб. *дем. и хиџ. од*
џруђе.

пр̀цикоза ж погрд. *уколџ-*
ца, џр̀зница. — Пр̀цикозо једна,
са сваким се закачџш.

пр̀чò-пр̀ч (обично поновље-
но) *узвик којиm се ваби овца да би*
џодојила жање.

пр̀ш *узвик којиm се вабе овце*.

пр̀шур̀лије ж пл. *сиџина роба*.
— Накуповò сам дòста пр̀шур̀-
лија.

пўњер м *мала, мрачна и дим-*
љива кућна џросџорија.

пўòр м *бели џеџео који се*
хваџа на жџици или на зайáленој
цигари. — Отрèси пўòр с цигáрè.

пўтко м *име џуџасџим дома-*
ћим живòџињама а. коњу б. веџру.

пушўр̀лије ж пл. в. *џришур-*
лија.

Р

рáбити, -џм несвр. *гр̀дишџи,*
џсовашџи. — Нèмòј рáбити, бòга ти.

равáшица ж *мала зараван на*
брдовџишом земљџишџу. — Èно џèце
јўрè се по равáшици.

рáжљика ж *ражана сџаб-*
љика. — Пòкупи свè рáжљике по
стр̀ђџишту.

развр̀тати се, рáзвр̀тиџм
се свр. погрд. *широм оџворених*
устиа смејати се, џлакаџи, викаџи
и сл. — Развр̀тила ўста од увета
дò увета, не мòгу да е слўшáм
како рўља.

разрў̀нити се, рáзрў̀ниџм се
свр. *расџлесџи косу сџлèтену у*
џлèтенице. — Разрў̀њила кòсу, кò
страшџило се начџнила.

рамèница ж *раме*. — Н ўмџ
да кòсџ па тўчè кòсòм зи рамè-
ниџа.

р̀анило с *ограђен и џокривен*
џросџор у којиm се шòве свиње. —
Èно рањеникá лèжè у р̀анилу.

р̀ановача ж *вр̀ста шљиве во-*
деног и слаџког џлода. — Ёмáм
двè-трџ р̀ановаче ў бáшчи.

раскуђаник м *онај који рас-*
куђује, џроџасџи имешак.

раскуђаница ж *жена рас-*
куђаник.

распућкати, -áм свр. *џоџро-*
шишџи, џрођердаџи. — Пáрá што
џмò свè распућкò.

рáткати, -áм несвр. у *дем.*
значењу: радиџи. — Рáткáм пò-
мало свáкџ дáн.

р̀вати, -áм несвр. *сџвараџи*
буку виком, јурњавом, обарањем,
ломљењем џредмèша (обично у как-

вој зашвореној њросѣорији). — Не рѡвѡјте вѡшѣ, ѡјте спѡвати.

рѣдара ж жсена која у време сахрѡне и даће код куће умрлог обѡвља кухињске њослове. — Рѣдара мѡрѡ бѡјти вр^нједна жсена и ѡтарашна.

рѣднѡ, -ѡга с оно шѡо иде ѡо ушѡрђеном рѣду, оно шѡо захѡшева ушѡрђени рѣд на свечѡншѡима. — Вѡжно ѣ рѣднѡ ѡбѡвити: свѡком дѡти послужѣње и вѣчеру.

рѣдѡван, -вна, -вно који уме леѡо да се ѡнаша, који зна сваки рѣд, скроман, уљудан, умерен. — Како је нѡрод у Јѣловѡку рѣдѡван! Зна свѡкѡј рѣд. И нѡ свѡдби, и нѡ слави, свѡд.

рѣдуља ж клѡдња чији су снѡѡѡи сложени у два рѣда. — У рѣдуљама се жѡто бѡљѣ сѡшѡи.

рѣмбати, -ѡм несвр. в. рѡвѡшѡи. -Рѣмбајѡу ћѣца пѡ подруму.

рѣвѡш м в. зарѡв. — Спрѣмѡ се нѡрод зѡ славу па чѡтав рѣвѡш ѡ сваког ѡ кући.

рѡвѡнтѡти, -ѡм несвр. сѡивѡраѡшѡи криш, ѡрѣшѡураѡшѡи, разѡаѡивѡваѡшѡи (ѡбѡчно ѡрѡликом ѡражсѣња каког ѡрѣдмѡшѡа).

рѡвѡнтѡча ж она која сѡивѡра криш ѡрѣшѡурањем, разѡаѡивѡвањем ѡрѣдмѡшѡа.

рѡгѡца ж име ѡвци малих рѡгова.

рѡгоња м име домаћим жсѡвѡшѡњама великих рѡгова а. волу. в. ѡвну.

рѡма ж назѡв за домаће жсѡвѡшѡиње које храмљу.

рѡбити, -ѡм несвр. брзо и са заѡдовољшѡвом жѣсѡи. — Рѡбѡ прѡју онѡкѡ сѡву без ѡчегѡ.

рѡдница ж воћка чији су ѡлодови шѣк зарудели. — ѡбраше ми рѡдницу, не сѡчекаше да сѡзрѡи.

рѡјка ж име крави жсѡше длаке.

руковѣдица ж дем. ѡд руковѣд.

рѡљѡти, -ѡм несвр. сувѡше гласно ѡлакашѡи.

рѡмати, -ам несвр. онѡм. жсѡакашѡи рсѡајући (ѡбѡчно какоу шѡврду воћку). — Рѡмѡ тврѡдаче — тѡ само прѡшѡти по ѡстѡма.

рѡмѣнка ж име ѡвци.

рѡња ж (понекад погрѡд.) жсѡнска ѡсоба са дугѡм и разѡарушеном косѡм.

рѡњав, -а, -ѡ који има дугу и разѡарушену косу.

рѡњѡ, -ѣ м (понекад погрѡд.) мушкарац са дугѡм разѡарушеном косѡм.

рѡшѡан, -шна, -шна који носи знак жалѡсѡшѡи, који је у црѡници. — Прѡђѡше пѡтем дѡѣ рѡшне жѣне.

рѡшѡнѡк м црна ѡфрака коју мушкарѡци носе на рукаву или ѡко вѡшѡа као знак жалѡсѡшѡи. — ѡмрѡ му нѣско, чѡм нѡсѡи рѡшѡнѡк.

рѡчин м ѡргѡв, ѡушѡшѡи човек. — Рѡчин се за трѣн ѡка нѡљѡти.

С

савѡљага ж сова. — Чѡ се нѣђе савѡљага.

савѡљѡти, -ѡ несвр. ѡ сѡѡѡци: брзо, халаѡљѡиво ѡсѡшѡи шѡраву; ѡ ѡудѡма: шѡако жѣсѡи. — ѡгладнила краѡва, па сѡмо савѡљѡ. Савѡљѡ Сѡѡо кѡ мѣшава.

сѡдѡч | м зашѡљено дрво ѡсѡсѡђѡч | моћу којег се сѡди ѡвѡрђе. — Свѡкѡј шѡљѡк мѡжѣ да пѡслѡжѡи за сѡдѡч.

сѡмак, -мѡка м ѡсамљено мѣсѡѡ. — Њѡна ѣ кѡћа на сѡмку. Сјѣдисмо код онѡг грѡма на сѡмку.

самѡљев м } неѡрѣсѡшѡано
самѡљѡвица ж } ѡдање кишѣ, ѡкѡшање. — На самѡљеву се

склѡнит, -а, -о *шешко уочљив, заклоњен, скривен, скровити*. — Сакри'о сам дѹвѡн на склѡнито мјесто.

скљѣчит, -а, -о *узан, шесан*. — Њина је кућа скљѣчита, не мош се у њѡј окрѣнути.

скљѣчито прил. *узано, шесно*. — Било нам скљѣчито у стѡрѡј кући.

сковрчак, -чка м в. *ишж-дољак*.

скѡрвѡти се, -ѡм се свр. *окорѣти се, скорѣти се*. — Скѡрвѡ се љѣб, па дѡшѡ ко ст'ѣна.

скѡчѡвити се, скѡчѡвѡм се свр. *смрзнути се*. — Лѡжи вѡтру, скѡчѡвѡсмо се у вој лѣдари.

скрѡтак, -тка м (ном. пл. скрѡци) *оно што је крајко а. врста кукуруза, кромѡира и сл. која се налази на крају ѡрцеле (обично у њеном врху)*. — Осташе нам двѡ-трѣ скрѡтка нѡкопѡна. в. *недовољно одрасѡа ѡлод неке гајене биљке*. — Њѣје мѹруза да ваља, свѣ сѡм скрѡтак.

скрѣман, -мна, -мно *скроман*. — Треба да бидѣш скрѣман.

скрозѣрати, скрозѣрѡ свр. *о мразу или сунчевој свѣлосити: ѡшѡуно ѡрожѣти (замрзнути, односно сасушити)*. — Мрѡз свѣ јѡбуке скрозѣрѡ. Д ѡћѣ сѹнца бити да скрозѣрѡ ѡтаву.

скѹла ж *незграјна и ѡрситѡдушина особа*. — Ђе ѡде она њѣгова скѹла.

скушљати, -ѡ несвр. *ѡскуивљивати*. — Скушљѡ кѡва

слаба ж *болешљива, слабуњава женска особа*.

слабѡст, -ѡсти ж *болесѡ*. — Ударѡла нѣкѡ слабѡст у ѡрод.

слѡткача ж *јѡбука слајког ѡлода; њен ѡлод*. — Посѡди коју слѡткачу. Пѡјѡ сам свѣ слѡткаче.

слѡмити, слѡмѡм свр. *снимити*. — Њшла те слѡмила плѹћа на рѣнгел.

слѡмо, -ѣ м а. *ѡнај који незграјно хода*. — Ајде, слѡмо, пѡтрчи, штѡ си се ѡтѣѡ! в. *хром човек*. — Мѡ ѡдѡсмо брѣжѣ, а слѡмо ѡста нарѡму'ѣ.

слѹшѡлица ж *вредно, ѡслушно деѡше*. — Мѣнѣ мѡја слѹшѡлица ѹв'ѡѣк пѡслушѡ.

смѡлѡм прил. *замало, умало*. **смѣтљѡште** с *брлог*. — Изнѣси смѣтљѡште ѡс кућѣ.

смѡ'ѹљка ж (обично у пл.) *руѡница на лицу која је нарѡчѡито уочљива ѡри смејану*. — й њѣ се вѡдѣ смѡ'ѹљке кад год се нѡсми'ѣ.

смлѡдити се, смлѡдѡ се *омладѡити се (о воћкама)*. — Свѣ се вѡћкице ѹ мѣнѣ смлѡдиле.

смлѡта ж в. *замлѡта*. — Кѡликѡ си, смлѡто јѣдна.

смѡрѡгати, -ѡм свр. *усѡеитно и брзо урадити какав ѡвѣсак ѡсаѡ*. — Час пѡсла ѡни смѡрѡгаше ѡно с'ѣно за кѡлац.

смрзла ж *пѡгрд. млишѡва, ѡѡшѡорна женска особа*. — Ђе смрзла мѡжѣ снѡпље нѡсити.

смрзлица ж *смрзнути ѡлод воћке (најчѣшће јѡбуке)*. — Смрзлице су тврѣ кѡ камѣње.

смрзло, -ѣ м *пѡгрд. млишѡв, ѡѡшѡоран мушкарац*. — Њѣје смрзло кѡдар ѡшта да пѡтѣгнѣ.

смрзлотина ж *смрзнути земља*. — Чѹвѡј се, слѡмићеш се нѡ вѡј смрзлотини.

смрѡтвати, -ѡм свр. *физички ѡнемоћѡити, ѡслабити*. — Ѳвѣ сам зѡмѣ нѡчисто смрѡтѡла.

совѣљага ж в. *савуљага*. — Гѡре у Ѳсѡју ѡмѡ дѡсти совѣљагѡ.

сѡглав м *пѡгрд. будѡла, глуѡак*.

солѡнѡк, -ѡка м *слѡник*.

сѡпѣк м снег ѿгодан за вучу на саоницама. — Паѡ сѡнѣк, мѡш ѣубре вући.

сѡрвати, -ам свр. в. сморогаши.

спѡрљичив, -а, -о који слабо једе, злохран. — Нѣшто ми д^нјете спѡрљичиво.

спѡсати, спѡшѣм свр. довесиши имейак до рђавог сѡања, ѿишрошиши, ѿроћердаши, уѿройасиши. — Свѣ спѡсо, ништа нѣмѡ.

сплѡчињара ж ѿсуда (обично дрвена) у којој се држе сѡлачине. — Сѡспи сплѡчине у сплѡчињару.

сплѡвити, сплѡвим свр. зачас ѿјесѣши, смазашѣ. — Док длѡн ѡ длан, ѡни ѡвна сплѡвише.

спѡдараќати, -ам свр. наговориши, наѿерашѣ некога на нешѣо.

спрѡчак, -чка м (пл. спрѡци, ген. спрѡчѡка, дат.-инстр.-лок. спрѡцима) в. ѿждѡлак.

спрѡчо, -ѣ м мушкарац малог расѣа, мршав и ѿгурен. — Вѣди спрѡчѣ ѿ ѡн се нѣшто кочѡпѣрѣ.

спрѡтеније с в. сѡраѡтеније.

спрѡгуља ж сѡог саденуше дешелине, ѡшаве или ѿасуља.

спрѡгуљица ж дем. од сѡогуља.

спрѡтеније с сѡрахѡба, сѡрах — Ѱватило ме нѣкѡ спрѡтеније.

спрѡдњѡк (и срдѡдњѡк, -ѡка) м зб. дуванско лишѣе које расѣе на средини сѡрука ове биљке. — Мѣни је град и срдѡдњѡк стѡкѡ.

спрѡна ж име хѡѿрој ѡвци.

спрѡбуља ж бунар у земљи огрѡђен даскама и ѿкривен ѿкложѣем. — Отиђѣ на Ђѡкића спрѡбуљу и пѡ водѣ.

спрѡмити се, спрѡмѣм се свр. сѡашѣ, заусѡавиши се. — Е, нѣје се не стѡмио! — Спѡдо с нѡгѡ

јурѣћи за ѡвцама. Нѣје нѣѣ да се стѡмѣ.

спрѡн м део ѿлуга за који се ѿричѡрићују ѿлазе. — Спрѡн је штѡ се за ѿгѡ плѡзе зашављѡвајѡ.

спрѡунац, -нца м ѡвнић сѡарунче; исп. старунче. — Л^нјеп ми спрѡунац, ѡставићу га ѡ ѡвце.

спрѡуница ж ѡвчица сѡарунче; исп. старунче. — Од свѣ јѡвѡди најљѡвша ми спрѡуница.

спрѡунче с јѡгње које је ѿрво ѡјагњено, ѿрво, најсѡарије јѡгње. — Тѡчѣ ми спрѡунче малѣ јѡнѡце.

спрѡска ж женска ѡсоба ѿврдѡца, ѡција. — п спрѡско јѣдна! Штѡ си се стѣгла, пѡдѡј ѣѡци којѡ крушку!

спрѡско, -ѣ м погрд. шкрѡи чѡвек, ѿврдѡца, ѡција. — Нѣком нѣшта спрѡско нѣѣ дѡти.

спрѡкаменица ж погрд. зла жена. — Не грѡи ѣѡцѣ, стѡкаменицо. Тѣби свѡк смѣтѡ, нѣко ти нѣје дѡбар.

спрѡтѡнка ж име ѡвци.

спрѡчѡрија (сѡчѡурија) ж ѿогрдан назѡв за сѡоку. — Дѡсѡди ми спрѡчѡрија.

спрѡшљѡча ж погрд. неморална, обично и ружна, женска ѡсоба.

спрѡвљѡти (се), спрѡвљѡм (се), спрѡвљѡјѡ (се) несвр. спрѡвљѡши (се). — Спрѡвљѡ сам га чѣсто. — Спрѡвљѡмо се свѡки дан.

спрѡзнѡти } -ѣм чѣжњѡво глѣ-
спрѡзнѡти } дѡши у јѣло кад неко једе. — Штѡ спрѡзнѡ? Ако си глѡдан, сјѣди па јѣди — Не спрѡзли кад нѣко тѡђѣ јѣдѣ ѡ кући.

спрѡнљѡка ж доњи, ѿрилично жѣѡвчѣ неѡдсѡчени, део сѡабла неке жѡѡарице. — Убоде ме јѣдна спрѡнљѡка.

стрѡвило с мношїиво оїалих или оїрешених воїних їлодова. — Под ѓбуком чїтаво стрѡвило.

стўва ж (обично погрд.) незграйна, несїрейна и їомало їросїа женска особа. — Доїе нам ѡна његова стўва ў кућу, па нїкако д ѡдѣ.

стўвара ж аугм. од сїува.

стўваїћ, -аћа м (обично погрд.) незграјан, несїрейан и їомало їриїросї мушкарац. — Ёно стўваїћа їдѣ ѡзгѡ, сваїкї камѣн помјѣра на пўту.

стўда ж хладно, мразовїио време. — Напољу стўда да се скѡчтаїиш од зїмѣ.

суваїрица ж сува грана, суваварак.

суваїна ж суво, їоїло време. — Добро је што наста суваїна да шта ї радїмо.

суваївина ж зб. суво грање, сува дрва за ложење. — Накупидѣ маїло суваївинѣ да заложїмо ваїтру.

сунавраткѣ } прил. сїрмо-
суновраткѣ } главце. — Паѡ з грма сунавраткѣ и сав се излўпо.

сўїнуги, -нѣм свр. їасїи (обично са дрвїша).

сўїнўт, -а, -о блесав, сумануїш. — Бїжи ѡд његā, вїж да је сўїнўт.

сїјкати, сїјкā свр. I. о мразу: јако смрзнуїи земљу. — Мраз сїјкѡ земљу, па се свā сїјкгї.

II. ~ се смрзнуїи се (о намирницама). — Сїјкѡ се кўцус ў каци.

T

таврљ м погрд. човек малог расїа и велике главе. — Дїгѡ таврљ главу, клїма њѡме и їдѣ.

та̀мнїк, -їка м јаднїк, несрейнїк. — Оста та̀мнїк сам, ни саранити га нїко нѣма.

та̀нап ж їлесан шїио се нахваїа у чабру с їуришїом, їо їосуди са сїром и сл. — Поватала се та̀нап у чабру с паприкама.

танкѡвїаст, -а, -о вїшак, їанак (обично у сїруку). — Она је бїла танкѡвїаста у струку.

та̀вѣж м одећа од їанке їканине. — Оно дрѡба што їмаш свѣ ти је сām та̀вѣж.

та̀шта речца за їоїврїивање: дакако, дашїа.

творїзати, -а̀м } їра-
творїзати, твѡрїжѣм } вїшїи буку чесїтїм оїварањем враїа. — Не творїзаї!-Не могу да слўшам кад твѡрїжѣш.

тврдаја } ж сувише їврд
тврдача } їлод јабуке или крушке. — Зўбе ми пѡломї ова тврдача.

теладїа ж зб. у хїи. значењу: їелад. — Рāзїгрāла се теладїа пѡ бāшчи.

телић, -їћа м хїп. мушко їеле. — Ымам два лїїѣпа телїћа.

терѣтисати, -ишѣм несвр. їо-дносїиши велики їерей, најорно жївѣїи, мучїиши се. — Нїко у сѣлу не терѣтисѣ ко тї.

тїпак, -пка, -пко сїор, їиїав.

тїчїње с зб. им. од їїица, їїице. — Пѡјде тїчїње мўрузе.

тїшāк, -āка м мирна, їиша речна вода. — Одо у тїшāк да се маїло разлāдїм.

тмѡра ж магла. — Спўстила се тмѡра, нїшта се нѣ вїдї.

тѡїчāк прил. мало їре. — Јā тѡїчāк долази, тѣбѣ нѣ бї кѡт кућѣ.

тѡїчашвї, -ā -ѣ прил. малоїреїашињи.

тѡк } (обично поновљено)
тѡке } узвик којим се вабе
кокоши.

тѡрвѡш м в. заров.

тѡтвѡ ж име круиној и добро
ухрањеној кокоши.

тѡтњо, -ѣ м име круином и
добро ухрањеном њејлу.

тѡтѡв, -ова } м погрд. дебео,

тѡтоња } лењ мушкарац.

Тѡтове један, њишта нѣ рѡдиш.

тѡтрљати, -ѡм сваиши ѡри-
чаша, брбљаша. — Тѡтрља мло-
го, а онако ње лѡша.

травњача ж змија. — Ујела
га травњача.

трѣвљати(се), трѣвљам (се),
трѣвљају (се) несвр. в. сиревљаша
(се).

тренирати се, тренирам се
свр. изгубиши конирола над собом,
јакѡ се уилашиши, збунити се. —
Трениро сам се, нисам мѡгѡ њи-
како да се снађем.

трѣњати, -ѡм несвр. куња-
ши. — Иди спѡвај, немѡј ту
трѣњати.

трѣшњевѡк м колац од ѡре-
шњевог дрвеша. — Три сам коца
ѡсјекѡ. Један трѣшњевѡк, два
граничевѡка.

трѣкницѣ прил. ѡрком. —
ѡде трѣкницѣ њиз Лаз да стигнѣ
на пошту.

трѡша ж јело од исиињене
ѡроје и сира ѡројржено на масиши.
— Кад немѡ њишта дрѡгѡ, јѣш-
њемо трѡшѣ.

трѡла ж ѡруѡ ѡлод какве
вође.

трѡнљика ж ѡрунчица. —
Ушла ми трѡнљика ѡ око.

трѡсити, -ѡ несвр. ѡ киши:
ѡдаши у сииним кайима, роми-
њаша. — Трѡси ѡрђевданскѡ
кѡ пица.

тѡдоле прил. ѡуда доле. —
Прѡђоше ѡјзи двојица тѡдоле
испод Тѡчића.

тѡња ж погрд. глуњава жен-
ска особа. — Ко га тѣрѡ да се
жѣни оном тѡњѡм.

тѡњѣз (ѡњѣз) м погрд. глу-
ѡак, глуѡан.

тѡњка ж погрд. в. ѡња.
— Нѣ знѡ тѡњка њишта.

тѡњкати, -ѡм говориши кроз
нос неразговѣити и замукујући.
— Тѡњка кад гѡворѡ, њишта не
мѡгу да разабѣрем шта прича.

тѡњко м погрд. ѡњѡвко,
глуѡак. — Ко да тѡњко знѡ на
сѡду нѣшто рѣши.

тѡњѡ, -ѣ м (вок. тѡњѡ) в. ѡњѡ-
ко. — Тѡњѡ сѡмо блѣнѣ кѡ теле.

тѡтамо прил. ѡуда ѡтамо. —
ѡде нѣђе тѡтамо.

тутлибати, тутлибам не-
свр. ѡрѣшѣрано сѡоро ѡбављаша ка-
кав ѡсоѡ. — Тутлибаш пѡ кући
пѡвздѡн, а њишта не ѡгарѡша-
вѡш.

Ѣ

ѡѡпати, ѡѡпам (ѡѡпају) не-
свр. брзо и халаљиво јѣши (нај-
чѣшће ѡ свињи). — ѡѡпѡ вѡпар,
нѣ мож га наранити.

ѡѡплав, -а, -ѡ који има жва-
лава, развучена уста. — Вѡш
како си ѡѡплав.

ѡѡнтрити, -ѡм несвр. кре-
ѡшаша се ѡжурбано, ѡжурити. —
ѡѡнтри прѡко пѣља, бѡи се да
га не ѡватѡ мрѡк.

ѡѡба ж име ѡвци са великом
вуном на глави.

ѡѡвикуша ж ѡук. — Прѡ-
летѡ ѡѡвикуша пѡрѣд кућѣ.

ѡѡјгуба ж име крави.

ѡѡкати, ѡѡчѣм несвр. оном.
звѡждаши. — Кѡ нѡ ѡѡчѣ?

ушјјати, ушјјам несвр. у изр. ~ у с н а м а *йравийи се важан увијајући усне (обично о млађим женама)*. — Нацјнила се вајна, само ушјја уснама.

уполовачити, -двачим свр. *довести, доћи у йроцесу радње или сјања до њихове йоловине*. — Уполовачила гра̄ и донѣла га на̄ма. — Мѹруз уполовачи'о.

ўпримасе прил. *један нас-йрам другога*. — На̄ше су кѹће ўпримасе.

упртача ж *йорба са йовразовима (уиртачима)*. — Упртачу је згоднo нoсити. Наву́чеш по-вразове на рамена и гoтово.

ўрезак, -еска м *дуванско лишће савијено у йубу и на йај начин йрипремљено за резање*. — Урезo сам три ўреска дувана, бйћe да дба пушймо.

урлама ж *весела исйуњено вреом, вриском и йесмом*. — Ври ў Тoдоровићима кo у кoтлу, прoби урлама увeта.

урбжити се, урбжйм се свр. *укруийи се (обично од чира на врайу)*. — Ймā чйр на врагу, ца се урбжи'о нe можe главe да oкрeнe.

успаљеник, -йка м (обично погрд.) в. *зайаљеник*. — Успаљe-ник се нйће не смйру'е, кo да је младић.

успаљеница ж погрд. в. *зайаљеница*. — Само врдаш око успаљeницā, дoће ти oне главe.

ўспротйв пред. *уйркос*. — Свe је рāди'о ўспротйв њeму.

устйђивати се, -йђу'ем се несвр. *сйидеийи се*. — Нйкогā се oна не устйђу'е.

устoшца ж дем. и хий. од *устйа, устйашца*.

усўрлити се и **ўсўрлити се** усўрлим се свр. *умусийи се*. —

Објесила сўрлу, усўрлила се, нe-што јoј нйће пoтамāн.

усусекати се, -ам се свр. *йравийи збуњујуће йокрейе йри-ликом сусрейа или мимoлажења*. — Усусекала се па нйкāко да се мимoйђeмо. Чāс тāмо, чāс вāмо нйкуд.

па **ўтицати се**, -ичeм се несвр. *намеийи се својим сйавом, мш-љeњем, мешаийи се*. — Што се ти ўтичеш ка те нйко не вeрмā. Утичеш се стāлно, ал ти не вр'е-дй.

утрупачкe прил. *не савија-јући ноге, као йруйац*. — Oван oд б'јeса све скāчe утрупачкe.

ўхерезан, -зна, -зно *скроман, уљудан*. — Што нйси ўхерезан ко што си прe бй'б?

уцаклити, уцаклим свр. у изр. ~ о ч и м а *засйаийи очима*. — Уцаклילה очима, нe трепћe.

учетвoрити, -eтвoрийм свр. *укоийи два йара волова ради лакше вуче великог йерейа*. — Узми ў некогā јoш јeдне вoлове, па учетвoри ако мйслиш да из-вўчеш.

учйњати, учйњам несвр. *мешаийи блайи са йлевом йриликом йрављeња ћерйича*. — Ймā нoге да ти пўкнў кад учйњаш плeву з блāтом.

ушйпити се, ушйпйм се свр. *лейо се обући, удесийи се*. — Ушй-пила се кo да ће на вāшер.

ушмāљак, -љка м в. *йиж-дољак*.

уштoкати се, уштoкām се свр. *узнемирийи се, уйлаийи се*. — Шта си се уштoкo, смйри се. Бйћe свe кāко вāљā.

Ц

цакли'ати се, -ā се несвр. *сйаийи се йoуиш сйакла, блешйа-*

Ш

шавољ м мала дрвена посуда у којој се држе сѝлацине. — Сад шавољ р^нјетко кѝ да ѝмā. Свѝ кѝпују кѝве.

шāрица ж име шареној овци.

шāрица ж јело од исишњене ѝроје и измрвљеног сира.

шаровињлика ж в. шаровка. — Расјекла нѝгу на шаровињлику.

шаровишта с ѝива у којој је био засејан кукуруз. — Оћеш ѝрати ове јѝсени шаровиште.

шāрѝвка ж сѝлабљика кукуруза. — На пѝнекој шāрѝвци бѝдѝ и пѝ два мѝру а.

шāрѝг м име веѝру шарене длаке.

шāруга ж име крмачи шарене длаке.

шарѝдати, -āм несвр. крѝшāи се шāмо-āмо, кривудāи. — Штā ми шарѝдāш! Свѝ начѝнисмо ѝплазе.

шврљак, -љка м в. ѝиждољак.

шврљкати, -āм несвр. обављāи сѝишне, неважне, не шѝлико хѝишне ѝслове (обично с циљем да се избегну важнији и шѝжи).

шеврљуга ж име овци.

шѝрпати, -āм несвр. врзмаѝи се, муваѝи се шāмо-āмо. — Ено је шѝ рпā пѝ кући цѝло јѝтро, а ѝишта не отарāшāвā.

шѝћѝрка ж име овци.

шешѝлати, -āм несвр. ићи, крѝшāи се шāмо-āмо, шѝшѝураѝи. — Изглѝдā да је пѝнѝ, вѝш кāко шешѝлā.

шѝљѝг м двогодишњи ован. — Прѝдѝ сам шѝљѝга.

шѝљѝжица ж двогодишња овца. — Свѝ ће му се шѝљѝжице ѝзањити.

шѝљкати се, -āм се гуркаѝи се, ѝодгуркиваѝи се (обично у ша-

ли). — Њѝ двѝлица се стāлно шѝљкајѝ.

шѝнѝгāр м бич. — Шѝнѝгāром се тѝчѝ вѝ кад нећѝ д ѝдѝ.

шѝпѝура ж сѝишно зрно града. — Да га шѝпѝура не испрѝбѝа, дѝвāн би бѝѝ дѝбар.

шѝш узвик којим се одбијају кокоши.

шклѝбѝт м (пл. шклѝбѝти и шклѝбѝтови) мѝхур, клѝбук шѝио се сѝвара на води, кавкој другој шѝчносѝи и сл. — Сапѝница је пѝна шклѝбѝтовā.

шклѝмрачити, -ѝм несвр. ѝврѝичѝи. — Бѝгат је, а ѝпѝ у свѝму шклѝмрачѝ.

шљивāи само у изр. ~ р о д род шљива. — Нѝмā рѝда без шљивāнѝг рѝда.

шљивѝвѝк м сок од шљива који се сѝвара у ѝроцесу врења комине. — Опāсно је напѝти се шљивѝвѝка.

шљѝнути се, -нѝм се о јѝлѝма: слѝи се, сѝлѝожѝи се. — Граѝ се шљѝнѝ па га мāло.

шѝкати, шѝкāм (шѝкајѝ) несвр. неумерено, ѝреѝтерано ѝишѝ алкохол. — Њѝшта другѝ не рāдѝ, сāмо шѝкајѝ раќѝштину.

шпрљак, -љка м в. ѝиждољак. — Оно пāпрѝк што ѝмā, свѝ сāmѝ шпрљци.

шпрљав, -а, -о, закржљао у развоју (о воћним и ѝоврѝним ѝлодовима). — Ово вѝћа што ѝмā, свѝ шпрљаво.

шпѝрѝа ж (обично пл.) безвредна, некѝрисна сѝвар (обично кавак куйѝвни ѝредмѝ).

штрањка ж краћи коноѝац. — Њмāш ли кāку штрањку да свѝжѝм крāву.

штѝкāтор м шаваница. — Првѝ крѝчѝмо зѝдове пā ндā штѝкāтор.

шћокати се, шћокā се (шћо-
кају се) свр. *слећи се (о комини,
исџрулелом сѣну и сл.)*. — Шћо-
кала се кѣмина допола кѣцѣ. Сѣ-
јѣно се струлило па се шћокало.

шубер м омањи ошвор на ша-
ваници. — Баца ђрасе с тавана
кро шубер.

шукāl } м име овну који не-
шѣле } ма рогове.

шумагла } ж ексер. — Трѣ-
шѣнагла } бā ми јѣдна шѣ-
шѣнигла } магла. — Кѣпи

кѣло шѣнагла. — Набѣдо се на
шѣниглу.

шѣнтара ж особа склона бес-
ѣосличењу, лушану, крађи. —
Сакрѣ кѣсу. Можѣ проћи кака
шѣнтара па ѣзѣги.

шѣпити, -ѣм свр. *изненада*
бануши. — Шѣпи ѣ кућу око
цѣла нѣћи.

шѣтанац м в. *шукал*.

Шести одељак

ТЕКСТОВИ

565. Милка Тешић:

а) „Кад је се заратило, ја сам црне мукѣ видла кад су Немци дошли. Кажу, њо кажњенѣ еспедициѣ идѣ у село. У њи се тако звало, — у Немаца. Куку мене, кад је заглавио народ бијати тамо у Благојевиће и тамо по брдима, по шумама. Све ј то побјегло. Никог нема, само понека жена остаѣ.

Мој човек би'о у ваденици. Побјего. Ђо т Нѣкѣ идѣ.

— Ајој, Нѣко, ти побјего! Што си жито оставио туђе? Запалиће Немци ваденицу! Изгореће туђе жито!

— Ја не смѣм! Како жито! Ја морам да бијим! Ако смѣш, ти иди, ако не смѣш, ти немој ићи.

Ку љу, шта љу!? Он побјеже, љѣца побјегоше. Све љтече. Оћераше и стоку и све то побјегло. Прѣко брда очло тамо, у црногорскѣ срѣз побјегло. Ја ондај, шта љу, прѣвѣжем кљђељу кучињару на преслицу, а љзмѣм вако нѣку марамчину, дрѣњу, као страшило начиним се. Па вако љзмѣм ону кљђељу па се скљпим, па доћѣм. Отворим ваденицу, пуштим камење да мѣлѣ. Наложим мало љ ватрѣ. Још се ништа не чуѣ. Нема љѣба. Да мало испѣчѣм љѣба. Ја таман запрѣтала ону погачицу љ ватру и сјѣдим прид ваденицом, ајој ка се помѣлише од Кѣстовића. То е прасак. Митрољѣзи само кѣсѣ на све стране по шумама.

Воин туѣ тежну гѣре мало вишљѣ, виш нас, виш вадениѣ гѣре пѣвишљѣ. Куку мене, како е Воин снѣтрио те је вићо да ѣзго пуцарају, Воин је надо бијати гѣре љ шевар, љ Гаж. Али гѣре била кошара Радѣнкова. Радѣнко чѣмѣрнѣи све ѣнде и посно и мрсно оставио. Он поред кошарѣ љтече љ шевар. Немци за љим гѣре. Кошару запалише. Куку, кад стаде гѣре кошара гѣрети! Ја нема, само вако чинѣ дрѣње на мѣни. А Лѣнка дође мѣни ѣзго, свѣкрва, кажѣ: „Куку, Милка, ајде да бијимо љ Грабље.“

— А шта ћемо, црњо, љ Грабљу! Нек ме љбију вод прид ваденицом бѣлѣ је нег да ме љбиу ѣномо љ Грабљу. Иди гѣре, јадо, кљћи.

b) „Била сам кò стокè у планини са бабòм, па сам изгубила овце. Ондај ја и баба одемо. Тражи овце, тражи — нема. Ноћ нас уватила. Дођемо кољеби нема водè. Немамо шта да пийемо. Офемо д идемо на изворац. Тамо има изворац. Офемо д идемо на изворац да донесемо водè. Ми тамо узмемо, прèкучимо се извòрцу — нешта б^ијело. Кòсе му, плетенице до земљè, б^ијело кò сн^ијèг. Ми онда глèдамо. Завата вòду из бунара и свè вакò умива се. А ми, ондај, пошто видимо, оно вила била, а ми ондај нàтраг. Нè тражимо водè. Више се не прèкучуемо. Одемо од водè. Пòбјегнемо у кољебу и више нисмо излазиле.

Кад пòсле тудè нека вилина кòсица нагасла кò тога извòрца.“

c) „Ишли ловци. Нашли под^т Пòвленом у пèћини срна и кòшутà и ту су пèћину зазидали па да вèчè дођу да и пòбију. Зазидају, пòду кўћи. Вèчè дођу кад б^ио мрак да то пòбију. Ка ти викине са Медведника, вичè нешто: „Оо, сее-јо! Ајде вамо затворена нам је марва!“ (То викала вила. Она са Пòвлена викала у Медведник. Она се одавала у Мед. еднику). А они чўју. Бржè пèћину отворè, па б^ижи. Само за живòтом једва пòбјегли. — Пòсле су бòловали, ћели пòмр^иети.“

d) Сава Савановић умрò и повампир^и се. И ко ј год дошò у Јàгодића ваденицу он је то удавиò. И ондај један се нашò младих òћè д идè он у ваденицу. Мајка кўкала, òтац. Нè дају, бранè. Он нè да ником за њим. Одè сам. Дође, жар згрнè, кладицу запрèчè у пепò, а другу велику мèтнè вам крај òгњишта. Пòкри^е неком понавчинòм, а он одè гòре на таван. Пòпнè се гòре на таван и ћутиò. — Само се нешта òбре код òгњишта. Б^ијело накò. Нèшта вучè за себòм. Код òгњишта кладу гњави, пипа, гòна. Кажè: „Нема ништа.“ Н^ије глèдò гòре же је он. Ондај разгртò жар. Нема ништа. Заплакò: „Како је Сава Савановић пòчò дòлазити у ваденицу н^ије òстò без вèчерè него вèчерас!“ И само га нестаде. Оде.

Ујутру кўкају, трчè — да ли је дòле у ваденици тај чòјек жив. Дођу дòле — он жив. Изишò прид ваденицу, см^ие се. Жив! — И пòсле òни мислили ко мòрè да зна кад је умрò тај Сава Савановић. Док једна баба била, стò дèсèт гòдин јој било. Питали лўди бабè. Баба казала: „Сарањен је у планини под неким бр^ијестом, ал ја тò не би мòгла сад знати. Узмите кòња агировита и водите тудè пò тај бр^ијест. Ђè он закопа ногòм, ту је. Налòште ватру дòбру па ндај кòпајте нòде же он запишти. И дрште гране. Лòмте па дрште. Шта будè изишло ви нагнајте у ватру оталè.“ — Такò лўди узму кòња одведу тудè. Кòњ њуши, њуши. Па кад загребе на једнòме м^ијесту, па само њисну и òдустà òдандè! Они ископали. — Кўку, чйча румен, црвèни се кò ружа! Кад нешта излèхе йж негà. Ко миш излèхе. Òни оним гранама у ватру. Нагнали у ватру. Оно изгòрело у ватри. Спàлили тèло и свè. И ондај нема више вампира у тој ваденици Јàгодића. Н^ити шта дав^и, н^ити дòлази.“

e) „Кад^т сам била з бабòм код^т к òљебèу Лисини, запантила сам тò ајдути да имају. — Пушке пòчèле пўцати једно вèчè пошто пòспò народ. Баба Миросава òсјетила. Викнула свè жеене. Дошла па шаптала на врата: „Устајте! Пушке пўцају ко Тòвановè кòљебè!“ — Свè

тò һйшило и гòло. Нйшта не òблāчй. Како смо се дèсили тākò смо и пòбјегли. Свй се скўпймо зājдно ў бујад нèкў вèликў пòд некў ст^шёну и тў нòһймо. Тў шўтйсмо, шўтйсмо. Кад на бр^шёгу зājпёвā нèко: „Пò-кајасмо Йвкa и Мāрйнкa. Нāшу брāһу Йвкa и Мāрйнкa.“ — Штā е сād! ? Жёне се уштòкале. Сутрèдāн — зòра — ўстанèмо. Нйко нйшта. Пòсле дāһòм кāжў — уби'ен Тёвāн Тёбиһ и һёца. Жёна òстала. — Кāко тò нāрод сазнò да су òни пјёвали, лўди вèлè издржāвò нèкогā па ўби'ò вāльад. Пòсле прòчу'е се: òн ўби'ò та двā ајдўка што су кòд нёгā бйли, а òпè двā ајдўка дòшла и ўби'ў и нёгā и һёцу.“

f) „Вйкò òвштйнкй слўжитèль (пандўром га звāли) свè пò имену лўде. Йзишò нā бр^шёг и вйчè: „Сād, тāj пўт òвштйни!“ — Лўди се сјèһājў да ймā нèшта. Трчè. Òде тò прйко врāта. Нèмā да то застāj-ку'è, него само òде. — Нйшта, шўтймо мй. Òдоше лўди. Врāһājў се лўди кārли. Пйтају жёне штā е. Кāжè — рāт, мобилзāцй'а! — Кўкāмо и жёне и һёца. Тò кўкā. Лўди се спрèмајў. Ўзимајў тòрбе, лёба, штa ймā ў тòрбу. Òде, трчй прйко врāта. Ми јадни òстанèмо. Òсташе жёне, òсташе һёца. Мўке јаднè, чèмèрнè. Жёне òрў, жёне кòпајў, жёне кòсè. Нèмā нйкогā. Бèца само сйтна. То су грднè мўке бйле. Па нèродне й године, па нèмā лёба, па нèмā ш лёбом. Па чòкòһè нò чèмèрнò самельў па зājпреһў пò сач. Кад тамо д йзвaдè, òно изгòрело. Нèмā нйшта да се йзедè, само ўглёвлье по сāчом.“

g) „Òчò Б^шёле Тёбиһ те ўкрò вāталицу рāки'è у Кòсиһима у Зāрожў и пòһò. Бйла клизавица. Кад бй'ò виш кòльбу нāшу ў Ли-сини, он пāò, пòклизò се. Вāтaлицa òчла нйз бујад, низ' кòров. Он трāжи'ò, трāжи'ò — нй'è нāшò. Нāша кòльба блйзу бйла. Ето ти га бй и дòһе на врāта. Дòшò мòјòј мāјци. Вйчè:

— Кўмо, кўмо, прикўцдè се вāм да ти нèшто рèкнèм!

— Штā ш тй, Б^шёле, нòһāс! ? Штa трāжиш нòһāс! ?

— Кўмо, йшò сам у Кòсиһè и ўкрò вāталицу рāки'è, па сам пòһò, па се исклйзну. Вāтaлицa пāде. Трāжи, не мòгодо нāһи. Него, кўмо, пòрани сўтре кад бйдè зòра, пòрани ако мòш те нāһи. Ако нāһèш, услòни ўз грм, а јā һу дòһи да те пйтāм јеси л нāшла.

— Кўку, кўме, штò си йшò нòһāс. Òтури се, кўме, крāђè. Нè вāљā крāсти.

— Нāһи тй ако мòш. Услòни ўз грм. Дòһā.

— Пòранй. Нāшла. Услòнила ўз грм. Ето ти нёгā:

— Кўмо, јеси нāшла? Јес йшла?

— Нāшла сам, кўме. Услòнила сам ўз грм. Услòнила сам нòде ўз грм. Йди ўзми па вишè нèмòј то да крāдèш. Нй'è крāђa дòбра, д^шèте.

— Ћўти, кўмо. Мòбрāм крāсти.

Òде. Пòгледасмо мй — сванўһè, свануло — ўзò вāталицу нā рaме, прйко ст^шёнā òде пўтиһем. Òднесе у Тёбиһè.“

h) „Како је се слāви'ò Бòжиһ прè? — Зòвè се Баднй дāн учи Бòжиһa. То се јўтру пòранй на тāj Баднй дāн. Сўдови се òперў, стòлице се òставè. Нè сјèдāмо на стòлице. Свè се то сāкри'è. Òдў лўди, пòранè, дòнесў баднāк. Услòнè ўс куһу баднāк. Пòсле жёне ўм^шèсè лёб и пòставймо нā земљу. Јèдèмо штa ймāмо на земљи. Пòсле зāколў

печеницу. Ко нѣмā печеницу заколѣ кѡкѡш, п^шѣвца, шта ѣмā. Кад бидѣ мрāк учи Бѡжића, ис^шѣчѣ бадњаѡ. Донесу слāмѣ. Брѣме слāмѣ донесу у кућу. Пѡлегнѣмо свѣ на ну слāму. Нѣмā ништа. Ни покривāча вѣшѣ, ни простирāча. И ту нѡћимо. Сутрѣдāн устājемо, бѡгу се мѡлѣимо. Донесѣмо рāкиѣ, зашѣћерѣмо. Свāкѡме мāло рāкиѣ. Запāлимо св^шѣћу и сјѣднѣмо. Пѡставѣмо шта ѣмāмо, сјѣднѣмо и јѣдѣмо. На свѣ трѣ Бѡжића тākѡ.“

566. Борђе Драгојловић:

„Прѣ се врло са кѡњима кѡ ѣ ѣмѡ, кѡ нѣѣ са вѡловима. Раствурѣмо снѡплѣ по гѣмну. Заѡсѣмо гѣмну, растурѣмо снѡплѣ, нагнамо стѡку и вршѣмо. Јѣдан ујам ѣстерāмо па дрѣги нāтурѣмо, па тākѡ ѡѣб дāн вршѣмо. Кад извршѣмо, ми ону слāму ѣствурѣмо. Оно жѣто и ону плѣву скѣпѣмо нāсред гѣмна. И пѡсли, вршалицā нѣѣ бѣло, нѣѣ бѣло ни вѣтрѣнāчā, него на лѡпату развѣјāвāмо ѡѣб дāн или ѡѣлу нѡћ. Зāвисѣ за вѣстром. Развѣјāвāмо, развѣјāвāмо док рāзвѣјѣмо. Пѡсли ѡдносѣмо тѡ и пѡсле ѡпѣт прѡчѣнāмо нā рѣке, на решѣта. Нѣѣ бѣло ништа.

Ето тākѡ смо прѣ мѣ заслѣжили док нѣсу вршалице пѡстале.“

567. Миломир Тодоровић:

а) „Кад сам јā дѣчко бѣѡ, нѣ знāм кѡлко ми ѣ гѡдѣнā бѣло, од ѣљаду дѣвестѡ двāнѣстѣ до ѣљаду дѣвестѡ осāмнѣстѣ бѣѡ ѣ гāt аустрѣнскѣ, тākѡ рѣкнѣм швāпскѣ, па сам бѣѡ и глāдан и жѣдан.

Љѣди ѡдоше у рāt. Нѣмā ко да рāдѣ. Вāмој нāјвѣшѣ глāди. ѡдоше ѣљуди. Тāмо ѣзгибоше, а мѣ ѡстасмо. Копѣра нас Аустрѣја. Натѣрāвајѣ нас, одрѣђујѣ нам стѡку да мѡрāмо дāвати. ѡвце нѣма гѡнити и шѣшати. ѡвце ми ѡнемо да сāкриѣмо. ѡставѣмо по јѣдну, по двѣ. ѡни пѡпѣшѣ, а ми ѡпѣт украдѣмо. Дѡгнамо да шѣшāмо. ѡни брѡѣ ѡвце, а ми уставио двѣ-трѣ. ѡпѣт се снāлазѣмо. (Свāкā мāјка свѡме ѣтету коѣ јѡј гѡнѣ ѡвце пѡдāшила чарāпчине, ѡпанāкā нѣмā, и ѣдѣмо. Нāкѡ нā прāшина вѣчѣ се зā нама, пѣшѣ). Пѡгѣрāмо јѣдно дрѣгом ѡвце те тākѡ да ѣзѣћѣ нā брѡј, еда нас не би Швāбе тѣкле. ѡглāлѣ пѡћѣмо. Нāше мāјке ѣдѣ сā нама. Јā оглāдни. Вѣселā мāјка ѣмала мѣно брāшна па тѣрѣ тѣгāнѣић и нāчинѣ мѣно чѡрбицѣ. Срѡасмо, јѣдосмо и полѣгосмо и спāвати. Кад је сѣтре јѣтро освāнуло, мāјка пѡмѣзе ѡвце па нам мѣѣка прѡцѣдѣ и ѣзвāрѣ, па нам дāде те се нāписмо. Лѣба нѣмāмо. ѡна ѡдѣ код вāкѡ мāло бизѣрнѣ жѣнā коѣ су мāло богāтѣѣ и зāшѣтѣ брāшна. ѡдѣ код нѣкѣ бāбѣ Вѣјѡке. Кāжѣ: „Вѣјѡ, би л ми дāла, сѣѡ, мāло брāшна? Нѣмāм штā д ѣдѣм.“ ѡна нѣкѣ пѣт дā, нѣкѣ пѣт нѣ дā. (Слāћѣ онај лѣбац од рātлука дāнāшнѣга. Јā га јѣдѣм и ѣдѣм и свѣ ѣкућѣм).

Тākѡ тѡ бѣ. Нāвāлѣ нāша вѡјска са Солѣна и ѣстѣрā бѡгме Швāбе из Србѣѣ.“

б) „Мѡрем вам и рѣни прѣ кākѡ смо мѣ стāрѣ жѣвили (мѡј ѡтац и мāјка и кѡнѣшѣ), кākѡ смо бѣли кāним богāти. А штā смо бѣли богāти кад ѡпанāкā нѣѣ бѣло, панталѡна нѣѣ бѣло да се чѡѣек ѡбѣчѣ. ѣзачѣ му жѣна, ѡпрѣдѣ од вѣнѣ, па ѣзачѣ нѣшто и нāчинѣ пѣлѣнгаѣ, а нѣмā гѣња него нāчинѣ нѣшта као ѡак и нāтурѣ нā се. Тāј нāрод свѣ ѣ тākѡ

ради¹⁰ и носи¹⁰, али бѣгами здравѣ бѣ¹⁰. А шта ће да једу? — Шенична љѣба једу само од блага дана до блага дана, каде славе, и о Бѣжићу, и о Бѣтинцима, о Материцама и Оцима. Оно све јело проју димљиву, чађаву. Нѣје било ни тѣкникѣ какѣ. Знадем каде ја водам говеда као мали дѣчко, а мој отац дрѣ. Увати¹⁰ двѣ кравице па дрѣ. А нѣка галица. Он виѣе дѣле, ја гѣре. Он каже гѣре, ја дѣле. Он прѣђе па виѣне на ме: „Шта ми шарудаш? Све начинисмо ђлазе!“ Ја велѣм: „Па како ћу, тага, кад ме говеда вучу.“ Нѣки пут бѣгам па ме и ошамари. Ја дођем вѣче кѣћи па се жалѣм мојој вѣселој мајци: „Мене тага данас тѣко. Нѣса му води¹⁰ љѣцки говеда.“ Она каже: „Штѣ, сѣне, нѣси љѣцки води¹⁰ говеда?“ Ја замакнем тамо напоље. Она каже: „Штѣ си тѣко дѣ¹⁰ете!“ Он њѣ осу¹⁰е мајку: „Шта штѣ сам га тѣко! Мѣро сам тѣћи каде нѣне да слѣша.“

с) „Љѣти ка се зѣву копаѣи, домаћница ѣм¹⁰ѣси љѣковачу. Натѣче бѣ¹⁰ѣлѣга љѣка па пѣставѣ копаѣима. Кѣ је мало бѣљѣ газда, он ѣм¹⁰ѣси пѣгачу свѣ¹⁰ѣм радинима и нѣке ѣрашинѣ натѣче па начинѣ маѣање те они једу.“

Данас овај наш народ ђпет нѣје задовољан. Ыма и шенични љѣбац и мрсно и пѣсно. Не пѣсти нијѣднога дана. Ычи Бѣжића, на Велики Пѣтак јѣде и сланину и мѣсо и пршуту и све. И ђпе све ѣде доктору, све бѣлесно. Ѣ доктора не дѣлази. Како се рѣди, нѣма двадѣсет дана, понѣси га доктору. А штѣ тѣ? — Нѣ знам ни ѣа. Затѣ што је велика, како да рѣкнем, тѣкника, па бѣгами има ви загушљивѣ гасѣва и прашкѣва, па то мѣлого наше бѣљке затрѣива. Прѣ свѣки домаћин ѣмѣ чѣле, и чѣле ишле као квѣсац свѣком, а данас нѣ морѣ да бѣду. Поѣдѣинѣ љѣди држе на великом мѣту, ранѣ шта нѣ радѣ, али ђпет нѣ морѣ, трѣју се. Нама би пѣтребан бѣ¹⁰, и нама сѣљаѣима и госпѣди, мѣд. Тѣ је добро и љѣковито.“

д) „Саде народ живѣ добро, бѣ¹⁰ѣсно. Ыма и свѣга и да обѣче. Како су се прѣ жѣне мѣчиле! Прѣле кѣчине, прѣле вѣну, ал нѣје ѣмала свѣка ни да прѣде вѣну, него од¹⁰ кѣчинѣ правѣ и пѣваву, па се пѣкриѣ жѣна и чѣек и ѣѣцу пѣкриѣ. Онај пѣздер пада ѣ очи одѣзгѣ. Како је тѣ било бѣдно! А данас радѣ фѣабрике па имају ѣргани, па имају дѣшѣци, па имају ѣѣбад и ѣѣпет жѣне побѣсниле. Нѣне да опрѣде јѣднога кѣнца да ѣкрѣи чѣѣку ѣак кад пѣђе на гѣвно да жѣто прѣватѣ. Тѣлико жѣне се пѣнѣле и вѣне су жѣне на сѣлу гѣспође него ѣна у граду кѣја ј се рѣдила.“

е) „Ка су наше свѣдбе, домаћин жѣни сѣна па ѣдѣ да ѣспросѣ ѣѣвѣјку и пѣзовѣ кѣншиѣе и прѣѣатѣље да ѣду на прѣшевну. Дођу тамо прѣѣатѣљу. Ѣ љѣбе се, Ѣ грѣ се, а мѣмак и ѣѣвѣјка као стѣде се. Прѣжѣ јѣдно дрѣгом рѣку, пѣгледају ѣ очи, па замакнѣ за брѣѣг, па се загрѣ и пѣљѣбе. Нѣс прѣѣатѣљ зѣвѣ ѣ кућу и сѣдамо за сопру. Они нѣске слѣжѣ, а мѣмак само глѣда ку се ѣѣвѣјка крѣне. Бѣвѣјка се крѣне и слѣжи прѣсѣе и крѣше ѣчима на мѣмка. Каде бѣднѣ прѣшевина, ѣгодѣ се ка ће бѣти свѣдба и такѣ рѣкнѣ и пѣтлѣн ѣдрѣде свѣдбу. Домаћин зѣвѣ свѣтове са чѣтурѣм кѣћениѣом. Свѣком кѣнѣин дође и зѣвѣ га ѣ свѣтове да ѣду по ѣѣвѣјку. Састанѣ се тамо свѣтови код домаћинскѣ

кѹће. Нѣко пй'ѣ, нѣко ѣутй. Скѹпѣ се, сјѣднѹ и рѹчајѹ код мѡмачкѣ кѹће. Кад' пѡћѹ ѣевојачкѡј по ѣевѡјку, ѡни пјѣвајѹ, врйштѣ, њйштѣ, штѡ ти нѣ радѣ. Свѣ двѡ'ѣ и двѡ'ѣ. Обично мѹшко и жѣнско. Ако йдѹ преко шѹмѣ, скрѣћѹ се ѹ смреке, скрѣћѹ се за жбѹневе.“

568. *Тешо Тешић:*

„Пѣкли мѡј ѡтац и Пѣтко раки'ѹ тѹде дѡле. И сад мй сјѣдймо. Знаш, наградй се казан. Нѣ будѣ ни пѡла рѡка кад би трѣбѡ д йзѡћѣ, ѡно йзѡћѣ вѡталица. іно се тѡмо лѹла прошѹпльила унѹтра, пѹстала мѡло вѡду. Пом'йшало се са раки'ѡм. Пѣтко ѹстанѣ:

— Штѡ 'ѣ ѡвѡ!? Само награћу'ѣм, — брзо йзлазй! Дѡјдѣ да пѡгледѡмо, море, да л нй'ѣ ѣе...!

— Море, видѣте да вам нй'ѣ ѣѣгод прошѹпльила се лѹла.

— ц, бѡгати, шѹпља лѹла!“

Седми одељак

ЗАКЉУЧАК

569. У овом ћу одељку табеларно испоредити неке важније *акцентнајске, фонетске и морфолошке* особине љештанског говора са истим особинама неких других, за љештански говор релевантних, млађих новоштокавских говора, који се простојно налазе, грубо узевши, северније и јужније од Љештанског. Тако ће се видети којим особинама љештански говор чини прелаз између те две групе говора.

570. Податке за говоре чије ћу особине поредити са особинама љештанског говора узимао сам из ових извора (из извора које ћу навести видеће се који се говори пореде са љештанским говором):

а) извори података за говоре који се налазе северније од Љештанског:

1) Берислав М. Николић, *Тршићки говор*, СДЗБ XVII, 367—473 (скраћеница Т);

2) Милош С. Московљевић, *Акцентнајски систем ѿоцерског говора*, Библиотека Јужнословенског филолога, књ. 1., I—VIII+I—112, Београд 1928. (скр. П);

3) Берислав М. Николић, *Мачвански говор*, СДЗБ XVI, 179—314 (скр. М);

4) Исти, *Колубарски говор*, СДЗБ XVIII, 1—71 (скр. К).

б) извори података за говоре који се налазе јужније од Љештанског:

1) Асим Пецо, *Говор источној Херцеговине*, СДЗБ XIV, 1—200 (скр. ИХ), — из овог рада узете су фонетске и морфолошке особине;

2) Јован Л. Вуковић, *Акцентнај говор Пиве и Дробњака*, СДЗБ X, 185—417 (скр. ПДр);

3) Исти, *Говор Пиве и Дробњака*, ЈФ XVII, 1—113 (скр. иста), — из овог рада узете су фонетске и морфолошке особине;

4) Гојко Ружичић, *Акцентнајски систем ѿвеваљског говора*, СДЗБ III, 113—176 (скр. Пљ.);

Љ	Т	П	М	К
26 <i>умрѣѣи</i>	<i>умрѣи</i> 394	<i>умрѣи</i> = <i>умрѣи</i> 51	<i>умрѣи</i> = <i>умрѣи</i> 223	<i>умрѣи</i> = <i>узѣи</i> 27
27 <i>доћи</i>	<i>наћи</i> 394	<i>доћи</i> 57	<i>доћи</i> 223	<i>доћи</i> (<i>ѣрећи</i>) 28
28 <i>ѣчемо</i>	<i>ѣчемо</i> 395	<i>ѣлеѣмо</i> 84	<i>ѣчемо</i> 227	<i>ѣчемо</i> 30
29 <i>ѣмамо</i> (<i>ѣмамо</i>)	<i>ѣмамо</i> 396	<i>лоѣмо</i> 89	<i>кдоѣмо</i> = <i>коѣмо</i> 230, <i>ѣмамо</i> 231	<i>кдоѣмо</i> = <i>ѣмамо</i> 32
30 <i>ѣѣче</i>	<i>ѣѣче</i> 395	<i>одрѣчѣм</i> 85	<i>ѣѣчѣм</i> 227	<i>ѣѣчѣ</i> = <i>ѣѣчѣм</i> 30
31 <i>ѣзову</i>	<i>ѣзову</i> 396	<i>ѣзовѣм</i> = <i>ѣоздѣм</i> 84	<i>ѣзовѣм</i> = <i>ѣоздѣм</i> 229	<i>ѣзовѣ</i> = <i>ѣоздѣ</i> 31
32 <i>ѣѣѣѣ</i>	<i>ѣѣѣѣ</i> 396	[као у Љ]	<i>ѣѣѣѣ</i> 271	<i>ѣѣѣѣ</i> 32

Коментар ѣабеле

Поређењем акценатских особина љештанског говора са акценатским особинама у говорима севернијим од њега — види се:

а) да се Љ потпуно слаже са Т у особинама под бројевима: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 20, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 32 (укупно 22);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 1, 14, 17, 18, 19, 21, 22, 29 (укупно 8);

да се разлизи с њим у особинама под бројевима: 3 и 28 (укупно 2);

б) да се Љ потпуно слаже са П у особинама под бројевима: 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 20, 21, 23, 24, 25, 27, 30, 32 (укупно 21);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 1, 11, 14, 17, 18, 19, 22, 26, 29, 31 (укупно 10);

да се разлизи с њим у особини под бројем 28;

с) да се Љ потпуно слаже са М у особинама под бројевима: 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 19, 20, 23, 24, 27, 30, 32 (укупно 19);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 1, 12, 14, 17, 18, 21, 22, 25, 26, 29, 31 (укупно 11);

да се разлизи с њим у особинама под бројевима 3 и 28 (укупно 2);

д) да се Љ потпуно слаже са К у особинама под бројевима: 2, 4, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 20, 24, 25, 32 (укупно 14);

Коменитар табеле

Поређењем акценатских особина љештанског говора са акценатским особинама у говорима јужнијим од њега — виде се:

а) да се Љ потпуно слаже са ПДр у особинама под бројевима: 1, 3, 8, 10, 16, 18, 19, 21, 31 (укупно 9);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 2, 4, 5, 6, 9, 11, 13, 14, 17, 20, 22, 23, 26, 27, 29, 32 (укупно 16);

да се разлизи с њим у особинама под бројевима: 7, 12, 15, 24, 25, 28, 30 (укупно 7);

б) да се Љ потпуно слаже са Пљ у особинама под бројевима: 1, 3, 5, 6, 9, 10, 13, 16, 18, 21, 27, 31, 32 (укупно 13);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 8, 11, 12, 14, 17, 19, 20, 22, 25, 26, 29, 30 (укупно 12);

да се разлизи с њим у особинама под бројевима: 2, 4, 7, 15, 23, 24, 28 (укупно 7);

с) да се Љ потпуно слаже са Г у особинама под бројевима: 2, 3, 6, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 16, 18, 20, 21, 22, 24, 25, 27, 31, 32 (укупно 19);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 1, 4, 11, 15, 17, 19, 26, 29 (укупно 8);

да се с њим разлизи у особинама под бројевима: 5, 7, 23, 28, 30 (укупно 5).

Са свим се овим говорима љештански говор потпуно разлизи у акценатским особинама под бројевима 7 и 28. У Љ је *гарава*, *црвенкаси*, — *ијечемо*, у ПДр, Пљ и Г: *-ав*, *-аси*, — *ијечемо*.

II. ФОНЕТСКЕ ОСОБИНЕ

573. А) Спорење у Љештанском и говорима севернијим од њега

Љ	Т	М	К
1 ијекавски говор са неким старим и новим екавизмима и ограниченим бројем икавизама	слободна екавско-ијекавска мешавина	екавски говор са понешто ијекавизама и покојим икавизмом	као у М, с тим што се јавља и неизмењено <i>Ѣ</i>
2 <i>р + Ѣ > ре</i> (<i>рје</i> , <i>ри</i>)	<i>р + Ѣ > ре</i> (<i>ри</i>) 399	<i>р + Ѣ > ре</i> (исп. <i>брегдвима</i> 205, <i>брџишић</i> 208)	<i>р + Ѣ > ре</i> (исп. <i>брегдвима</i> 21, <i>ијрџбало</i> 25)
3 <i>ијрѢ -> ије-</i> , <i>ири-</i> ; <i>ири->ири-</i> , <i>ије-</i>	<i>ијрѢ->ије-</i> (<i>ири-</i>); <i>ири->ири-</i> , <i>ије-</i> 399	<i>ијрѢ->ије-</i> (<i>ири-</i>) 234—235; <i>ири->ири-</i> , <i>ије-</i> 235	<i>ијрѢ->ије-</i> , <i>ири-</i> ; <i>ири->ири</i> (<i>ије-</i>) 35

Љ	Т	М	К
4 <i>ирѣ=ира=ирѣе</i>	<i>ирѣ=ирѣје</i> 399	<i>ирѣ</i> 235	<i>ирѣ=ирѣе</i> 35
5 ДЛсг. мѣни — <i>шѣби</i>	мѣни — <i>шѣби</i> 417	мѣни — <i>шѣби</i> (мене — <i>шебе</i>) 264	мѣни — <i>сѣби</i> (мѣнѣ) 48
6 Исг. са онѣм Гпл. <i>од овѣ</i> ДЦЛПл. <i>двѣм</i>	<i>шѣм</i> <i>двѣ</i> 400 <i>мѣм</i>	с <i>днѣм</i> 222 <i>дд они људи</i>	са <i>днѣм</i> <i>ваѣрѣлом</i> 25
7 а) <i>вѣдѣи</i> б) <i>вѣдила</i>	а) <i>вѣдѣи=вѣѣи</i> 400 б) <i>вѣдела=вѣдила</i> (<i>вѣѣла</i>)	а) <i>ирѣбдѣи</i> 278 б) <i>вдѣла=вѣдили</i>	а) <i>дожѣвиѣи</i> 56 б) <i>вѣдили</i> (<i>разумѣ</i> 34)
8 <i>сѣкира</i>	<i>сѣкира=сѣкера</i> 400	<i>сѣкира=сѣкера</i> 235	<i>сѣкира</i> 35
9 <i>ѣе — нѣѣе</i>	<i>ѣе — нѣѣе</i> 400	<i>ди (ѣе) — нѣди, нѣде, нѣди</i> 234	<i>де=ди — нѣде, нѣди</i> 34
10 <i>овде — онде</i>	<i>овде — нѣде</i> 401	<i>овде</i> 234 — <i>ноде</i> 269	<i>овде=овѣе</i> 24
11 <i>лѣни</i>	<i>лѣни (лѣне)</i> 404	<i>лѣне=лѣни</i> 245	<i>лѣнѣ</i> 39
12 <i>далѣко=долѣко</i>	<i>далѣко=долѣко</i> 404	<i>долѣко</i> 246	<i>далѣко=долѣко</i> 39
13 х се најчешће губи или замењује	као у Љ 405	као у Љ 251	као у Љ 42
14 1. л. сг. аор. <i>дѣѣо</i>	<i>дѣѣо</i> 420	<i>дѣо</i> 272	<i>изѣѣо</i> 52
15 <i>ѣ>в (ѣ), а реѣе остаје неизмењено</i>	као у Љ 406	као у Љ 248	као у Љ 40
16 <i>мѣѣеи=мѣрем</i>	<i>мѣрем</i> 407	<i>мѣѣе=мѣре</i> 253	<i>нѣ можѣм=нѣ море</i> 42
17 ново јотовање као у књ. језику	исто	исто	исто
18 најновије јотовање захватило: <i>л, н, ш, д</i> (има и недоследности)	као у Љ, наравно ако се употребе ијекавски ликови 407—408	у готово минималном броју примера нередовно се јотују <i>л, ш, д</i> 233	као у М, с тим да се једино јотују <i>л</i> и <i>д</i> 43
19 - <i>сѣи</i> се задржава у именичким речима - <i>мѣсѣи</i>	<i>шѣсѣи</i> 408	<i>слабѣсѣи</i> 215	<i>мѣс=мѣсѣи</i> 41

Љ	Т	М	К
20 група <i>ѡш-</i> : <i>шѡница</i>	<i>шѡница</i> 408	<i>ѡшѡница</i> = <i>шѡница</i> 249	<i>шѡнѡца</i> 41
21 група <i>-ѡшѡ-</i> : <i>ѡшѡница</i>	<i>ѡшѡница</i> = <i>ѡшѡница</i> 408	<i>ѡшѡница</i> = <i>ѡшѡница</i> 250	<i>ѡшѡница</i> 41
22 група <i>-ѡч-</i> : <i>кѡча</i>	<i>кѡчѡче</i> — <i>кѡчи</i> 408	<i>кѡча</i> (<i>кѡчѡче</i>) 250	<i>зак ѡчѡ</i> — <i>кѡчѡче</i> 41
23 група <i>зн-</i> : <i>знѡѡш</i> = <i>нѡѡш</i>	<i>знѡш</i> = <i>нѡѡш</i> 409	<i>нѡш</i> (<i>знѡш</i>) 252	<i>знѡш</i> 42
24 група <i>сњ-</i> : <i>с њѡм</i> : <i>ш њѡм</i>	<i>ш њѡм</i> 409	<i>с њѡм</i> = <i>ш њѡм</i> 254	<i>ш њѡм</i> 43
25 група <i>зњ-</i> : <i>ѡз њѡвѡ</i> = <i>ѡж њѡвѡ</i>	<i>ѡж њѡв</i> 409	<i>бѡж њѡѡ</i> 254	<i>ѡрѡз њѡ</i> — <i>ѡж њѡѡ</i> 43
26 група <i>-вљ-</i> : <i>ѡсѡвљѡн</i> = <i>ѡсѡвљѡн</i>	<i>нѡбѡвљѡ</i> — <i>ѡрѡсѡвљѡ</i> ѡѡ 409	<i>ѡсѡвљѡм</i> 248, <i>сѡвљѡно</i> 249	<i>ѡрѡвљѡнѡк</i> = <i>ѡрѡвљѡнѡк</i> 41
27 група <i>-ѡн-</i> : <i>сѡѡнѡ</i>	<i>ѡѡнѡ</i> 410	<i>сѡѡнѡ</i> 275	<i>сѡѡнѡ</i> 54
28 <i>брѡз</i> (<i>бѡз</i>)	<i>брѡз</i> 411	<i>брѡз</i> 246 (<i>ѡрѡз</i> 250)	<i>брѡз</i> = <i>ѡрѡз</i> 40

Коменѡар ѡѡбеле

Поређењем фонетских особина ѡештанског говора са фонетским особинама у говорима севернијим од њѡга — види се:

а) да се Љ потпуно слаже са Т у особинама под бројевима: 3, 5, 6, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 20, 23, 26, 27 (укупно 16);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 1, 2, 4, 7, 8, 11, 18, 21, 22, 24, 25, 28 (укупно 12);

да се с њим не разлизи ни у једној поређеној особини;

б) да се Љ потпуно слаже са М у особинама под бројевима: 3, 6, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 24, 26, 27 (укупно 12);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 2, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12, 18, 20, 21, 22, 23, 25, 28 (укупно 15);

да се с њим разлизи у особини под бројем 1;

с) да се Љ потпуно слаже са К у особинама под бројевима: 3, 6, 8, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 20, 21, 25, 26, 27 (укупно 14);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 2, 4, 5, 7, 10, 18, 19, 22, 23, 24, 28 (укупно 11);

да се с њим разлизи у особинама под бројевима: 1, 9, 11 (укупно 3).

Нема ниједне поређене фонетске особине којом би се ѡештански говор потпуно разликовао од свих ових говора.

Коментар табеле

Поређењем фонетских особина љештанског говора са фонетским особинама у говорима јужнијим од њега — види се:

а) да се Љ потпуно слаже са ИХ у особинама под бројевима: 1, 9, 11, 16, 20, 21, 22, 28 (укупно 8);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 2, 4, 5, 12, 13, 14, 15, 18, 23, 24, 25, 26, 27 (укупно 13);

да се с њим разилази у особинама под бројевима: 3, 6, 7, 8, 10, 17, 19 (укупно 7);

б) да се Љ потпуно слаже са ПДр у особинама под бројевима: 1, 9, 11, 13, 15, 16, 20, 21, 22, 28 (укупно 10);

да се с њим непотпуно слаже у особинама под бројевима: 2, 4, 10, 12, 18, 23, 24, 25, 26 (укупно 9);

да се с њим разилази у особинама под бројевима: 3, 5, 6, 7, 8, 14, 17, 19, 27 (укупно 9);

с) да се Љ потпуно слаже са Г у особинама под бројевима: 1, 9, 11, 13 (укупно 4);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 2, 4, 6, 8, 10, 12, 15, 18, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28 (укупно 15);

да се с њим разилази у особинама под бројевима: 3, 5, 7, 14, 16, 17, 19, 20, 21 (укупно 9).

Са свим се овим говорима љештански говор потпуно разилази у фонетским особинама под бројевима 3, 17 и 19. У Љ се префикси *јрѣ-* и *јри-* мешају, новим јотовањем није захваћено *с* и *з*, а група *-си* у именичким речима остаје неизмењена. У ИХ, ПДр и Г ти префикси се не мешају, *с* и *з* се јотују, а група *-си* > *и*.

III. МОРФОЛОШКЕ ОСОБИНЕ

575. А) Сјтање у Љештанском и говорима севернијим од њега

Љ	Г	М	К
1 наст. у Исг. им. м. р. <i>-ем = -ом</i>	<i>-ом</i> 412	<i>-ом (-ем)</i> 256	<i>-ом (-ем)</i> 45
2 наст. у Исг. им. с. р. <i>-ем (-ом)</i>	<i>-ом (-ем)</i> 414	<i>-ом (-ем)</i> 256	<i>-ом = -ем</i> 46
3 <i>Рашо — Рашѣ; — Рашић</i>	<i>Жићо — Жићѣ; — Љубић</i> 413	<i>Андро — Андрѣ (Љубо — Љубѣ); — Брѣн</i> 262	<i>Сима — Симѣ (Јѣф- шо — Јѣфија) 47; — Симѣн</i> 14
4 <i>Димитрије (Јерѣ- мија)</i>	<i>Вићѣнија</i> 413	<i>Димитрија</i> 262	<i>-ија</i> (Асг. <i>Аксѣни- ју</i> 42)

Љ	Т	М	К
5 чува се суфикс <i>-ин</i> у сг. им. — <i>чобанин</i>	<i>чѢбанин</i> 413	<i>Шѣйчанин</i> 258	<i>Баболучанин</i> 60
6 вок. сг. <i>Мѣлица</i>	<i>Дрѣлица</i> 415	<i>Јѣлица</i> 261	<i>Љубица</i> 47
7 постоји Гпл. им. и без наставка	нема те појаве	као у Т	као у Т
8 чест је наст. <i>-и</i> у Гпл. им. ж. р. на <i>-а</i>	као у Љ 415	као у Љ 261	у нешто мањој мери него у Љ 47
9 дативска енкл. <i>нам,</i> <i>вам</i>	<i>нам, вам</i> 417	[као у Љ]	[као у Љ]
10 <i>с ѣѢбѣм=зѣ ѣѢбѣм</i>	<i>с ѣѢбѣм=сѣ ѣѢбѣм</i> 417	<i>с ѣѢбѣм=зѣ ѣѢбѣм</i> 264	постоје облици типа <i>зѣ ѣѢбѣм</i> 48
11 <i>вѣшлѣи</i>	<i>вѣшлѣи</i> 418	<i>вѣшлѣи</i> 267	<i>вѣшлѣи^і=вѣшлѣи</i> 49
12 <i>њѣн=њѣзин</i>	<i>њѣн=њѣзин</i> 418	<i>њѣн=њѣзин</i> 264	<i>њѣнѣг, љѣзин</i> 49
13 <i>њѣн</i>	<i>њѣнов=њѣв</i> 418	<i>њѣнов=њѣв</i> (<i>њѣвој,</i> <i>њѣну</i>) 265	<i>њѣн</i> 49
14 <i>чѣѣри</i> (<i>чѣѣири</i>)	<i>чѣѣри</i> 419	<i>чѣѣри</i> 267	<i>чѣѣри</i> 26
15 1. л. сг. аор. <i>мѣгу</i> (најчешће) <i>мѣжем, мѣрем</i>	<i>мѣгу, мѣжем, мѣ-</i> <i>рѣм</i> 420	<i>не мѣгу</i> 228, <i>не мо-</i> <i>жем</i> 275	<i>не мѣгу</i> 54, <i>мѣжем</i> 42
16 <i>сѣѣвѣрајѣ</i>	<i>ѣмајѣ</i> 420	<i>сѣѣвѣрајѣ</i> 271 = <i>ѣмајѣ</i> 272	<i>ѣреѣѣвѣрајѣ</i> (<i>ѣвѣрајѣ</i>) 51
17 <i>ѣѣзволѣ</i>	<i>наѣраѣде</i> (<i>ѣѣносу</i>) 420	<i>наѣвѣлѣ</i> (<i>ѣѣбѣ</i>) 271	<i>ѣѣлазѣ</i> = <i>ѣѣлазѣ</i> 51
18 мперфекат се са- увао у малом бро- у примера	готово се потпуно изгубио 420	као у Т 272	као у Т 52
19 1. л. пл. аор. <i>ѣѣѣосмо</i>	<i>ѣѣѣосмо=ѣѣѣосмо</i> 421	<i>ѣѣѣосмо</i> (<i>сѣѣѣѣосмо</i>) 273	<i>ѣѣѣосмо</i> 52
20 употребљава се прил. садашњи, мада не често	као у Љ 422	као у Љ 274	као у Љ 53

Љ	Т	М	К
21 прил. прошли се изгубио	као у Љ 422	[као у Љ]	као у Љ 53
22 иџчѹ, иѹчѹ	иџчѹ, вѹчѹ 423	иџчѹ, вѹчѹ 275	иџчѹ, сѣчѹ=исидџѹ, ошсѣкѹ 54
23 сѣдсѣи (сѣдсѣи)	сѣдсѣи 424	сѣдсѣи 224 = сѣд- сѣи 275	недостаје податак
24 чѣм (ѣкѣм)	ѣкѣ (чѣм) 425	ѣкѣм 277	изачѣ 55
25 крѣиѣн	крѣиѣн 427	крѣиѣѣње=крѣиѣње 278	дѣрошѣена 56
26 вдлѣм	вдлѣм—вдлѣм 427	вдлѣ=вдлѣ 278	вдлѣм=вдлѣмо 56
27 инф. бѣжсѣи имп. бѣжси	бѣжсѣи (бѣжсѣи, бѣжсѣи) 428 бѣжси=бѣжси	бѣжсѣи=бѣжсѣи 278	бѣжсѣи 56 през. бѣжѣм
28 ћуѣиѣи (шѣиѣи)	ћуѣиѣи 428	ћуѣиѣи=ћуѣиѣи 278	ћуѣѣла 57

Коментар ѣабеле

Поређењем морфолошких особина љештанског говора са морфолошким особинама у говорима севернијим од њега — види се:

а) да се Љ потпуно слаже са Т у особинама под бројевима: 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 15, 16, 20, 21, 22 (укупно 13);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 1, 2, 4, 14, 17, 18, 19, 23, 24, 26, 27 (укупно 11);

да се с њим разилази у особинама под бројевима: 7, 13, 25, 28 (укупно 4);

б) да се Љ потпуно слаже са М у особинама под бројевима: 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 20, 21, 22 (укупно 10);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 1, 2, 3, 4, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 23, 25, 26, 28 (укупно 15);

да се с њим разилази у особинама под бројевима: 7, 24, 27 (укупно 3);

с) да се Љ потпуно слаже са К у особинама под бројевима: 5, 6, 9, 10, 12, 13, 20, 21, 25 (укупно 9);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 1, 2, 3, 4, 8, 11, 14, 15, 16, 17, 18, 22, 24, 26 (укупно 14);

да се с њим разилази у особинама под бројевима: 7, 19, 27, 28 (укупно 4). (За К недостаје податак под бројем 23).

Коментар табеле

Поређењем морфолошких особина љештанског говора са морфолошким особинама у говорима јужнијим од њега — види се:

а) да се Љ потпуно слаже са ИХ у особинама под бројевима: 2, 11, 15, 16, 20, 21 (укупно 6);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 1, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 17, 18, 19, 22, 23, 24, 26 (укупно 15);

да се с њим разилази у особинама под бројевима: 3, 5, 13, 25, 27, 28 (укупно 6). (За ИХ недостаје податак под бројем 4).

б) да се Љ потпуно слаже са ПДр у особинама под бројевима: 6, 16, 17, 19, 20, 21 (укупно 6);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 1, 2, 4, 7, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 18, 24, 25, 26 (укупно 14);

да се с њим разилази у особинама под бројевима: 3, 5, 8, 11, 18, 22, 23, 27 (укупно 8);

с) да се Љ потпуно слаже са Г у особинама под бројевима: 5, 6, 8, 11, 13, 16, 17, 19, 20, 21, 22, 25, 26 (укупно 13);

да се непотпуно слаже у особинама под бројевима: 1, 2, 4, 9, 10, 12, 14, 15, 18, 23, 24 (укупно 11);

да се с њим разилази у особинама под бројевима: 3, 7, 27, 28 (укупно 4).

Са свим се овим говорима љештански говор потпуно разилази у морфолошким особинама под бројевима 3, 27 и 28. У Љ је: *Rámo* — *Rámē*; — *Ráshín*; — *bíjshái* — *bíjshi*; — *húyíshí* (*shúyíshí*). У ИХ, ПДр и Г постоји тип *Péro* — *Péra*; — *Pérov*; — а каже се: *bléjshái* — *bléjshi* — *shúheshí* (ИХ); — *bjéjshái* — *bjéjshi*; — *shúheshí* (ПДр); — *bjéjshái* — *bjéjshi*; — *húyíshí* (*shúheshí*) (Г).

IV. СТАТИСТИЧКИ ПОКАЗАТЕЉИ ОДНОСА ЉЕШТАНСКОГ ГОВОРА ПРЕМА ГОВОРИМА С КОЈИМА ЈЕ ПОРЕЂЕН

577. Да би слика односа љештанског говора према говорима с којим је поређен била јаснија, приказаћу је табеларно. Навођење редоследа поређених говора отпочећу говором с којим се љештански говор највише слаже и наставити га другим говорима по степену њиховог слагања са љештанским говором. Знаком = обележићу колону са бројем потпуних слагања датог говора с љештанским говором, знаком ~ колону са бројем непотпуних слагања, а знаком ≠ колону са бројем потпуних разилажења. Број потпуних акценатских, фонетских и морфолошких слагања неког говора са љештанским говором изразићу и процентуално (у потпуна слагања урачуната је и половина збира непотпуних слагања), а из збира тих процената израчунаћу и просек потпуних слагања.

I. табела. — У овој табели су заступљени говори чије сам акценатске, фонетске и морфолошке особине поредио са љештанским говором.

	акц.			фон.			морф.			укупно			процент			Про-сек
	=	~	≠	=	~	≠	=	~	≠	=	~	≠	акц.	фон.	морф.	
I Т	22	8	2	16	12	0	13	11	4	51	31	6	81,25%	78,57%	66,07%	75,30
II М	19	11	2	12	15	1	10	15	3	41	41	6	76,56%	69,64%	62,50%	69,57
III К	14	16	2	14	11	3	9	14	4	37	41	9	68,75%	69,64%	57,10%	65,16
IV Г	19	8	5	4	15	9	13	11	4	36	34	18	71,88%	41,07%	66,07%	59,67
V ПДр	9	16	7	10	9	9	6	14	8	25	38	25	53,13%	51,79%	46,43%	50,45

II. табела. — У ову је табелу, поред говора наведених у претходној, укључен и источнохерцеговачки говор. У њој је наведено стање тих говора само у фонетици и морфологији у односу на љештански говор, јер монографија о источнохерцеговачком говору по својој природи не допушта комплетније поређење његових акценатских особина са истим особинама у љештанском говору. Стога овај говор и није могао ући у претходну табелу.

		фон.			морф.			укупно			процент		про-сек
		=	~	≠	=	~	≠	=	~	≠	фон.	морф.	
I	Т	16	12	0	13	11	4	29	23	4	78,57%	66,07%	72,30
II	М	12	15	1	10	15	3	22	30	4	69,64%	62,50%	66,07
III	К	14	11	3	9	14	4	23	25	7	69,64%	57,10%	63,37
IV	Г	4	15	9	13	11	4	17	26	13	41,07%	66,07%	53,57
V	ИХ	8	13	7	6	15	6	14	29	12	51,78%	48,21%	49,99
VI	ПДр	10	9	9	6	14	8	16	23	17	51,78%	46,43%	49,11

III. табела. — У овој су табели заступљени сви говори чије сам акценатске особине поредио са љештанским говором. Наиме, због ограничености свог материјала поцерски и пљеваљски говор нису могли ући ни у једну претходну табелу, па ћу им у овој табели одредити место међу другим говорима с обзиром на то у каквом односу њихове акценатске особине стоје према љештанском говору.

		акц.			процент
		=	~	≠	
I—II	Т	22	8	2	81,25%
II—I	II	21	10	1	81,25%
III	М	19	11	2	76,56%
IV	Г	19	8	5	71,88%
V	К	14	16	2	68,75%
VI	Пљ	13	12	7	59,38%
VII	ПДр	9	16	7	53,13%

578. Из свега наведеног очигледно је да се љештански говор највише слаже са тршићким⁷⁰ (просек потпуних слагања је 75,30), што и није нешто неочекивано јер се у оба случаја ради о ијекавским говорима пренесеним на западносрбијанско земљиште. Даље, љештански је говор ближи тршићком него нпр. пивско-дробњачком, са чијег је подручја досељена већина становништва оба места, и због тога што су оба говора, налазећи се у пограничном појасу источнохерцеговачког дијалекта, изложена утицају северних србијанских говора шумадијско-војвођанског типа (тршићки више него љештански, јер је овим говорима и територијално ближи). С друге стране, на љештански и тршићки говор морао је у извесној мери, иако не подједнако на оба, утицати и говор другог подринског живља — јер се зна да је подринско-ваљевски крај настањивао, мада не и бројно, стариначки, косовско-метохијски, икавски и источnobосански живаљ.

579. Све су ове околности утицале на формирање посебних црта у љештанском и тршићком говору у односу на друге говоре источнохерцеговачког дијалекта (источнохерцеговачки, пивско-дробњачки, горобиљски). Стога се слободно може рећи да у оквиру источнохерцеговачког дијалекта постоје особенији подрински западносрбијански говори, чије су везе са екавским говорима Мачве, Поцерине и Колубаре далеко јаче него њихова повезаност са говорима матичних крајева северозападне Црне Горе или источне Херцеговине.

V. ШЕМАТСКИ ПРИКАЗ РАЗМАТРАНИХ ОДНОСА

580. На крају ћу сликовито у облику кругова приказати у каквом односу поређени говори стоје према љештанском говору. Величина круга који представља један говор зависиће од тога у коликој се мери дати говор слаже са љештанским, тј. круг ће бити већи ако се дотични говор у већој мери слаже са љештанским и обрнуто. Сви поређени говори, без обзира на то да ли су све три врсте њихових особина поређене са љештанским говором, биће заступљени у овој шеми. Величине кругова за источнохерцеговачки, пљеваљски и поцерски говор треба схватити релативно, јер су засноване на претпоставкама. Наиме, за источнохерцеговачки говор претпостављам да је ближи љештанском него пивско-дробњачки зато што су у просеку његова фонетска и морфолошка слагања са љештанским говором нешто већа од пивско-дробњачких (в. II табелу). С друге стране, претпостављам да је пљеваљски говор ближи љештанском од источнохерцеговачког и пивско-дробњач-

⁷⁰ Оваквој тврдњи не смета много чињеница што тршићки и поцерски говор имају исти проценат акценатских слагања са љештанским говором (81,25%), јер је разложно претпоставити да би се у другим особинама, особито у фонетским, поцерски говор, као говор шумадијско-војвођанског дијалекта, мање слагао са љештанским од тршићког који, као и љештански, припада источнохерцеговачком дијалекту.

ког јер му је проценат акценатских слагања са љештанским говором већи од било ког процента датог за та два говора (в. II и III табелу). Уз то, пљеваљски је говор и територијално ближи љештанском него источнохерцеговачки и пивско-дробњачки. За поцерски говор претпостављам да је ближи љештанском од горобиљског, мачванског и колубарског јер му је проценат слагања акценатских особина са љештанским говором толико висок (81,25%) да је логично закључити да би и у другим особинама у просеку био ближи љештанском говору него поменути говори. Ово значи да ће круг за поцерски говор бити мањи само од круга који представља тршићки говор (исп. за ово фусноту 70).

Друга објашњења за ову шему мислим да није потребно давати. У случају евентуалних нејасноћа треба погледати податке дате у последње три табеле.

ЛИТЕРАТУРА

1. Данило Барјактаревић, *Акцентни новозазарско-сјенички говора*, ЗбФФП I, 1—148.
2. Данило Барјактаревић, *Новозазарско-сјенички говори*, СДЗб XVI, 1—177.
3. Александар Белић, *Основи историје српскохрватског језика*, I, *Фонетика*, Нолит Београд 1960, 1—172.
4. Александар Белић, *Историја српскохрватског језика*, књ. II, св. 1: *Речи са деклинацијом*, Научна књига, Београд 1962, I—II + 1—272.
5. Александар Белић, *Историја српскохрватског језика*, књ. II, св. 2.: *Речи са конјугацијом*, Научна књига, Београд 1962, I—II + 1—212.
6. Dalibor Brozović, *O problemu ijekauskošćakavskog (istočnobosanskog) dijalekta*, HDZb II, 119-208.
7. Јован Л. Вуковић, *Акцентни говора Пиве и Дробњака*, СДЗб X, 187—417.
8. Јован Вуковић, *Говор Пиве и Дробњака*, ЈФ XVII, 1—113.
9. Данило Вушовић, *Дијалекти источне Херцеговине*, СДЗб III, 1—70.
10. Ђуро Даничић, *Српски акценити*, Посебно издање СКА LVIII, Београд 1925, I—XIV + 1—320.
11. Милка Ивић, *Рејеритиор синтаксичке проблематике у српскохрватским дијалектима*, ЗбФЛ VI, 13—30.
12. Павле Ивић, *Дијалектологија српскохрватског језика*, МС, Нови Сад 1956, 1—220 + Дијалектолошка карта штокавског наречја.
13. Pavle Ivić, *Izveštaj o dijalektološkoj ekskurziji po užoj Srbiji oktobra 1959*, ГФФНС IV, 397-400.
14. Pavle Ivić, *Inventar fonetske problematike štokavskih govora*, ГФФНС VII, 99—110.
15. Павле Ивић, *О Вуковом Рјечнику из 1818. године*, Сабрана дела Вука Караџића, књ. II, Просвета, Београд 1966, 19—186.
16. Павле Ивић, *Српски народ и његов језик*, СКЗ, коло LXIV, књ. 429, Београд 1971, 1—328 + две шеме + Дијалектолошка карта српскохрватског подручја.
17. Душан Јовић, *Трпјенички говор*, СДЗб XVII, 1—239.
18. Вук Стеф. Караџић, *Српски рјечник*, Београд 1898.
19. Милош Московљевић, *Акцентни систем јоцерског говора*, Библиотека ЈФ, књ. I, Београд 1928, I—VIII + 1—112.
20. Милош Московљевић, *Икавски говори у СР Србији*, ЈФ XXVI, св. 1—2, 471—509.
21. Берислав М. Николић, *Мачвански говор*, СДЗб XVI, 179—314.
22. Берислав М. Николић, *Тршићи говор*, СДЗб XVII, 368—473.
23. Берислав М. Николић, *Колубарски говор*, СДЗб XVIII, 1—71.

24. Берислав М. Николић, *Основи млађе новошћокавске акценџуације*, Библиотека ЈФ, н. с., књ. I, 1—122.
25. Мирослав Б. Николић, *Говор села Горобиља (код Ужичке Пољеге)*, СДЗБ XIX, 619—746.
26. Асим Пецо, *Говор источне Херцеговине*, СДЗБ XIV, 1—200 + Дијалектолошка карта Херцеговине.
27. Асим Пецо, *Акцентнај села Орђијеџа*, Грађа НД БиХ X, Одјељење историјско-филолошких наука, књ. 7, 5—51.
28. Асим Пецо, *Основи акценџуације срђскохрвајског језика*, Научна књига, Београд 1971, 1—180.
29. Митар Б. Пешикан, *Шћароцрногорски средњокајџунски и љшански говори*, СДЗБ XV, 1—VIII + 1—294.
30. Митар Пешикан, *Вуков и Даничићев сисџем глаголског акценџа и његове новије модификације*, ЈФ XXVI, св. 1—2, 247—292.
31. Митар Пешикан, *О основама шћокавске акценџуације*, ЈФ XXVIII, св. 1—2, 107—142.
32. *Правоиис срђскохрвајског језика са Правоиисним речником*, МС—МХ, Нови Сад — Загреб 1960.
33. *Речник срђскохрвајског књижевног и народног језика*, књ. 1—9, САНУ, Београд.
34. Гојко Ружичић, *Акцентнајски сисџем љљевалског говора*, СДЗБ III, 113—176.
35. Радоје Симић, *Левачки говор*, СДЗБ XIX, 1—618 + карта Левча.
36. Милија Станић, *Ускочки говор*, I, СДЗБ XX, 1—259.
37. Михаило Стевановић, *Савремени срђскохрвајски језик I (граматички сисџеми и књижевнојезичка норма)*, *Фонетика и морфологија*, Научна књига, Београд 1964, I—X + 1—696.
38. Михаило Стевановић, *Савремени срђскохрвајски језик II, Синџакса*, Научна књига, Београд 1969, I—VIII + 1—902.
39. Љиљана Суботић, *Главне фонетске особине семберијског говора*, ППЈ 9, 79—126 + карта Семберије.
40. Herman Hirt, *Der ikavische Dialekt im Königreich Serbien*. Sitzungsberichte der Kais. Akademie der Wissenschaften in Wien, Phil. — hist. Classe CXLVI (Wien 1903) V Abh., 1—56.
41. Јован Цвијић, *Мејанасџазичка крешања, њихови узроци и последице*, СЕЗБ XXIV, 1—96.

